शाळा शिक्षण आणि साक्षरता खाते

पाठ्याधारित मूल्यमापन

समाज विज्ञान

2025-26

7

इयत्ता सातवी

(मराठी माध्यम)

राज्य शैक्षणिक संशोधन आणि प्रशिक्षण विभाग

नं. 4 , 100 फिट सर्कल रोड , बनशंकरी 3 स्टेज बेंगळूरू -85

आणि

जिल्हा शिक्षण आणि प्रशिक्षण संस्था ,मण्णुर बेळगाव

ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ನುಡಿ

2025 26 ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಇವರ ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನದ **4**ನೇ **, 5** ನೇ **, 6** ನೇ **, 7** ನೇ ತರಗತಿಯ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು ಮರಾಠಿ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು **16** ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೋಠಿ ಭಾಷಾಂತರ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೋಠಿ ರಚನೆ ಕಾರ್ಯ ಬೆಳಗಾವಿ ಡಯಟ್ ಗೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಅದರಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ತರಗತಿ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮೌಲ್ಯಂಕನ ಕಲಿಕಾ ಫಲ ಆಧಾರಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮುಂದಿನ ಜಾಗತಿಕದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ನೆರವಾಗುವಂತೆ ಹಾಗೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಲಿಕಾ ಫಲ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವ ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಯಶಸ್ವಿಗಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆರಂಭದ ಆಶಯದೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕಾ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಂದರೆ ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ, ಸಾಧಾರಣ ಮತ್ತು ಸುಲಭ, ಕಠಿಣ, ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕಠಿಣತೆಯ ಮಟ್ಟ ಆಧರಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಹು ಆಯ್ಕೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಕಿರು ಉತ್ತರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ವಿವರಾಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಅನ್ವಯಿಕ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೋಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಓದು ಬರಹದೊಂದಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾಠವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ.

ಪಾಠ ಆಧರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೋಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ನೋಡಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಡಿ.ಎಸ್.ಇ.ಆರ್.ಟಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು **(**ಆ**)** ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ಬೆಳಗಾವಿ, ಹಿರಿಯ ಉಪನ್ಯಾಸಕರಾದ ಶ್ರೀ ಆಂಜನೇಯಲು ಆರ್ ಕೆ, ಶ್ರೀ ಯು ಡಿ ಹುನಕುಪ್ಪಿ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಡಿ ನದಾಫ್ ಮತ್ತು ವರ್ಗ ವಿಷಯವಾರು ನೋಡಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಎಲ್ಲ ಡಯಟನ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು ಖಾನಾಪುರ್, ಬೆಳಗಾವಿ ಗ್ರಾಮೀಣ, ಬೆಳಗಾವಿ ನಗರ , ಬಿ.ಆರ್.ಸಿ , ಬಿ.ಆರ್.ಪಿ, ಸಿ.ಆರ್.ಪಿ, ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನದ ನೋಡಲ ಶ್ರೀಮತಿ ಭಾರತಿ.ಭೀ.ದಾಸೋಗ ಹಾಗೂ ಡಯಟಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಶ್ರುತಿ ದುಗ್ಗಾಣಿ, ದ್ವಿದ.ಸ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸದುಪಯೋಗವಾಗಿ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರಲು ಕಾರಣೀಭೂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವು "ಬದಲಾವಣೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಭವಿಷ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ" ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ, ಅನುಷ್ಠಾನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಗುಣಾತ್ಮಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಶುಭ ಹಾರೈಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ,

ಶ್ರೀ ಬಸವರಾಜ. ಎಮ್. ನಾಲತವಾಡ
ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು (ಅ)
ಡಯಟ್ ಬೆಳಗಾವಿ

ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಎಚ್ ಎನ್
ನಿರ್ದೇಶಕರು
ಡಿ.ಎಸ್.ಇ.ಆರ್. ಟಿ ಬೆಂಗಳೂರು

Concept and Guidance

Smt Rashmi Mahesh, IAS

Principal Secretary, Govt.of Karnataka

Department of School Education and Literacy

Dr.K.V.Thrilok Chandra

Commissioner

Department of School Education

Bengalooru

Shri Gopalkrishna H.N

Director

D.S.E.R.T Bengalooru

DIET COOPERATION

Shri Basavaraj Nalatawad

DDPI (Development) and Principal,

DIET Belagavi

Smt. Bharati B.Dasog

Lecturer and LBA District Nodal Officer

DIET Belagavi.

Smt.Nagaratna Shankar Navi

Mentor and Examiner,

Lecturer, DIET Belagavi

Co-Ordination

Smt. Radha P.

Senior Assistant Director,

DSERT Bengalooru

Resource Team Members

Jagadeesh S. Gorobal, GPT
KHPS Shinganahalli Dharwad Rural
Dharwad
Jyoti Patil, GPT
GHPKGS Garag Dharwad
Kedari A. Malagar, GPT
KHPS Kuruvinakoppa
TQ-Kalaghatagi Dharwad
Parveezahmad Ballary, GPT
KHPS Maradagi
Dharwad
Manjunath Agadi, GPT
KHPS Ramapur Dharwad
Prakash Kalled, GPT
KHPS Gandhi Nagar Dharwad

Deepa K. Bagade, GPT
KHPS Chebbi, Hubli Rural
Dharwad-Dt
Shivanand Lokappanavar, GPT
KHPS Kashenatti
Sanjeevkumar Kolakar, GPT
KHPS Hosatti Dharwad
Dharwad-Dt
Yallappa Naikar, GPT
KHPS Madanabavi
Dharwad-Dt
Basavaraj Gangashetty, GPT
KHPS Mugali Dharwad

Manjula Pattar, GPT
KHPS Kabbenur Dharwad

TRANSLATION COMMITTEE			
SL.NO.	NAME	SL.NO.	NAME
1.	Shri Pralhad Dalavi. MHPS Khadarawadi	11.	Smt C.S. Patil MHPS Uchagaon
2.	Shri M.M.Kumbhar MHPS Hunchanatti	12.	Shri Sudhir Honagekar MHPS Atawad
3.	Shri Vinayak Patil MHPS Navage	13.	Smt.S.S.Dundagekar MHPS Bekkinakere
4.	Shri Khandu Patil MHPS Janewadi	14.	Smt.C.J.Birje MHPS Basurte
5.	Shri Sunil Bagewadi MHPS Khadarawadi	15.	Smt Vanita Sayanekar. MHPS Dhamane
6.	Shri K.L.Gunjikar MHPS Kudremani	16.	Smt.Mangal S. Mnadolkar MHPS Yellur
7.	Smt.M.M.Chandilkar MHPS Bachi	17.	Smt. Megha Desai MHPS Yellur
8.	Smt.M.A.Milake MHPS Turamuri	18.	Shri Sawant MHPS Desur
9.	Smt.S.G.Shinde MHPS Uchagaon	18.	Shri N.D.Madar MHPS Kanabargi.
Proof Reading : Shri N.D.Madar. MHPS Kanabargi.		Technical Assistance: Shri Prashant Powar KPS KHPS No.14, Vadagaon.	

अनुक्रमणिका भाग-1

पाठ क्रमांक	घटक	पृष्ठ संख्या
	इतिहास	
1	जगातील प्रमुख घटना	10-12
2	मध्ययुगीन युरोप	13-19
3	युरोपियनांचे भारतात आगमन	20-21
4	18 व्या शतकातील भारत (1707-1757)	22-25
5	ब्रिटीश सत्तेचा विस्तार (1758 – 1856)	26-29
6	ब्रिटीश राजवटीचा प्रभाव	30-33
7	मैसूर आणि इतर प्रांत	34-46
8	भक्तीपंथ आणि सुफी परंपरा	47-49
	नागरिक शास्त्र	
9	शासकांग, कार्यांग आणि न्यांग शब्दावलीचा परिचय	50-54
10	केंद्र सरकार	55-57
11	राज्य सरकार	58-59
	भूगोल	
12	भारताचे स्वाभाविक विभाग	60-65
13	उत्तर अमेरिका	66-70
14	दक्षिण अमेरिका	71-77

अनुक्रमणिका भाग-2

पाठ क्रं.	पाठाचे नाव	पृष्ठ संख्या
	इतिहास	
15	सामजिक आणि धार्मिक सुधारणा	78-82
16	भारताचे पहिले स्वातंत्र्य युद्ध (1857 – 58)	83-84
17	स्वातंत्र्य चळवळी	85-95
18	कर्नाटकाचे एकीकरण आणि सीमावाद	96-98
19	कर्नाटकातील समाजाभिमुखी चळवळी	99-101
20	कर्नाटक- आर्थिक आणि सामाजिक परिवर्तन	102-104
21	विविध क्षेत्रात प्रगती	105-107
	नागरिकशास्त्र	
22	न्यायांग	108-110
23	आपली संरक्षण दले	111-113
24	भारत आणि शेजारील देश	114
25	संयुक्त राष्ट्र संघ	115-116
	भूगोल	
26	ऑस्ट्रेलिया	117-120
27	अंटार्क्टिका	121-124
	उतरसुची	125-198

घटक	अध्ययन निष्पत्ती
१. जगातील प्रमुख घडामोडी	१. मोहम्मद पैगंबर आणि येशू ख्रिस्त यांच्या शिकवणी स्पष्ट करणे आणि त्यांची विविध धार्मिक नेत्यांच्या शिकवणींशी तुलना करणे.
२. मध्ययुगीन युरोप	२.१ पुनरुज्जीवन, त्याची कारणे, सुरुवात आणि वैशिष्ट्ये तसेच पुनरुज्जीवन काळात साहित्य, वास्तुकला, कला आणि विज्ञानातील घडामोडींची संकल्पना समजून घेणे. २.२ धार्मिक सुधारणा आणि प्रति-सुधारणा आणि इग्नेशियस लोयोला यांचा अर्थ, कारणे आणि मार्टिन ल्यूथर व इतरांची भूमिका समजून घेणे. भौगोलिक शोधांची मूलभूत कारणे, प्रवासाची गती, या शोधांचा जागतिक परिणाम समजून घेणे आणि जागतिक नकाशांवर सागरी प्रवासाचे मार्ग शोधणे.
३. युरोपियन लोकांचे भारतात आगमन	३. भारतातील युरोपियन लोकांच्या कृती आणि त्यांचा भारतीय समाजावरील परिणाम यांचे विश्लेषण करणे.
४. १८ व्या शतकातील भारत (१७०७-१७५७)	४. भारतातील राजकीय संक्रमण काळाचे स्वरूप समजून घेणे. मुघलांच्या पतनाकडे आणि मराठ्यांच्या वर्चस्वाकडे नेणारे घटक सूचीबद्ध करण्यास सक्षम असणे. प्लासीच्या लढाईची कारणे आणि परिणाम समजून घेणे, ज्यामुळे भारतात ब्रिटिश साम्राज्याच्या स्थापनेसाठी भक्कम पाया घातला गेला आणि कर्नाटक युद्धांची पार्श्वभूमी समजून घेणे.
५. ब्रिटिश वर्चस्वाचा विकास (१७५८-१८५६)	५. दिवानी हक्कांच्या अधिग्रहणाचे राजकीय आणि आर्थिक आयाम, म्हैसूर, शीख आणि मराठा युद्धांचे परिणाम आणि वेलस्ली आणि डलहौसीच्या विस्तारवादी योजनांची धूर्त धोरणे समजून घेणे.
६. ब्रिटिश राजवटीचा परिणाम	६. ब्रिटिशांनी भारतात सुरू केलेल्या जमीन महसूल प्रणालीचे फायदे आणि तोटे वर्णन करणे, इंग्रजी शिक्षण प्रणाली समजून घेणे, आर्थिक परिणाम सूचीबद्ध करणे आणि वैधानिक घडामोडी स्पष्ट करणे.
७. म्हैसूर आणि इतर प्रांत	७.१ चिक्कदेवराय वडेयर यांच्या लोककल्याणकारी योजनांची प्रशंसा करणे. हैदर अली आणि टिपू सुलतान यांनी ब्रिटिशांविरुद्ध केलेल्या युद्धांची कारणे आणि परिणाम समजून घेणे. नाल्वडी कृष्णराज वडेयर यांच्या कामगिरीची माहिती असणे. ७.२ हिरियूर वेंकटप्पा नायक, शिवप्पा नायक आणि राणी चन्नम्मा यांच्या कामगिरीची प्रशंसा करणे. चित्रदुर्गाच्या पाचव्या मदकरी नायकाच्या शौर्याची आणि कामगिरीची प्रशंसा करणे. येलहंका शासक, केंपेगौडा I आणि केंपेगौडा II यांच्या कामगिरीशी परिचित असणे. ७.३ कोडगुच्या इतिहासातील टप्पे, कित्तूरची राणी चन्नम्मा आणि संगोळी रायण्णा यांचा ब्रिटिशांविरुद्धचा धाडसी संघर्ष, तुळू नाडूचा इतिहास, संस्कृती आणि संघर्ष आणि हैदराबाद-कर्नाटकच्या लढाया समजून घेणे.
८. भक्ती पंथ आणि सुफी वारसा	८. भक्ती चळवळीचे योगदान, दासांसारख्या भक्तांच्या आणि संतांच्या शिकवणी आणि सुफींनी शिकवलेली अद्वितीय तत्त्वे यांनी धार्मिक सलोखा वाढविण्यात कशी मदत केली हे समजून घेणे.
९. कायदेमंडळ, कार्यकारी मंडळ आणि न्यायपालिका या संज्ञांची ओळख	९. कायदेमंडळ, कार्यकारी मंडळ आणि न्यायपालिका यांचा अर्थ, रचना आणि महत्त्व समजून घेणे.

१०. केंद्र सरकार	१०. कायदेमंडळ आणि कार्यकारी मंडळाची रचना आणि अधिकार यांचे विश्लेषण करणे. आणि राष्ट्रपती आणि पंतप्रधानांच्या अधिकारांची तुलना करणे.
११. राज्य सरकार	११. राज्यांचे विधानसभा मतदारसंघ, त्यांचे संबंधित निवडणूक मतदारसंघ आणि स्थानिक विधानसभा सदस्यांची नावे ओळखणे. राज्य सरकारची रचना आणि कार्ये आणि राज्यपालांची पात्रता आणि अधिकार तसेच मुख्यमंत्र्यांचे अधिकार आणि जबाबदाऱ्या समजून घेणे.
१२. भारताचे भौतिक विभाग	१२. भारताचे आणि कर्नाटकाचे स्थान, आकार, विस्तार आणि विविध भू-रूपे आणि भारताचे स्थान, आकार आणि विस्तार तसेच कर्नाटक, आपल्या राज्याचे स्थान, विस्तार आणि भौगोलिक वैशिष्ट्ये समजून घेणे.
१३. उत्तर अमेरिकन खंड	१३. उत्तर अमेरिकेचे स्थान, क्षेत्रफळ, भौगोलिक वैशिष्ट्ये, नैसर्गिक विभाग, हवामान, नैसर्गिक वनस्पती, कृषी, खनिज उद्योग, लोकसंख्या वाढ, वितरण, घनता आणि इतर तपशील समजून घेणे.
१४. दक्षिण अमेरिकन खंड	१४. दक्षिण अमेरिकेचे स्थान, क्षेत्रफळ आणि भूगोल, नद्या आणि सरोवरे, हवामान, नैसर्गिक वनस्पती आणि प्राणी, कृषी पशुधन आणि लोकसंख्या समजून घेणे.
१५. सामाजिक आणि धार्मिक सुधारणा	भारतीय समाजाच्या जागृतीस कारणीभूत ठरलेले घटक, १९ व्या शतकात संस्था आणि समाजसुधारकांनी केलेले त्याग आठवणे.
१६. भारतीय स्वातंत्र्यलढ्याचे पहिले युद्ध (१८५७-५८)	१८५७ च्या स्वातंत्र्यलढ्याच्या पहिल्या युद्धास कारणीभूत ठरलेले घटक, त्याची कारणे आणि बंडातील प्रमुख नेत्यांचे संघर्ष लक्षात ठेवणे.
१७. स्वातंत्र्य चळवळ	१९ व्या शतकात राष्ट्रवादाच्या विकासास कारणीभूत ठरलेले घटक आणि या विकासात योगदान देणाऱ्या उदारमतवादी, जहालमतवादी आणि क्रांतिकारकांच्या वैचारिक भूमिका, तत्त्वे आणि धोरणे समजून घेणे.
१८. कर्नाटकचे एकीकरण आणि सीमा विवाद	कर्नाटकच्या एकीकरण चळवळीची पार्श्वभूमी आणि प्रमुख टप्पे समजून घेणे. एकीकरण चळवळीला आकार देणाऱ्या महान व्यक्तिमत्त्वांबद्दल जाणून घेणे. तसेच, १९५६ नंतर उद्भवलेले सीमा विवाद समजून घेणे आणि उपाययोजना सुचवणे.
१९. कर्नाटकची समाज समर्थक चळवळ	पर्यावरण चळवळीची काही उदाहरणे आणि महिला सक्षमीकरणासाठी सरकारने उचललेली पावले यांची प्रशंसा करणे.
२०. भारतीय स्वातंत्र्यलढ्याचे पहिले युद्ध (१८५७-५८)	१८५७ च्या स्वातंत्र्यलढ्याच्या पहिल्या युद्धास कारणीभूत ठरलेले घटक, त्याची कारणे आणि बंडातील प्रमुख नेत्यांचे संघर्ष लक्षात ठेवणे.
२१. स्वातंत्र्य चळवळ	१९ व्या शतकात राष्ट्रवादाच्या विकासास कारणीभूत ठरलेले घटक आणि या विकासात योगदान देणाऱ्या उदारमतवादी, जहालमतवादी आणि क्रांतिकारकांच्या वैचारिक भूमिका, तत्त्वे आणि धोरणे समजून घेणे.
२२. न्यायपालिका	कायदे आणि न्यायिक संस्था राज्य प्रशासनातील त्यांच्या भूमिकेची प्रशंसा करतात आणि भारतीय न्यायव्यवस्थेची प्रशंसा करतात, तिची न्याय राखण्यात आणि कायद्याचे राज्य सुनिश्चित करण्यात प्रभावी भूमिका म्हणून प्रशंसा करतात.
२३. संरक्षण दल	संरक्षण दलांचे महत्त्व आणि भूमिका समजून घेणे.
२४. भारत आणि शेजारील देश	भारताचे शेजारील देश आणि त्यांच्याशी असलेले राजनैतिक संबंध समजून घेणे.

२५. संयुक्त राष्ट्र संघटना (U.N.O.)	संयुक्त राष्ट्रांची उद्दिष्टे, आदर्श आणि कार्यपद्धती आणि तिच्याशी संबंधित संस्था समजून घेणे आणि संयुक्त राष्ट्रांच्या कामगिरीची आणि जागतिक शांतता आणि सुरक्षा प्रस्थापित करण्यात भारताने बजावलेल्या भूमिकेची प्रशंसा करणे.
२६. ऑस्ट्रेलिया	ऑस्ट्रेलियन खंडाचे स्थान, स्थिती आणि भौतिक विभाग, ज्यात त्याच्या नदी प्रणाली, हवामान, नैसर्गिक वनस्पती, कृषी, पशुधन, खनिज संसाधने आणि उद्योग यांचा समावेश आहे, समजून घेणे.
२७. अंटार्क्टिका	अंटार्क्टिकाचे स्थान, क्षेत्रफळ आणि भौगोलिक स्थिती, पृष्ठभागाची वैशिष्ट्ये, नैसर्गिक वनस्पती आणि प्राणी संपत्ती, अन्वेषण आणि करार समजून घेणे.

पाठ -1 जगातील प्रमुख घटना

A. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1. ख्रिस्ती धर्माचे सर्वोच्च गुरु कोणाला म्हणतात. (सरासरी)

A. खलिफा B. पोप C . महंमद D. फादर

2. या पुस्तकात प्रेषित महंमद यांचे संदेश एकत्रित केले आहेत. (सोपे)

A. गुरु ग्रंथ साहिब B. कुराण C. बायबल D. भगवद्गीता

3. कालांतराने ढासळलेल्या कुब्लाय खानच्या साम्राज्याची पुनर्बांधणी कोणी केली. (सरासरी)

A. बाबर B. तैमूर C. चंगेज खान D. माओ त्से-तुंग

4. अटोमन नावाच्या लष्करी राज्याची स्थापना: (सरासरी)

A. अरब B. पर्शियन C. ग्रीक D. तुर्क.

5. चंगेज खानच्या नातवाचे नाव आहे. (सरासरी)

A. कुब्लाय खान B. तैमूर C. बाबर D. माओ त्से तुंग

6. हे शहर पॅलेस्टाईनची राजधानी आहे. (सरासरी)

A. काबुल B. जेरुसलेम C. बगदाद D. व्हॅटिकन सिटी

7 ख्रिस्ती धर्माचा संस्थापक, जगातील प्रमुख धर्मांपैकी एक (सोपे)

A. येशू ख्रिस्त B. वर्धमान महावीर C. प्रेषित महंमद D. गुरु नानक

8. इस्लाम धर्माची स्थापना कोणी केली? (सोपे)

A. येशू ख्रिस्त B प्रेषित महंमद C. दलाई लामा D. खलिफा

9. ख्रिस्ती धर्माचा पवित्र ग्रंथ ज्यामध्ये येशू ख्रिस्ताच्या शिकवणी आहेत: (सोपे)

A. भगवद्गीता B. कुराण C. बायबल D.ग्रंथ साहेब

10. येशू ख्रिस्ताच्या आईचे नाव आहे. (सरासरी)

A. मर्लिन B. मोझेस, C. अमिना D. मेरी एंबाकेय

B. खालील वाक्यांमधील रिकाम्या जागा योग्य शब्दांनी भरा.

11. बेथेलहेम हे .... यांचे जन्मस्थान आहे. (सरासरी)

12 रोम, इटली येथील प्रसिद्ध चर्च ----- आहे. (सरासरी)

13 पैगंबराला मिळालेला संदेश..... होता. (सरासरी)

14 महंमदांच्या उत्तराधिकाऱ्यांना...... असे म्हणतात . (सरासरी)

15 इटलीमधील ....हे शहर ख्रिश्चनांसाठी एक प्रमुख धार्मिक केंद्र बनले. (सरासरी)

16 मुस्लिम युगाची सुरुवात.... वर्षात झाली, जेव्हा पैगंबर मक्केहून मदिना येथे स्थलांतरित झाले.

17 येशूवर राजद्रोही असल्याचा ठपका ठेवून त्यांना .... चढविले . (साधारण)

18 महंमद पैगंबर यांचा जन्म.... शहरात झाला. (साधारण)

C. **पहिल्या दोन शब्दांमधील संबंध समजून घ्या आणि तिसऱ्या शब्दाशी संबंधित शब्द लिहा**.

19. कुराण: इस्लाम:: बायबल:.... (सोपे)

20. येशू :ख्रिश्चन::प्रेषित महंमद:--- (सोपे)

21. प्रेषित महंमद: अमिना:: येशू ख्रिस्त : .... (साधारण)

22. मुस्लिम: जे देवाच्या अधीन आहेत:: इस्लाम:...... (साधारण)

23. आयुर्वेद. :भारतीय:: युनानी: ...... (साधारण)

D. **खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या**.

24.. येशूच्या काळानंतर ख्रिस्ती धर्माला मान्यता देणारे जगातील पहिले साम्राज्य कोणते होते? (सोपे)

25. त्यांच्या किती शिष्यांनी येशूच्या शिकवणीचा प्रचार केला? (साधारण)

26. प्रेषित महंमद यांच्या पत्नीचे नाव काय होते? (साधारण)

27. "रुबायत आणि शाहनामा" ही रचना कोणत्या भाषेतील सर्वात मोठी रचना आहे? (साधारण)

28. प्रेषित महंमद यांच्या वडिलांचे नाव काय होते? (साधारण)

29. तुर्कांचे मूळ काय आहे? (साधारण)

30. कोणत्या गुहेमध्ये प्रेषित महंमद यांना प्रार्थना आणि ध्यान करताना भविष्यसूचकता प्राप्त झाली? (कठीण)

31. मंगोल लोकांचे मूळ काय आहे? (साधारण)

32. मंगोल लोकांचा मुख्य व्यवसाय कोणता होता? (साधारण)

33. इतिहास म्हणजे काय? (सोपे)

34. भटक्या तुर्कांचे मूळ काय आहे? (साधारण)

E. **खालील प्रश्नांची दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे द्या**

35. येशू ख्रिस्त यांच्या शिकवणी सांगा. (साधारण)

36. इस्लाम धर्मांच्या शिकवणी काय आहेत? (साधारण)

37. धर्मयुद्धाची कारणे कोणती होती? (साधारण)

38. धर्मयुद्धांचे काय परिणाम झाले? (साधारण)

39. कोणत्या युद्धांना धर्मयुद्ध म्हणतात? (साधारण)

F. खालील व्यक्तींच्यावर टीपा लिहा .

40. चंगेज खान (कठीण)

41. अटोमन तुर्क (कठीण)

42. तैमूर (कठीण)

43. कुब्लाय खान (कठीण)

G. खालील प्रश्नांची उत्तरे चार वाक्यांमध्ये द्या. (कठीण)

44. येशूच्या जीवनाबद्दल सांगा. (कठीण)

45. प्रेषित महंमद यांच्या जीवनाबद्दल सांगा. (कठीण)

46. इस्लामचे पाच आधारस्तंभ कोणते आहेत? (कठीण)

H. खालील प्रश्नांची उत्तरे सहा वाक्यांमध्ये द्या .

47. आधुनिक जगात अरबांचे योगदान काय होते ? (कठीण)

पाठ - 2 मध्ययुगीन युरोप

2. 1

A खालील प्रश्नांना दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तरे निवडा.

1) पुनरुज्जीवन अंदाजे आहे, या कालावधीत शोधले गेले. (साधारण)

A. 1400-1600, C. 1700-1800

B . 1500- 1700 D . 1900-2000

2) या चळवळीने युरोपला मध्ययुगापासून आधुनिक युगापर्यंत नेले. (साधारण)

A. धार्मिक चळवळ C. पुनरुज्जीवन चळवळ

B. स्वातंत्र्य चळवळ D. साहित्यिक चळवळ

3) खालील दोन भाषा युरोपातील उच्चभ्रू भाषा आहेत. (साधारण)

A. ग्रीक आणि लॅटिन C. इंग्रजी आणि स्पॅनिश

B. फ्रेंच आणि रोमन D.ग्रीक आणि रोमन

4) प्रिंटिंग प्रेसचा शोध लावणारे जर्मन शास्त्रज्ञ. (साधारण)

A. जॉन राईट C. मार्कोनी

B. जॉन गुटेनबर्ग D. विल्यम हार्वे

5) तो पुनरुज्जीवणाचा पहिला लेखक होता. (साधारण)

A. पेट्रार्क C. बोकाचियो

B . जॉन कॅल्विन D . दांटे

6) 'स्टॅच्यू ऑफ डेव्हिड' हे त्यांचे सर्वात मोठे शिल्प आहे. (साधारण)

A. दांटे C. बोकाशिओ

B . डोनाटेलो D . मायकेलेंजोलो

7) ज्युलियस सीझर रोमिओ ज्युलिएट, किंगलियर, मॅकबेथ या प्रसिद्ध नाटककाराने सारखी नाटके लिहिली. (साधारण)

A. दांटे C. बोकाशिओ

B . सर्व्हेंटस D .विल्यम शेक्सपियर

8) प्राचीन ग्रीक साहित्याचा अभ्यास करणारे विद्वान, ते आवाहन करत होते. (साधारण)

A. कवी C. पंडित

B. साहित्य D. विल्यम शेक्सपियर

9) मानवी शरीरात रक्ताभिसरण प्रक्रिया दाखविणारा शास्त्रज्ञ. (साधारण)

A. गॅलिलिओ C. विल्यम हार्वे

B. सर आयझॅक न्यूटन D. टॉलेमी

10) व्हर्जिन ऑन द रॉक्स', 'द लास्ट सपर' आणि 'मोनालिसा' हे प्रसिद्ध रंग चित्रांचे चित्रकार. (साधारण)

A. दांटे C. लिओनार्डो-दा-विंची

B. बोकाचियो D. मायकेलेंजोलो

B. **खालील वाक्यांमधील रिकाम्या जागा योग्य उत्तरांसह भरा.**

11) पुनरुज्जीवन या शब्दाचा अर्थ...... (सोपे)

12) पुनरुज्जीवन चळवळ बौद्धिक आणि सांस्कृतिक क्षेत्रात..... विकास दर्शविते. (सोपे)

13) युरोपमध्ये आधुनिक युगाकडे नेणाऱ्या पुनरुज्जीवन जन्मस्थान…...... (सोपे)

14) 1453 मध्ये कॉन्स्टँटिनोपल शहरावर हल्ला करणारा तुर्की सुलतान....... (साधारण)

15) प्रसिद्ध साहित्यकृती 'डॉन क्विक्सोट' मध्ये मध्ययुगीन राजांची थट्टा करणारा....... (साधारण)

16)मायकेलएंजेलोने बांधलेला........ पुतळा भव्य आहे. (सोपे)

17) सूर्य पृथ्वीभोवती फिरतो असे...... म्हणाला (सोपे)

18) रोम शहरातील प्रसिद्ध चर्चचे नाव....... (सोपे)

C. **पहिल्या दोन शब्दांमधील संबंध समजून घ्या आणि तिसऱ्या शब्दाशी संबंधित शब्द लिहा.**

19. दांते: द डिव्हाईन कॉमेडी:: बोकाचियो: ...... (साधारण)

20. टेलिस्कोप: गॅलिलिओ:: गुरुत्वाकर्षण बल: ...... (साधारण)

21. सेंट पीटर चर्च: रोम:: सेंट पॉल चर्च: .... (साधारण)

22. डेव्हिडचा पुतळा: डोनाटेलो :: मोशेचा पुतळा: ...... (साधारण)

23. सूर्यकेंद्रित सिद्धांत: कोपर्निकस :: भूकेंद्रित सिद्धांत: .... (सोपे)

24. रक्ताभिसरण यंत्रणा: विल्यम हार्वे:: टेलिस्कोप: .... (सोपे)

D. 25. खालील जोड्या जुळवा . **(साधारण)**

'अ'	'ब'
1. मायकेलएंजेलो -	किंग लियर
2. लिओनार्डो द विंची.	मोसेसचा पुतळा

3. डोनाटेलो - द डिव्हाईन कॉमेडी

4. दांटे - एलटीई स्टॅच्यू ऑफ

5. शेक्स्पियर मोनालिसा

E. खालील प्रश्नांची उत्तरे एका शब्दात किंवा वाक्यात द्या.

26. पुनरुज्जीवन म्हणजे काय? (सोपे)

27. पृथ्वी सूर्याभोवती फिरते असे प्रथम म्हणणारा स्पॅनिश शास्त्रज्ञ कोण होता? (सोपे)

28. युरोपियन राजांच्या सैन्यात अतुलनीय सेवा देणाऱ्यांना, देण्यात येणाऱ्या सेवा मान्यतेचे नाव काय होते? (साधारण)

29 पुनरुज्जीवन काळात स्वर्ग, नरक आणि मृत्युनंतरच्या जीवनाचा विचार पूर्णपणे सोडून देण्यात आला होता,आणि कोणत्या विषयांमध्ये त्यांना तीव्र रस होता? (सोपे)

30. सध्याच्या तुर्कीमधील कोणत्या बंदर शहराला कॉन्स्टँटिनोपल आणि इझमीर बंदर असे म्हटले जात असे? (सोपे)

F. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन ते चार वाक्यात द्या.

31. पुनरुज्जीवनाची वैशिष्ट्ये काय आहेत? (साधारण)

32. मानवतावाद म्हणजे काय? (साधारण)

33 . बुद्धिवाद म्हणजे काय? (साधारण)

34. इंग्रजी नाटककार शेक्सपियरची महत्त्वाची नाटके कोणती आहेत? (सोपे)

35. पुनरुजीवन काळातील प्रसिद्ध लेखकांची नावे सांगा. (सोपे)

36. पुनरुज्जीवन काळातील प्रसिद्ध शास्त्रज्ञांची नावे सांगा. (सोपे)

G. खालील प्रश्नांची सहा वाक्यात उत्तरे द्या.

37. लिओनार्डो द विंची एक बहुमुखी प्रतिभा का होता? (साधारण)

38. पुनरुज्जीवनाची कारणे काय होती? (कठीण)

39. साहित्याच्या क्षेत्रात पुनरुज्जीवनाचे योगदान काय होते? (कठीण)

40. कॉन्स्टँटिनोपलच्या विजयाचे परिणाम काय होते? (साधारण)

41. प्रिंटिंग प्रेसने पुनरुज्जीवन कसे घडवले? (कठीण)

42. वास्तुकला, शिल्पकला आणि चित्रकला या क्षेत्रात पुनरुज्जीवणाचे योगदान काय होते? (कठीण)

43. पुनरुज्जीवन काळात विज्ञान क्षेत्रात झालेल्या प्रगतीचे स्पष्टीकरण द्या. (कठीण)

2 .2 सुधारणा आणि प्रति-सुधारणेमध्ये मार्टिन लूथर आणि इतरांचा अर्थ, कारणे आणि भूमिका

A) खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा आणि उत्तर द्या.

1. ख्रिश्चन धर्माचे प्रमुख संप्रदाय (सोपे)

A. कॅथॉलिक C. प्रोटेस्टंट

B. शिया आणि सुन्नी D. 'अ' आणि 'ब' दोन्ही बरोबर आहेत.

2. त्यांना सुधारणांचा 'मॉर्निंग स्टार' म्हटले जाते. (सोपे)

A. जॉन कॅल्वीन C. मार्टिन ल्युथर

B. इग्नेशियस लायोला D. जॉन हस

3. धार्मिक सुधारक ज्याने म्हटले, "मी माझ्या विवेकाच्या विरुद्ध असलेल्या कोणत्याही कल्पना स्वीकारू शकत नाही." (सोपे)

A. जॉन वायक्लिफ C. जॉन हस

B . मार्टिन ल्युथर D. इग्नेशियस लायोला

4. त्यांना 'स्वर्गातील अक्षरे' असल्याचा अंध विश्वास देण्यात आला होता. (सोपे)

A. पोपचा आशीर्वाद C. शाही हुकूम

B. भोग D. देवाची आज्ञा

5. मार्टिन ल्युथर ने बायबलचे भाषांतर ज्या भाषेत केले. (सोपे)

A. जर्मन C.. इंग्रजी

B. लॅटिन D.. रोमन

6. कॅथोलिक चर्चवरील लोकांचा विश्वास पुनर्संचयित करण्यासाठी 1541 मध्ये येशू सोसायटीची स्थापना करण्यात आली. (साधारण)

A. जॉन कॅल्वीन C. जॉन हस

B . मार्टिन ल्युथर D. इग्नेशियस लायोला

B) **योग्य उत्तरांसह खालील वाक्यांमधील रिकाम्या जागा भरा.**

7. मार्टिन लूथर हा........चर्चचा पुजारी होता. (साधारण)

8. चर्चच्या धार्मिक सेवांमध्ये लॅटिनऐवजी लूथरने........ वापरण्यास सुरुवात केलेली भाषा होती. (साधारण)

9. कॅथोलिक शिकवणी आणि शिक्षण पसरवणारे सोसायटी ऑफ जीझसचे ....अनुयायी होते. (साधारण)

C) **खालील प्रश्नांची उत्तरे एका शब्दात किंवा वाक्यात द्या.**

10. जर्मनीमध्ये धार्मिक सुधारणा चळवळ कोणी सुरू केली? (सोपे)

11. मार्टिन लूथरने भोगांवर 95 प्रबंध लिहिले आणि ते कोणत्या चर्चच्या दाराशी खिळले? (साधारण)

12. कॅथॉलिक चर्च लूथरच्या अनुयायांना काय म्हणत असे? (साधारण)

13. प्रत्येक सुधारणा चळवळीचा नेता कोण होता? (सोपे)

14. प्रत्येक सुधारणा म्हणजे काय? (साधारण)

D) खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे द्या.

15. ख्रिश्चनांमध्ये अनेक पंथ निर्माण होण्याचे कारण काय आहे? (कठीण)

16. प्रोटेस्टंट पंथाच्या उदयाचे कॅथॉलिक चर्चवर काय परिणाम झाले? (कठीण)

17. सुधारणा चळवळीचे काय परिणाम झाले? (कठीण)

E) **खालील प्रश्नाचे उत्तर पाच किंवा सहा वाक्यांमध्ये लिहा.**

18. मार्टिन ल्युथर कोण आहे? (कठीण)

2.3 **भौगोलिक शोधांची मुख्य कारणे, समुद्री प्रवासाचा वेग, शोधांचा जागतिक परिणाम आणि जगाच्या नकाशावर समुद्री प्रवासाचा मार्ग.**

A) **खालील प्रश्न आणि उत्तरांना दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.**

1. समुद्री प्रवासासारखा साहसी उपक्रम प्रथम कोण हाती घेतला? (कठीण)

A. पोर्तुगीज C. डच

B. फ्रेंच D. इंग्रज

2. पोर्तुगीज राजकुमार हेन्री नौदल अकादमी उघडण्यासाठी प्रसिद्ध होता. (साधारण)

A. हेन्री द प्रिन्स C. हेन्री द किंग

B. हेन्री द नेव्हिगेटर D. हेन्री द वॉरियर

3. राजा जॉन दुसरा यांनी आफ्रिकेच्या दक्षिण टोकाचे नाव दिले कारण डियाझच्या प्रवासामुळे त्याला पुढील प्रवासासाठी आत्मविश्वास मिळाला. (सोपे)

P. केप ऑफ होप. R . केप ऑफ स्टॉमर्स

Q केप ऑफ स्टॉर्म्स S केप ऑफ गुड होप

A). फक्त ' P' बरोबर आहे C. फक्त ' R' बरोबर आहे .

B)" Rआणि ' Q दोन्ही बरोबर आहेत D. " Pआणि ' S' दोन्ही बरोबर आहेत .

4. भारताकडे जाणारा जलमार्ग शोधणारा पोर्तुगीज खलाशी कोण होता? (सोपे)

A. वास्को द गामा C. फर्डिनांड मॅगेलन

B. ख्रिस्तोफर कोलंबस D. बार्थोलोम्यू डायस

5. प्रिन्स हेन्रीचे स्वप्न पूर्ण करणारा वास्को द गामा या देशाचा खलाशी होता. (साधारण)

A. पोर्तुगीज C. नेदरलँड्.

B. फ्रान्स D. इंग्लंड

6.. भारताकडे जाणारा समुद्री मार्ग शोधण्यासाठी निघालेला आणि भारताऐवजी बहामास शोधणारा खलाशी, (सोपे)

A. वास्को द गामा C. फर्डिनांड मॅगेलन

B. ख्रिस्तोफर कोलंबस D. बार्थोलोम्यू डायस

7. जगाची परिक्रमा करणारे पहिले असल्याचे श्रेय त्याला जाते. (सोपे)

A. वेस्पुची C. फर्डिनांड मॅगेलन

B. ख्रिस्तोफर कोलंबस D. कॅब्राल

B) खालील रिकाम्या जागा योग्य उत्तरांसह भरा.

8. पोर्तुगालचा प्रिन्स हेन्री हा....... नावाच्या शाळेचा संस्थापक होता. (साधारण)

9. ज्या वर्षी वास्को द गामाने भारताकडे जाणारा जलमार्ग शोधला ते वर्ष ......होत. (साधारण)

10. वास्को द गामा प्रत्यक्षात कालिकतजवळ....... येथे उतरला. (साधारण)

11. दक्षिण आफ्रिकेच्या टोकावर पोहोचणारा ....पोर्तुगीज खलाशी होय. (साधारण)

C) 12. जोड्या जुळवा आणि लिहा. (साधारण)

' अ'	**'ब'**
1. वास्को द गामा -	दक्षिण आफ्रिकेचे दहन टोक
2. ख्रिस्तोफर कोलंबस -	कालिकत
3 . केब्राल -	बहामास
4. अमेरिगो वेस्पुसी -	ब्राझील
5 . फर्डिनांड मॅगलेन -	अमेरिका
6 बार्थोलोमियो डायस. -	जगाची परिक्रमा करणारा पहिला खलाशी

D) **खालील प्रश्नांची उत्तरे एका शब्दात किंवा वाक्यात द्या.**

13 . समुद्रपर्यटनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी नेव्हिगेशन स्कूलची सुरुवात कोणी केली? (साधारण)

14. दक्षिण आफ्रिकेचे टोक बार्थोलोमियो डायसने काय म्हटले? (सोपे)

15. खलाशी ख्रिस्तोफर कोलंबसचा देश कोणता होता? (सोपे)

16. खलाशी ख्रिस्तोफर कोलंबस अमेरिकेतील मूळ रहिवाशांना काय म्हणत असे? (सोपे)

17. दक्षिण अमेरिकेत ब्राझील शोधणारा खलाशी कोण होता? (सोपे)

18. जगाभोवती फिरणारे पहिले जहाज कोणते होते? (सोपे)

19. पोर्तुगीज राजकुमार हेन्रीची जीवनातील महत्त्वाकांक्षा कोणत्या देशांमध्ये जाऊन स्का मार्ग शोधण्याची होती? (साधारण)

E) **खालील प्रश्नांची दोन किंवा तीन वाक्यांमध्ये उत्तरे द्या**.

20. भौगोलिक शोध कोणते आहेत? (कठीण)

21. युरोपमध्ये भारतातील कोणत्या वस्तूंची मागणी होती? (साधारण)

22. युरोपीय लोकांनी कोणत्या देशांच्या मूळ रहिवाशांना गुलाम बनवले? (साधारण)

23. वसाहतवाद म्हणजे काय? (कठीण)

F) **खालील प्रश्नांची उत्तरे चार किंवा पाच वाक्यांमध्ये द्या**

24. भौगोलिक अन्वेषणाला कारणीभूत ठरणारे घटक कोणते होते? (कठीण)

25. भौगोलिक अन्वेषणाचे परिणाम काय होते? (कठीण)

G) 26. खालील टीपा लिहा . (कठीण)

1. वास्को द गामा

2. ख्रिस्तोफर कोलंबस

3. फर्डिनंड मॅगलेन

पाठ - 3 युरोपियन लोकांचे भारतात आगमन

अ. खालील प्रश्नासाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1. वास्को -द- गमाने भारताला जाण्यासाठी जलमार्ग शोधला ते वर्ष --------- (सोपे)

अ) 17 मे 1498

ब) 16 मे 1495

क) 18 मे 1516

ड) 20 मे 1600

2. ----------या वर्षी "डच ईस्ट इंडिया कंपनी" ची स्थापना झाली. (सामान्य)

अ) 1498 ब) 1600

क. 1602 ड) 1961

3. ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीला व्यापार करण्याची परवानगी देणारी ब्रिटिश राणी -------हि होय (सोपे)

अ) एलिझाबेथ ब) व्हिक्टोरिया

क) . पॅम्पाडो ड) अँटोइनेट

4. भारतात येणारे शेवटचे युरोपीय लोक (सोपे)

अ) ब्रिटिश ब) डच

क) पोर्तुगीज ड) फ्रेंच

5. भारतात येणारा पहिला पोर्तुगीज व्हाईसरॉय होता. (सोपे)

अ) फ्रान्सिस्को डी अल्मेडा ब) रॉबर्ट क्लाइव्ह

क) डुप्ले ड) अल्बुकर्क

आ. पहिल्या दोन शब्दांमधील संबंध जाणून तिसऱ्या शब्दाशी संबंधित चौथा शब्द लिहा. (1गुण)

6. पोर्तुगीज: गोवा:: फ्रेंच (सामान्य)

7. ब्रिटिश: कलकत्ता: :डच (सामान्य)

8. जहांगीर: ब्रिटीश: :झमोरिया (सामान्य)

9. फ्रान्स: फ्रेंच: डच: (सामान्य)

10 .अल्बूकर्क :पोर्तुगीज :: डूप्ले (सामान्य)

इ. खालील घटना कालक्रमानुसार लिहा. (कठीण)

11. डच ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना

12. फ्रेंच ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना

13.गोवा पोर्तुगीजांपासून मुक्त झाला

14.गोवा विजापूरच्या सुलतानाकडून अल्बुकर्कने जिंकला

15.या वर्षी ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना

ई. खालील प्रश्नांची एका शब्दात किंवा एका वाक्यात उत्तरे द्या.

16. दस्तक म्हणजे काय? (सोपे)

17. भारतातील फ्रेंच व्यापारी केंद्रांची नावे सांगा? (सोपे)

18. कर्नाटक युद्धे कोणाकोणात झाली ? (सोपे)

19. ब्रिटिशांनी भारतात राजकीय सार्वभौमत्व प्रस्थापित करण्याचे मुख्य कारण काय होते? (सामान्य)

20. ब्रिटिशांना दस्तक देणारा मोंगल सम्राट कोण होता? (सामान्य)

उ. खालील प्रश्नांची दोन ते चार वाक्यांमध्ये उत्तरे द्या.

21. ब्रिटिशांनी भारतात व्यापारी केंद्रे कुठे स्थापन केली? (सोपे)
22. आग्नेय आशियातील प्रमुख बेटांची नावे सांगा? (सामान्य)
23. युरोपीय लोकांची मुख्य उद्दिष्टे कोणती होती? (सामान्य)
24. पोर्तुगीजांच्या भरभराटीची कारणे कोणती होती? (सामान्य)
25. डुप्लेची कामगिरी लिहा ? (सामान्य)

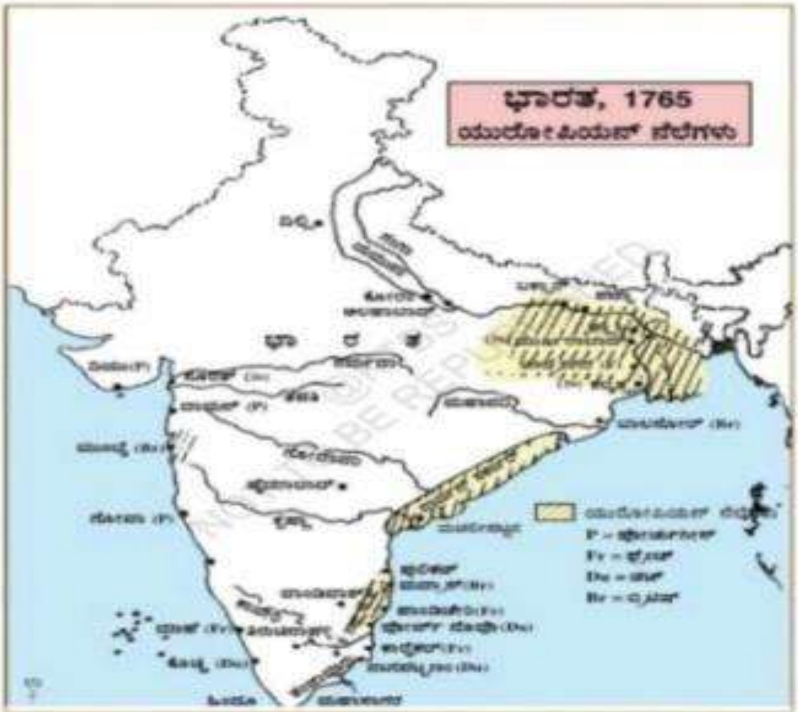
ऊ. खालील प्रश्नांची उत्तरे पाच ते सहा वाक्यांमध्ये द्या.

26. भारतातील पोर्तुगीजांच्या पतनाची कारणे सांगा? (कठीण)
27. भारतातील डच लोकांच्या व्यापारी केंद्रांबद्दल लिहा? (कठीण)
28. भारतातील फ्रेंचांच्या पतनाची कारणे कोणती? (कठीण)

ऋ. खालील प्रश्नांची उत्तरे सात ते आठ वाक्यांमध्ये द्या.

29. ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीवर टीपा लिहा? (कठीण)
30. डच ईस्ट इंडिया कंपनीचे स्पष्टीकरण द्या? (कठीण)

ए. 31 .खालील नकाशाच्या सहाय्याने युरोपियन लोकांच्या व्यापारी वसाहतींची यादी करा. (सामान्य)

पाठ - 04

18 व्या शतकातील भारत (1707-1787)

अ. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1. अर्काट ही या प्रदेशाची राजधानी होती (सामान्य)

अ) म्हैसूर ब) बंगाल

क) मद्रास ड) कर्नाटक

2. दक्षिण भारतात ब्रिटिशांची सत्ता बनवणारी युद्धे (सामान्य)

अ) प्लासी आणि बक्सर युद्ध ब) अँग्लो-अफगाण युद्धे

क) अँग्लो-शीख युद्धे ड) कर्नाटक युद्धे

3. या पर्शियन राजाने प्रसिद्ध मयूर सिंहासन आणि कोहिनूर हिरा लुटला. (सामान्य)

अ) नादिर शाह ब) महंमद घोरी

क) अहमद शाह ड) मुहम्मद गझनी

4.हे हिंदू धर्माच्या रक्षणासाठी स्थापन केलेल्या मराठा साम्राज्याचे संस्थापक होते. (सामान्य)

अ) शहाजी भोसले ब) छत्रपती शिवाजी

क) बालाजी विश्वनाथ ड) दादोजी कोंडदेव

5. या मंत्र्यांनी शिवाजीला त्याच्या यशस्वी कारभारात मदत केली. (सामान्य)

अ) नवरत्ने ब) अष्टदिकपाल

क) अष्टदिग्गज ड) अष्ट प्रधान

6. इतिहासकारांनी 18 व्या शतकाला वर्चस्वाचा काळ म्हणून वर्णन केले आहे. (सामान्य)

अ) ब्रिटीश ब) मराठा

क) फ्रँच ड) मुघल

7. याना मराठा राजाचे पंतप्रधान म्हणतात. (सामान्य)

अ) पेशवा ब) मुख्यमंत्री

क) दिवान ड) अमात्य

8. दुसरा शिवाजी म्हणून ओळखले जाणारे मराठा पेशवे (सामान्य)

अ) बाळाजी विश्वनाथ ब) बाळाजी बाजीराव

क) पहिला बाजीराव ड) माधवराव

9. मराठा पेशव्यांनी अहमद शहा अब्दालीविरुद्ध (सामान्य)

अ) इसवी सन1757 ब) इसवी सन1764

क) इसवी सन1761 ड) इसवी सन1771

10. तिसरे पानिपतची लढाई यावर्षी झाली. (सामान्य)

अ) 1757 ब) 1764

क) 1761 ड) 1771

11. -------या लढाईतील परिणामामुळे मराठ्यांची लष्करी शक्ती कमकुवत झाली. (सरासरी)

अ) पानिपतची पहिली लढाई ब) पानिपतची तिसरी लढाई

क) पानिपतची दुसरी लढाई ड) पानिपतची चौथी लढाई

12. ------------कर्नाटक साम्राज्याचा एक प्रांत होता. (सामान्य)

अ) मराठा ब) म्हैसूर

क) शीख		ड) मुघल

13. ----- या कोरोमंडल किनाराच्या आतील भागावर युरोपियन लोकांनी दावा केला होता. (सामान्य)

अ) मलबार		ब) कोकण किनारा

क) कर्नाटक		ड) कॅनरा

14. दक्षिण भारतावर नियंत्रण मिळविण्यासाठी ब्रिटिश आणि फ्रेंच यांच्यात झालेल्या लढाया (सामान्य)

अ) अँग्लो-मैसूर युद्धे		ब) कर्नाटक युद्धे

क.अँग्लो-मराठा युद्धे		ड) अँग्लो-शीख युद्धे

15. पहिल्या कर्नाटक युद्धात कोण विजयी झाले? (सामान्य)

अ) मराठे		ब) हैदर अली

क) ब्रिटिश		ड) फ्रेंच

16. दुसरे कर्नाटक युद्ध: पाँडिचेरीचा तह:: पहिले कर्नाटक युद्ध: (सामान्य)

अ) एक्स-ला-चॅपेल		ब) अर्काट

क) बेसिन		ड) मद्रास

17. शेवटी कर्नाटक युद्धे कोणी जिंकली. (सामान्य)

अ) मराठे		ब) हैदराबादी

क) ब्रिटिश		ड) फ्रेंच

18.इंग्लिश इस्ट इंडिया कंपनी :खाजगी कंपनी: फ्रेंच इस्ट इंडिया कंपनी (सामान्य)

अ) सरकारी कंपनी		ब(स्वायत्त कंपनी

क(खाजगी कंपनी		ड(अर्ध सरकारी कंपनी

19. बंगाल हा एक --------------प्रांत होता. (सामान्य)

अ) मराठा		ब) म्हैसूर

क) शीख		ड) मुघल

20. अलीवर्दीनंतरचा बंगालचा नबाब ----------हा होता . (सामान्य)

अ) मीरा जाफर		ब) मीर कासिम

क) सिराज-उन्-उदौला		ड) मोहमद सिराज

21. कलकत्त्यातील तो किल्ला जो ब्रिटिशांनी नवाबाच्या परवानगीशिवाय मजबूत केला (सामान्य)

अ) सेंट जॉर्ज		ब) पोर्ट विल्यम

क) पोर्ट एलिझाबेथ		ड) लालकिल्ला

22. रॉबर्ट क्लाइव्ह हा ----------- चा लष्करी नेता होता. (सामान्य)

अ) फ्रेंच		ब) पोर्तुगीज

क (डच		ड) ब्रिटिश

23. तो एक उत्साही फ्रेंच लष्करी नेता होता. (सामान्य)

अ) डुप्ले		ब) रॉबर्ट क्लाइव्ह

क) काउंट डी लॅली		ड) हेस्टिंग्ज

24.भारतातील ब्रिटिशांचे स्थान निश्चित करणारी प्लासीची लढाई ---- मध्ये झाली (सामान्य)

अ) 1756		ब) 1764

क(1757		ड)1857

25. भारतात ब्रिटिश साम्राज्याच्या स्थापनेची सुरुवात करणाऱ्या प्लासीच्या लढाईत याने ब्रिटिशांविरुद्ध लढा दिला.

अ) मीरजाफर ब) सिराज-उद-दौला

क) मीर कासिम ड) मुहम्मद सिराज

26. प्लासीच्या लढाईत ब्रिटीश सैन्याचे नेतृत्व कोणी केले?

अ) डुप्ले ब) वॉरेन हेस्टिंग्ज

क) लॉर्ड कोर्नवालीस ड) रॉबर्ट क्लाइव्ह

27. सिराज-उदौला हा राजमंत्री असताना याच्याशी ब्रिटिशांशी एक गुप्त करार केला. (सामान्य)

अ) मीर जाफर ब) मीर सादिक

क) मीर कासिम ड) सालार जंग

28.बंगालचा नवाब बनण्याच्या मीर जाफरच्या इच्छेसाठी एका व्यापाराने ब्रिटिशांशी करार केला. (सामान्य)

अ) उदय चंद ब) अमीन क्लँड

क) वाल चंद ड) जगत सेठ

29. प्लासीच्या युद्धानंतर ब्रिटिशांच्या कृपेने तो बंगालचा नवाब बनला. (सामान्य)

अ) मीर जाफर ब) मीर कासिम

क) मीर सादिक ड) सिराज उदौला

30. प्लासीच्या लढाईनंतर ईस्ट इंडिया कंपनीने या जिल्ह्यात जमीनदारीचे अधिकार मिळवले (सामान्य)

अ) चौदा परगणे ब) मिदनापूर

क) चोवीस परगणे ड) नंदीग्राम

31. ईस्ट इंडिया कंपनीने मिळवलेला भारतातील जमिनीचा पहिला भाग (सामान्य)

अ) चौदा परगणे जिल्हा ब) चोवीस परगणे जिल्हा

क) मिदनापूर जिल्हा ड) नंदीग्राम जिल्हा

32. खालील मराठा पेशवाईच्या राजवटीचा योग्य क्रम ओळखा (कठीण)

अ) बालाजी बाजीराव, बालाजी विश्वनाथ, पहिला बाजीराव

ब) पहिला बाजीराव, बालाजी विश्वनाथ, बालाजी बाजीराव

क) बालाजी विश्वनाथ, पहिला बाजीराव, बालाजी बाजीराव

ड) बालाजी विश्वनाथ, पहिला बाजीराव, बालाजी बाजीराव

आ. खालील प्रश्नांची उत्तरे एका शब्दात किंवा एका वाक्यात द्या.

33. कर्नाटक युद्धे शेवटी कोणी जिंकली? (सोपे)

34. मराठाच्या पहिल्या पंतप्रधानाचे नाव काय होते? (सोपे)

35. डेकॉमच्या प्रांतांमधून ट्रॉन गोळा करण्याचा अधिकार मिळालेले पील कोण आहेत? (सोपे)

36. प्लासीची लढाई कधी लढली गेली? (सोपे)

37. पानिपतची तिसरी लढाई कोणाकोणात झाली? (सोपे)

38.कर्नाटकात समाविष्ट केलेला प्रदेश कोणता? (सोपे)

39. बंगालचा नवाब कोण होता? (सोपे)

40. प्लासीच्या लढाईत सिराजचा सेनापती कोण होता? (सोपे)

41. दुसऱ्या कर्नाटक युद्धात अर्काट आणि हैद्राबादमध्ये कोण विजयी झाले? (सोपे)

इ. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन ते तीन वाक्यांत द्या (2 गुण)

42. भारतातील मराठा पेशवा बाजीराव पहिला याच्या कामगिरीची यादी करा (सामान्य)

43. प्लासीच्या लढाईची कारणे कोणती होती? (सामान्य)

44. मराठ्यांच्या वर्चस्वात बाळाजी बाजीरावांच्या भूमिकेचे विश्लेषण करा (सामान्य)

45. कर्नाटक युद्धांची कारणे चर्चा करा? (कठीण)

46. मराठ्यांचे 3 महत्त्वाचे पेशवे कोण होते? (सोपे)

ई. खालील प्रश्नांची उत्तरे चार ते पाच वाक्यांत द्या (3 गुण)

47. फ्रेंचांच्या पराभवाला कारणीभूत ठरणाऱ्या घटकांची चर्चा करा? (कठीण)

48.प्लासीच्या लढाईचे परिणाम स्पष्ट करा ज्यामुळे भारतात ब्रिटिश साम्राज्य स्थापनेचा भक्कम पाया घातला (कठीण)

उ. खालील प्रश्नांची उत्तरे सात ते आठ वाक्यांमध्ये द्या (4मार्क)

49. भारतातील ब्रिटिशांच्या उदयात 'कर्नाटक युद्धे'ची भूमिका चर्चा करा (कठीण)

50. इतिहासकार १८ व्या शतकाला 'मराठ्यांच्या वर्चस्वाचा काळ' का म्हणतात याचे कारण सांगा. (कठीण)

पाठ – 05 ब्रिटिश सत्तेचा विस्तार (1758 – 1856)

अ. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1. ईस्ट इंडिया कंपनीने बंगालचा पहिला गव्हर्नर म्हणून कोणाला नियुक्त केले? (मध्यम)

A) रॉबर्ट क्लाइव्ह

B) कॉर्नवॉलिस

C) वॉरेन हेस्टिंग्ज

D) वेलेस्ली

2. ब्रिटिशांनी नवाब मीर जाफरला त्यांच्या गरजा पूर्ण करण्यात अपयशी ठरल्यामुळे पदच्युत केले आणि या व्यक्तीला बंगालचा नवाब म्हणून स्थापित केले. (मध्यम)

A) मीर कासिम

B) मीर सादिक

C) सालार जंग

D) मुझफ्फर जंग

3. बक्सारचे युद्ध _____ AD मध्ये झाले. (मध्यम)

A) 1757 AD

B) 1764 AD

C) 1765 AD

D) 1799 AD

4. बक्सारचे युद्ध कोणामध्ये लढले गेले? (मध्यम)

A) मीर कासिम आणि ब्रिटिश

B) मिरान आणि ब्रिटिश

C) मीर जाफर आणि ब्रिटिश

D) मीर कासिम आणि मीर जाफर

5. ब्रिटिश व्यापाऱ्यांना कर न भरता व्यापार करण्याची विशेष परवानगी दिली जात असे त्यांना म्हणतात (मध्यम)

A) नोंदवही/हक्कपत्र

B) परवानगी पत्रे

C) दस्तक - व्यापार परवाने/पास

D) पास

6. 1765 AD मध्ये मुघल सम्राट शाह आलम II कडून ब्रिटिशांना मिळालेला अधिकार (मध्यम)

A) दिवानी हक्क

B) प्रशासनाचा अधिकार

C) व्यापाराचा अधिकार

D) किल्ले बांधण्याचा अधिकार

7. दिवानी म्हणजे _____ गोळा करण्याचा अधिकार (मध्यम)

A) व्यापार कर

B) जमीन महसूल

C) प्रति व्यक्ती कर

D) व्यवसाय कर

8. 1765 च्या करारानुसार, कंपनीने मुघल सम्राटाला दरवर्षी द्यायची रक्कम (मध्यम)

A) 20 लाख

B) 22 लाख

C) 24 लाख

D) 26 लाख

9. रेग्युलेटिंग ॲक्ट (नियंत्रक कायदा) पारित झालेले वर्ष (मध्यम)

A) 1771 AD

B) 1772 AD

C) 1773 AD

D) 1774 AD

10. वॉरेन हेस्टिंग्जला _____ कायद्यानुसार बंगालचा पहिला गव्हर्नर-जनरल म्हणून नियुक्त केले होते. (मध्यम)

A) रेग्युलेटिंग ॲक्ट

B) पिट्स इंडिया ॲक्ट

C) इंडियन कौन्सिल ॲक्ट

D) ईस्ट इंडिया ॲक्ट

11. रेग्युलेटिंग ॲक्टमधील दोष सुधारण्यासाठी ब्रिटिश सरकारने पारित केलेला कायदा आहे (मध्यम)

A) रेग्युलेटिंग ॲक्ट

B) पिट्स इंडिया ॲक्ट

C) इंडियन कौन्सिल्स ॲक्ट

D) रॉलेट ॲक्ट

12. पिट्स इंडिया ॲक्ट ब्रिटिश सरकारने या वर्षी पारित केला (मध्यम)

A) 1773 AD

B) 1774 AD

C) 1783 AD

D) 1784 AD

13. टिपू सुलतान आणि हैदर अली यांनी ब्रिटिशांशी लढलेली युद्धे म्हणून ओळखली जातात (मध्यम)

A) अँग्लो-म्हैसूर युद्धे

B) अँग्लो-शीख युद्धे

C) अँग्लो-मराठा युद्धे

D) कर्नाटक युद्धे

14. 1775 ते 1818 दरम्यान लढल्या गेलेल्या अँग्लो-मराठा युद्धांची संख्या (मध्यम)

A) 2

C) 4

B) 3

D) 5

15. 18 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात, शीख संघटित गट या नावाने ओळखले जात होते (मध्यम)

A) पंथ

B) प्रांत

C) मिसल

D) प्रजासत्ताक

16. शिखांना एकत्र करून त्यांना एक शक्तिशाली राजकीय शक्तीमध्ये रूपांतरित करण्याचे श्रेय कोणाला जाते? (मध्यम)

A) गुरू गोविंद सिंग

B) रणजीत सिंग

C) तेग बहादूर

D) रणवीर सिंग

17. पंजाब राज्य ब्रिटिश राजवटीखाली या वर्षी आले (मध्यम)

A) 1757 AD

B) 1849 AD

C) 1857 AD

D) 1784 AD

18. अफगाण शासकाने कोहिनूर हिरा कोणाला भेट दिला? (मध्यम)

A) रणजीत सिंग

B) गुरू गोविंद सिंग

C) रणवीर सिंग

D) तेग बहादूर

19. सहाय्यक सैन्य पद्धत प्रणाली सुरू करणारा गव्हर्नर-जनरल कोण आहे? (मध्यम)

A) लॉर्ड कॉर्नवॉलिस

B) लॉर्ड डलहौसी

C) लॉर्ड वेलेस्ली

D) लॉर्ड कॅनिंग

20. दत्तक घेतलेल्या मुलांना वारसा हक्क नाकारणारे 'दत्तक वारस नामंजूर(Doctrine of Lapse)' धोरण सुरू करणारा गव्हर्नर-जनरल ओळखा. (मध्यम)

A) लॉर्ड कॉर्नवॉलिस

B) लॉर्ड डलहौसी

C) लॉर्ड वेलेस्ली

D) लॉर्ड कॅनिंग

21. भारतीय स्वातंत्र्याचे पहिले युद्ध या साली झाले (मध्यम)

A) 1757 AD

B) 1764 AD

C) 1857 AD

D) 1947 AD

आ. खालील प्रश्नांची एका शब्दात, किंवा एका वाक्यात उत्तरे द्या.

22. ब्रिटिश इतिहासकार भारतातील ब्रिटिश राजवटीच्या काळाला काय संबोधतात? (सोपे)

23. दिवानी हक्कांचा अर्थ काय आहे? (सोपे)

24. ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीने बंगालमध्ये सार्वभौम हक्क कसे मिळवले? (सोपे)

25. रेग्युलेटिंग ॲक्टचे मुख्य उद्दिष्ट काय होते? (सोपे)

26. ब्रिटिशांनी कोणत्या प्रदेशाला आपले प्रशासकीय मुख्यालय बनवले? (सोपे)

27. चौथ्या अँग्लो-म्हैसूर युद्धानंतर ब्रिटिशांनी म्हैसूर राज्याचे किती भागांमध्ये विभाजन केले? (सोपे)

28. रणजीत सिंग आधुनिक भारताचा एक अविस्मरणीय महाराजा कसा बनला? (मध्यम)

29. शीख राज्य काय होते? (सोपे)

30. प्राचीन भारतीय दत्तक प्रथेविरुद्ध असलेले ब्रिटिश धोरण कोणते होते? (सोपे)

31. ब्रिटिशांनी सुरू केलेली कोणती दोन धोरणे भारतीय शासकांसाठी हानिकारक होती? (सोपे)

इ. जुळवा जुळवा: **(मध्यम)**

32. **अ** **ब**

1. सहायक आघाडी - डलहौसी
2. दत्तक वारस नामंजूर - 1764
3. दुसरे कर्नाटक युद्ध - 1857
4. बक्सारचे युद्ध - दिवानी हक्क
5. भारतीय स्वातंत्र्य युद्ध - लॉर्ड वेलेस्ली

ई. खालील प्रश्नांची दोन किंवा तीन वाक्यात उत्तरे द्या.

33. सहाय्यक सैन्य पद्धतीने ब्रिटिश साम्राज्याच्या विस्तारात कशी मदत केली? सहाय्यक सैन्य पद्धतीचे परिणाम काय झाले? (मध्यम)

34. दत्तक वारस नामंजूर(Doctrine of Lapse) धोरणाने भारतीय संस्थानांना ब्रिटिश साम्राज्यात जोडण्यास कशी मदत केली? न्यायोचित करा. (मध्यम)

35. दिवानी हक्कांचे परिणाम काय होते? (कठीण)

36. दत्तक वारस नामंजूर अन्यायकारक का होते? (कठीण)

37. बक्सारच्या युद्धाची कारणे काय होती? (मध्यम)

38. बक्सारच्या युद्धाचे परिणाम काय होते? (मध्यम)

39. बक्सारच्या युद्धाने ब्रिटिशांना भारतात आपले वर्चस्व प्रस्थापित करण्यास कशी मदत केली? स्पष्ट करा. (मध्यम)

40. मुघल सम्राट शाह आलम II कडून ब्रिटिशांनी कोणत्या प्रांतांचे दिवानी हक्क मिळवले? (सोपे)

उ. खालील प्रश्नांची पाच किंवा सहा वाक्यात उत्तरे द्या. **(3 गुण)**

41. रेग्युलेटिंग ॲक्ट (नियंत्रक कायदा) द्वारे ब्रिटिशांनी भारतातील सत्ता कशी ताब्यात घेतली? (मध्यम)

42. दक्षिण भारतात ब्रिटिशांची सत्ता कशी हळूहळू वाढली, स्पष्ट करा. (मध्यम)

43. अँग्लो-मराठा युद्धांच्या परिणामांबद्दल लिहा. (कठीण)

44. अँग्लो-शीख युद्धांवर एक टीप लिहा. (मध्यम)

ऊ. खालील प्रश्नांची सात ते आठ वाक्यात उत्तरे द्या.

45. मीर कासिमला सत्तेवरून हटवण्यासाठी ब्रिटिशांना प्रवृत्त करणारी मुख्य कारणे कोणती होती? ती सूचीबद्ध करा. (मध्यम)

46. भारतात ब्रिटिश वर्चस्वाच्या वाढीस कारणीभूत ठरलेल्या प्रमुख घटकांवर चर्चा करा. (कठीण)

पाठ - 6 ब्रिटिश राजवटीचा प्रभाव

अ. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1. ब्रिटिशांनी भारतात जमीन महसूल धोरणे आणली. याचा मुख्य उद्देश होता: (कठीण)

अ) सरकारी तिजोरीसाठी निश्चित उत्पन्न सुनिश्चित करणे

ब) भारतातील युद्धांचा खर्च भागवणे

क) ब्रिटिश अधिकाऱ्यांचे पगार देणे

ड) वरील सर्व

2. महसूल संकलनासाठी त्यांनी कायमधारा पद्धत (Permanent Settlement) लागू केली. (मध्यम)

अ) रॉबर्ट क्लाइव्ह

ब) वॉरन हेस्टिंग्ज

क) लॉर्ड डलहौसी

ड) लॉर्ड वेलस्ली

3. कॉर्नवॉलिसने जमीनदारांसोबत महसूल संकलनाबाबत केलेला करार या नावाने ओळखला जातोः (मध्यम)

अ) सहाय्यक सैन्य पद्धत (Subsidiary Alliance)

ब) रयतवारी पद्धत (Ryotwari system)

क) कायमधारा पद्धत (Permanent Settlement / Permanent Zamindari system)

ड) महालवारी पद्धत (Mahalwari system)

4. कायमधारा पद्धत (Permanent Zamindari System) सुरू केलेल्या प्रांतांसाठी योग्य पर्यायः (कठीण)

1. बंगाल

2. बिहार 3. ओरिसा

4. पंजाब

अ) फक्त 1 बरोबर आहे

ब) 1, 2, आणि 3 बरोबर आहेत

क) 1 आणि 3 बरोबर आहेत

ड) सर्व बरोबर आहेत

5. रयतवारी पद्धत (Ryotwari system) भारतात या प्रदेशात सुरू करण्यात आलीः (मध्यम)

अ) पश्चिम आणि उत्तर भारत

ब) पूर्व आणि उत्तर भारत

क) पश्चिम आणि दक्षिण भारत

ड) पूर्व आणि उत्तर भारत

6. मद्रास प्रेसिडेन्सीमध्ये रयतवारी पद्धत (Ryotwari system) कोणी सुरू केली ? (मध्यम)

अ) वॉरन हेस्टिंग्ज

ब) कॉर्नवॉलिस

क) विल्यम बेंटिंक

ड) थॉमस मुन्रो

7. 19 व्या शतकात सुरू झालेली महालवारी पद्धत (Mahalwari system) खालील प्रदेशात लागू करण्यात आलीः (कठीण)

अ) उत्तर प्रदेश, मध्य प्रदेश, पंजाब

ब) उत्तर प्रदेश, मध्य प्रदेश, राजस्थान

क) राजस्थान, उत्तर प्रदेश, कर्नाटक

ड) मध्य प्रदेश, उत्तर प्रदेश, कर्नाटक

8. 1833 मध्ये विल्यम बेंटिंकने महालवारी पद्धत (Mahalwari system) सुरू केली. 'महाल' म्हणजे काय? (मध्यम)

अ) गाव किंवा इस्टेट

ब) गाव किंवा शहर

क) शहर किंवा इस्टेट

ड) तालुका किंवा जिल्हा

आ. 9. 'अ' सूची 'ब' सूचीशी जुळवा आणि 'क' सूचीमध्ये लिहा. (मध्यम)

अ	ब
1. कायमधारा पद्धत (Permanent Zamindari System)	अ) लॉर्ड मॅकॉले आणि चार्ल्स वूड
2. रयतवारी पद्धत (Ryotwari System)	ब) वॉरन हेस्टिंग्ज
3. महालवारी पद्धत (Mahalwari System)	क) कॉर्नवॉलिस
4. इंग्रजी शिक्षण (English Education)	ड) थॉमस मुन्रो
5. रेग्युलेटिंग ॲक्ट (Regulating Act)	इ) 1833 AD
	फ) 1773 AD

इ. खालील प्रश्नांची एका शब्दात किंवा एका वाक्यात उत्तरे द्या.

10. कायमधारा पद्धत (Permanent Zamindari System) म्हणजे काय? (सोपे)

11. रयतवारी पद्धत (Ryotwari System) म्हणजे काय? (सोपे)

12. कोणत्या वर्षी इंग्रजी प्रशासनाची भाषा बनली? (सोपे)

13. ब्रिटिश राजवटीत भारत गरीब देश का बनला? (मध्यम)

14. ॲडम स्मिथने भारतातील ब्रिटिश राजवटीचे वर्णन असे केले. (सोपे)

15. " संपत्ती ऱ्हासाचा सिद्धांत" (Drain of Wealth) कोणी मांडला? (सोपे)

16. पिट्स इंडिया ॲक्ट (Pitt's India Act) कोणी लागू केला? (सोपे)

17. 1813 च्या चार्टर ॲक्टमध्ये भारतीय शिक्षणासाठी किती रक्कम वाटप करण्यात आली होती? (सोपे)

IV. खालील प्रश्नांची दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे द्या.

18. 1857 मध्ये भारतात कोणत्या विद्यापीठांची स्थापना झाली? (सोपे)

19. जमीन महसूल धोरण लागू करण्याचा उद्देश काय आहे? (मध्यम)

20. ब्रिटिशांनी लागू केलेल्या तीन महसूल पद्धती कोणत्या आहेत? (सोपे)

21. जमीन महसूल पद्धतींचे परिणाम काय आहेत? (कठीण)

22. इंग्लंडमधील औद्योगिक क्रांतीचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवर काय परिणाम झाला? (मध्यम)

23. भारतातील प्रमुख घटनात्मक सुधारणांचा उल्लेख करा. (सोपे)

24. भारतातील संपत्तीच्या ऱ्हासाचे (Drain of Wealth) परिणाम काय होते? (कठीण)

25. 1935 च्या भारत सरकार कायद्याने कोणते बदल घडवून आणले? (मध्यम)

उ. खालील प्रश्नांची चार ते पाच वाक्यात उत्तरे द्या. (3 गुण)

26. कायमधारा पद्धतीचे (Permanent Zamindari System) शेतकऱ्यांवर काय परिणाम झाले? (कठीण)

27. पाश्चात्य शिक्षणाचा भारतावर काय परिणाम झाला? (मध्यम)

28. रयतवारी पद्धतीचे (Ryotwari System) नियम काय होते? (मध्यम)

29. महालवारी पद्धत (Mahalwari System) म्हणजे काय? त्यात कोणते प्रदेश समाविष्ट होते? (सोपे)

30. मॉन्टेंग्यू-चेम्सफोर्ड सुधारणांवर (Montagu-Chelmsford Reforms) एक टीप लिहा. (मध्यम)

ऊ. खालील प्रश्नांची सात ते आठ वाक्यात उत्तरे द्या.

31. कायमजमीनदारी पद्धतीवर (Permanent Zamindari System) एक टीप लिहा. (मध्यम)

32. मॉर्ले-मिंटो सुधारणांविषयी (Morley-Minto Reforms) लिहा. (मध्यम)

ऋ. भारताचा नकाशा काढा आणि खालील ठिकाणे चिन्हांकित करा: (कठीण)

अ) कलकत्ता ब) मुंबई / बॉम्बेक)

क) मद्रास ड) उत्तर प्रदेश

इ) पंजाब

अध्याय - 07 म्हैसूरू आणि इतर प्रांत

7.1

अ. खाली दिलेल्या प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1) म्हैसूरू वडेयर घराण्याची कुलदेवी .... (मध्यम)

A) चामुंडेश्वरी

B) दुर्गा परमेश्वरी

C) लक्ष्मी

D) सरस्वती

2) म्हैसूरु राज्याचे प्रतीक..... (मध्यम)

A) वराह

B) गंड भेरुंड

C) चार तोडांचा सिंह

D) साला

3) मंड्या जिल्ह्यातील शेतीसाठी सिंचनासाठी इर्वीन कालवा बांधणारे दिवाण (मध्यम)

A) सर मिर्झा इस्माईल

B) सर एम. विश्वेश्वरय्या

C) दिवाण रंगाचार्लू

D) दिवाण पूर्नैया

4) राजधानी म्हैसूरुमध्ये अठरा शाखांची 'अठरा कचेरी' हे प्रशासकीय कार्यालय यांच्या कारकिर्दीत स्थापन झाले. (मध्यम)

A) नाल्वडी कृष्णराज वडेयर

B) मुम्मडी कृष्णराज वडेयर

C) जय चामराज वडेयर

D) चिक्क देवराज वडेयर

5) टिपूचा उन्हाळी राजवाडा (दरिया दौलत) येथे आहे (मध्यम)

A) मंगळूर

B) श्रीरंगपट्टण

C) मद्रास

D) म्हैसूरू

6) टिपूच्या मृत्यूनंतर म्हैसूरूच्या सिंहासनावर हे बसले. (मध्यम)

A) नाल्वडी कृष्णराज वडेयर

B) मुम्मडी कृष्णराज वडेयर

C) जय चामराज वडेयर

D) मिर्झा इस्माईल

7) कृष्णराजसागर धरणाच्या मागे वृंदावन गार्डन यांच्या कारकिर्दीत बांधण्यात आले. (मध्यम)

A) जय चामराज वडेयर

B) नाल्वडी कृष्णराज वडेयर

C) मिर्झा इस्माईल

D) सर एम. विश्वेश्वरय्या

8) म्हैसूरु राज्यात प्रजाप्रतिनिधी सभेची स्थापना यांनी केली. (मध्यम)

A) मार्क कब्बन

B) दहावे चामराज वडेयर

C) लुई बेंथम बोअरिंग

D) नाल्वडी कृष्णराज वडेयर

II. खालील प्रश्नांची एका शब्दात किंवा एका वाक्यात उत्तरे द्या.

9) 'नवकोटी नारायण' ही पदवी कोणाला मिळाली? (सोपे)

10). अँग्लो-म्हैसूरु युद्धे कोणाकोणामध्ये लढली गेली? (सोपे)

11) पहिले अँग्लो-म्हैसूरु युद्ध कोणत्या तहाने संपले? (सोपे)

12) दुसरे अँग्लो-म्हैसूरु युद्ध कोणत्या तहाने संपले? (सोपे)

13) तिसरे अँग्लो-म्हैसूरु युद्ध कोणत्या तहाने संपले? (सोपे)

14) मुम्मडी कृष्णराज पाच वर्षांचा असताना सत्तेची जबाबदारी कोणाच्या हाती होती? (सोपे)

15) म्हैसूरु राज्यातील पहिली रेल्वे लाईन कोणती? (सोपे)

16) पुनर्दान म्हणजे काय? (सोपे)

17) नाल्वडी कृष्णराज वडेयर यांच्या आईचे नाव काय? (सोपे)

१८. नाल्वडी कृष्णराज वडेयर यांनी समाजातील सर्व घटकांना प्रशासनव्यवस्थेत सहभागी करून घेण्यासाठी कोणत्या आयोगाची स्थापन केली? (सोपे)

19) 'औद्योगिकरण नसेल तर विनाश' हे प्रसिद्ध घोषवाक्य कोणाचे आहे? (सोपे)

20) हैदरअलीने स्वतःला कोण म्हणवून घेतले? (सोपे)

21) गांधीजींनी म्हैसूरु राज्याचे वर्णन कसे केले? (सोपे)

22) 'प्रजाप्रतिनिधी सभा' कधी सुरू झाली? (मध्यम)

23) कोणत्या वडेयरांनी मतदानाची संधी दिली? (सोपे)

24) भारतरत्न पुरस्कार मिळविणारे पहिले कन्नडिग कोण? (सोपे)

III. 25 'A' यादीतील नावांशी 'B यादीतील पर्याय जुळवा व लिहा. (मध्यम)

‘A'	‘B’
1) के. सी. रेड्डी -	A) राजर्षी
2) चिक्क देवराज वडेयर –	B) आधुनिक म्हैसूरूचे शिल्पकार
3) नाल्वडी कृष्णराज वडेयर –	C) म्हैसूरूचे पहिले मुख्यमंत्री
4) सर एम. विश्वेश्वरय्या –	D) पहिले राज्यपाल
5) जय चामराज वडेयर–	E) नवकोटी नारायण

IV. दोन ते चार वाक्यांत खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

26) चिक्क देवराज वडेयर यांची लोकांसाठीची कामगिरी काय होती? (मध्यम)

27) म्हैसूरूच्या महत्वाच्या आयुक्तांची नावे लिहा. (सोपे)

28) म्हैसूरू राज्यात आयुक्त राजवट लागू करण्यामागचे कारण काय होते? (मध्यम)

29) तिसऱ्या म्हैसूरू युद्धाचे परिणाम काय झाले? किंवा श्रीरंगपट्टणाच्या तहाबद्दल लिहा. (मध्यम)

30) वडेयर राज्याची राजधानी आणि राज्यचिन्ह काय होते? (मध्यम)

31) कन्नड भाषेतील पहिलं नाटक कोणते? या नाटकाचे लेखक कोण होते? (मध्यम)

32) म्हैसूरू राज्यातील पहिली रेल्वे लाईन कोणती ? आणि याचे श्रेय कोणत्या आयुक्ताला जाते? (कठीण)

V. पाच ते सहा वाक्यांत खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

33) हैदर अलीची कामगिरी काय होती? (मध्यम)

34) महत्वाच्या आयुक्तांची कामगिरी स्पष्ट करा. (मध्यम)

VI. त ते आठ वाक्यांत खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

35) नाल्वडी कृष्णराज वडेयर यांच्या कारकिर्दीला 'रामराज्य' असे का म्हटले जाते? स्पष्ट करा. (कठीण)

36) 'सर एम. विश्वेश्वरय्या हे आधुनिक म्हैसूरूचे शिल्पकार आहेत' हे स्पष्ट करा. (कठीण)

37) टीपू सुलतानच्या कामगिरीचे चिकित्सक विश्लेषण करा. (कठीण)

VII. खाली दिलेल्या दक्षिण भारताच्या नकाशावर खालील स्थळे ओळखा. (कठीण)

38)

1) म्हैसूरू

2) बेंगळूरु

3) धारवाड

4) श्रीरंगपट्टण

5) भद्रावती

7.2 केळदी, चित्रदुर्ग आणि यलहंका येथील नायक

I. दिलेल्या चार पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा आणि लिहा.

1) पाळेगारांनी व्यापलेले प्रदेशाला असे देखील म्हटले जात असे. (मध्यम)

A) प्रांत B) पाळेयपट्टू

C) विभाग D) सरकार

2) शिवाप्पा नायक यांनी मलनाडूच्या समृद्धीस कारणीभूत ठरलेली पद्धतशीर महसूल व्यवस्था .. (मध्यम)

A) चौका B) सरदेशमुखी

C) राणी लक्ष्मम्मा D) शिस्त

3) चित्रदुर्गाचा सर्वात प्रसिद्ध नायक... (मध्यम)

A) शिवाप्पा नायक B) गड्डिपिड्ड नायक

C) वेंकटप्पा नायक D) मदकरी नायक

4) हे आधुनिक बेंगळुरूचे निर्माते .... (मध्यम)

A) चित्रदुर्ग नायक B) केळदी नायक

C) येलहंका नाडप्रभू D) कोडगु राजे

5) चित्रदुर्ग किल्ला हा इतक्या तटांचा आहे. (मध्यम)

A) 3 तटांचा किल्ला B) 2 तटांचा किल्ला

C) 6 तटांचा किल्ला D) 7 तटांचा किल्ला

II. पुढील प्रश्नांची एका शब्दात किंवा एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

6) शिवाप्पा नायकांना 'पडुगडलोडेया' हा किताब मिळण्याचे कारण काय? (मध्यम)

7) शिवाप्पा नायकांचा राजवाडा कोठे आहे? (सोपे)

8) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे पुत्र छत्रपती राजाराम यांचे रक्षण करणारी राणी कोण होती? (सोपे)

9) चित्रदुर्ग किल्ल्याच्या कोणत्या दिशेला वीरांगना ओबव्वा यांचे प्रवेशद्वार आहे? (सोपे)

10) ‘प्रजावत्सल’ हा किताब ज्याला देण्यात आला त्या यलहंका नाडप्रभूचे नाव काय? (सोपे)

III. पुढील प्रश्नांची दोन ते चार वाक्यांत उत्तरे लिहा.

11) ज्येष्ठ वेंकटप्पा नायक यांची कार्ये लिहा. (मध्यम)

12) केळदीची राणी चन्नम्माजीबद्दल माहिती लिहा. (मध्यम

13) पहिल्या केंपेगौडा यांची कार्ये लिहा. (मध्यम)

VI. पुढील प्रश्नांची पाच ते सहा वाक्यात उत्तरे लिहा.

14) शिवाप्पा नायक यांची कार्ये लिहा. (कठीण)

15) दुसऱ्या केंपेगौडा यांची कार्ये लिहा. (मध्यम)

7.3

I. खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1) कर्नाटकातील असा जिल्हा जिथे कोडव व अरेभाषा बोलल्या जातात. (मध्यम)

A. उडुपी

B. दक्षिण कन्नड

C. उत्तर कन्नड

D. कोडगू

2) कावेरी नदीचे उगमस्थान. (मध्यम)

A. तलकावेरी

B. कोडगू

C. गंगोत्री

D. अमरकंटक

3) कोडगू जिल्ह्यातील राष्ट्रीय उद्यान. .. (मध्यम)

A. बंडीपूर

B. नागरहोळे

C. बनेरघट्ट

D. अंशी

4) कोडगुवर राज्य करणाऱ्या हालेरी राजवंशाचा संस्थापक. (मध्यम)

A. चिक्क वीरराजा

B. मुद्दूराजा

C. वीरराजा

D. चिक्क वीरराजेंद्र

5) मुद्दुराजाकेरी बांधणारा कोडगुचा राजा.. (मध्यम)

A. चिक्क वीरराजा

B. मुद्दुराजा

C. वीरराजा

D. चिक्क वीरराजेंद्र

6) मडिकेरीचे जुने नाव... (मध्यम)

A. मणिपूर

B. मुद्दुराजकेरी

C. मडिके

D. ऊरू महिषापुरा

7) टिपूच्या बंदीवासात असलेला कोडगूचा राजा ... (मध्यम)

A. चिक्क वीरराजा

B. चिक्क वीरराजेन्द्र

C. मुद्दुराजा

D. वीरराजा

8) ब्रिटिशांनी ज्या कोडगूच्या राजाला देशा बाहेर पाठविले तो शेवटचा राजा ... (मध्यम)

A. मुद्दुराजा

B. वीरराजा

C. चिक्क वीरराजेन्द्र

D. चिक्क वीरराजा

9) अमरसुळ्याचा संघर्षासाठी संबंधित विधानांचा विचार करा. (कठीण)

विधान – 1. कॅनरा जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांवर महसूल वाढविण्यात आला.

विधान – 2. ब्रिटिशांनी कोडगूचा राजाला देशाबाहेर पाठवले.

A. फक्त विधान 1 बरोबर आहे.

B. फक्त विधान 2 बरोबर आहे.

C. विधान 1 आणि 2 दोन्ही बरोबर आहेत.

D. विधान 1आणि 2 दोन्ही चुकीची आहेत.

10) स्वातंत्र्यानंतर कोडगू कर्नाटकात विलीन झालेले वर्ष .... (मध्यम)

A. इ. स. 1947

B. इ. स. 1950

C. इ. स. 1956

D. इ. स. 1961

11. भारत स्वतंत्र झाल्यानंतर भूसेना, नौसेना व वायुसेनचे कमांडर-इन-चीफ होणारे पहिले कन्नडिग ... (मध्यम)

A. जनरल माणिक शहा

B. जनरल बेवूर

C. जनरल करिअप्पा

D. जनरल के. एस. थिमय्या

१२. प्रशासन, धैर्य व शौर्यासाठी ओळखल्या जाणाऱ्या करियप्पांना देण्यात आलेला सर्वोच्च सैन्य सन्मान ... (मध्यम)

A. परमवीर चक्र

B. अशोक चक्र

C. कोर्ट मार्शल

D. फील्ड मार्शल

१३. भारत-पाकिस्तान युद्धात भारताच्या विजयाचे श्रेय ज्यांना दिले जाते, ते कोडगूचे नेत्र .... (मध्यम)

A. जनरल माणिक शहा

B. जनरल बेवर

C. जनरल करियप्पा

D. जनरल के. एस. थिमय्या

14) कित्तूरची वीरांगना राणी चन्नम्मा यांचे पती .... (मध्यम)

A. शिवलिंग रुद्रसर्ज

B. मल्लसर्ज देसाई

C. सवाई मल्लसर्ज

D. शिवलिंग देसाई

15) कित्तूरची शूर राणी चन्नम्मा ने ______ याला दत्तक घेतले. आणि राज्य करायला सुरुवात केली. (मध्यम)

A. शिवलिंग सर्ज

B. सवाई मल्लसर्ज

C. मल्लसर्ज देसाई

D. शिवलिंग देसाई

16) कित्तूर राणी चन्नम्मा यांचे दत्तकपण स्वीकारण्यास विरोध करणारा धारवाडचा कलेक्टर .... (मध्यम)

A. चॅप्लिन

B. स्टुअर्ट

C. थाकरे

D. क्लाईव्ह

17) राणी चन्नम्माला ब्रिटिशांनी अटक करून कैदेत ठेवले ते ठिकाण .... (मध्यम)

A. बेलगावी

B. बैलहोंगल

C. नंदगड

D. संपगवी

18) ब्रिटीश सत्तेला विरोध करणारी पहिली भारतीय महिला ..... (मध्यम)

A. झाशीची राणी लक्ष्मीबाई

B. बेगम हजरत महल

C. राणी अब्बक्का

D. राणी कित्तूर चन्नम्मा

19) कित्तूर राणी चन्नम्मा यांचा उजवा हात ..... (मध्यम)

A. बिच्चुगत्ती चेन्नबसप्पा

B. अमातूर बाळप्पा

C. संगोळी रायण्णा

D. घांटी भरमप्पा

20). ....युद्धात पारंगत असलेले रायण्णा हे ब्रिटिशांसाठी सिंहासारखे भीतीदायक होते. (मध्यम)

A. गनिमी युद्ध

B. तोफ

C. धनुष्य

D. धनुर्धारी

21) संगोळी रायण्णाचे समाधीस्थळ: नंदगड ::

सिंधूर लक्ष्मण यांचे समाधीस्थळ:........ (मध्यम)

A. मुदोळ

B. बिलगी

C. जत्त

D. बनहट्टी

22) तुळू शब्दकोशाचे लेखक कोण...... (मध्यम)

A. किट्टेल

B. मेन्नर

C. मॅक्स मुलर

D. विल्यम जोन्स

23) तुळू भाषेवर दीर्घ काळ राज्य करणारे राजघराणे .... (मध्यम)

A. कदंब

B. होयसळ

C. आलुप

D. विजयनगर

24) पोर्तुगीजांना पराभूत करणाऱ्या चौट घराण्यातील राणी ...... (मध्यम)

A. झाशीची राणी लक्ष्मीबाई

B. कित्तूर राणी चन्नम्मा

C. बेगम हजरत महल

D. राणी अब्बक्का

25) जैनांचे काशी म्हणून प्रसिद्ध असलेले हजार खांबांची बस्ती या ठिकाणी आहे. (मध्यम)

A. धर्मस्थळ

B. कद्री

C. मूडबिद्री

D. कार्कळ

26) ब्रिटिशांनी किनारपट्टीच्या भागाला या नावाने संबोधिले. (मध्यम)

A. कॅनरा

B. मलबार

C. कोरमंडळ

D. कोकणतीर

27) उत्तर आणि दक्षिण कन्नड जिल्हे कर्नाटकात या वर्षी समाविष्ट झाले (मध्यम)

A. 1947

B. 1956

C. 1950

D. 1961

28) संपूर्ण दक्षिण कन्नड जिल्ह्याचे विभाजन करून 1997 साली हा नवीन जिल्हा तयार करण्यात आला. (मध्यम)

A. कोडागू

B. उत्तर कन्नड

C. उडुपी

D. चिक्कमगळूर

29) इ.स. 1857 मध्ये हलगली येथील बेड समाजाने ब्रिटिशांच्या या कायद्याविरुद्ध बंड पुकारले. (मध्यम)

A. रॉलेक्ट कायदा

B. पिट्स इंडिया कायदा

C. रेग्युलेटिंग कायदा

D. शस्त्रास्त्र कायदा

30) सुरपूर नायक वंशाचे संस्थापक हे होत (मध्यम)

A. गड्डिपिड्ड नायक

B. पितांबरी पिड्ड नायक

C. बहरी पिड्ड नायक

D. वेंकटप्पा नायक

31) यांनी सुरपूर शहराची उभारणी करून राजधानीचा दर्जा दिला. (मध्यम)

A. गड्डिपिड्ड नायक

B. वेंकटप्पा नायक

C. पितांबरी पिड्ड नायक

D. पितांबरी बहरी पिड्ड नायक

32) भारतीय स्वातंत्र्य संग्रामात सहभागी झालेला सुरपूरचा नायक हा होता. (सरासरी)

A. गड्डिपिड्ड नायक

B. पितांबरी पिड्ड नायक

C. वेंकटप्पा नायक

D. पितांबरी बहरी पिड्ड नायक

33) हैदराबाद निजामच्या या पंतप्रधानाने नाल्वडी वेंकटप्पा नायकाला ब्रिटिशांच्या ताब्यात दिले होते. (मध्यम)

A. मीरा सादिक

B. मुझफ्फर जंग

C. सालार जंग

D. नासिर जंग

34) हैदराबादच्या निजामाने लोकांच्या मूलभूत स्वातंत्र्यावर मर्यादा आणणारे ५३ काळे कायदे लागू केले, त्यांना _____ असे म्हणत.

A. ब्लॅक ॲक्ट (मध्यम)

B. शरियत कायदा

C. निजामचा कोड

D. कालागस्ती

35) सीमाभागातील गांधी: खान अब्दुल गफ्फार खान. कर्नाटकातील गांधी: .... (मध्यम)

A. गंगाधर राव देशपांडे

B. एन.एस. हर्डीकर

C. हर्डीकर मंजप्पा

D. स्वामी रामानंद तीर्थ

36. हैद्राबाद मुक्ती संग्रामात भूमिगत चळवळीचे आयोजन कोणी केले? (मध्यम)

A. शरणगौडा इनामदार

B. गंगाधरराव देशपांडे

C. हर्डीकर मंजाप्पा

D. स्वामी रामानंद तीर्थ

37. शरणगौडा इनामदार यांना लोक प्रेमाने असे हाक मारत... (मध्यम)

A. कोतवाल. B. सुबेदार

C. सरदार. D. जहांगिर

38. हैद्राबाद संस्थान निजामांच्या राजवटीतून मुक्त झालेले वर्ष... (मध्यम)

A. A.D 1947. B. A.D 1949

C A.D. 1948. D. A.D 1956

39. हैद्राबाद मुक्ती संग्रामातील हे एक लोकप्रिय नेते होते... (मध्यम)

A. शरणगौडा इनामदार

B. गंगाधरराव देशपांडे

C. हर्डीकर मंजाप्पा

D. स्वामी दयानंद तीर्थ

40. हैद्राबाद राज्यात मोठ्या प्रमाणात खून आणि खंडणी करणारे निजामाचे खाजगी सैन्य.. (मध्यम)

A. खंडणीखोर B. पिंडारीस

C. रझाकार D. गुरुदास

II. खालील प्रश्नांची तीन चार वाक्यात उत्तरे लिहा.

41. अमर सूळयाच्या संघर्षातील महत्त्वाचे नेते कोण? (सोपे)

42. अमर सुळयाच्या सैनिकांनी 13 दिवस कोणत्या शहरांवर ताबा मिळविला? (सोपे)

43. तुळूनाडूवर राज्य करणारी विविध राजघराणी कोणती? (सोपे)

44. तुळू राज्याच्या राजधान्या कोणत्या राज्यात होत्या? (सोपे)

45. तुळूनाडूचे दोन पंथ कोणते? (सोपे)

46. कर्नाटकातील कोणत्या जिल्ह्यांना तुळूनाडू म्हणतात? (सोपे)

47. बेडा नायकाच्या बंडाची कारणे कोणती? (मध्यम)

48. हलगली बंडाचे मुख्य नेते कोण होते? (सोपे)

49. हैद्राबाद कर्नाटक मुक्ती संग्रामाचे प्रमुख नेते कोण? (सोपे)

III. खालील प्रश्नांची पाच सहा वाक्यात उत्तरे लिहा.

50. कित्तुर राणी चन्नम्मा बद्दल टीपा लिहा. (मध्यम)

51. हलगलीच्या बेड नायकांच्या बंडाची कारणे लिहा. (मध्यम)

52. इतिहासाच्या पानांमध्ये सिंधुर लक्ष्मण हे अमर आहेत. या वाक्याचे समर्थन करा? (कठीण)

IV. खालील प्रश्नांची सात आठ वाक्यात उत्तरे लिहा.

53. हैद्राबाद कर्नाटक मुक्ती संग्रामावर चर्चा करा. (कठीण)

54. संगोळी रायण्णा बद्दल टीपा लिहा. (मध्यम)

V. खाली दिलेल्या दक्षिण भारताच्या नकाशावरील महत्त्वाची ठिकाणे ओळखा. (कठिण)

55. A.म्हैसूरू B. कित्तूर C. हैद्राबाद D. यादगिर

पाठ -8

भक्ती पंथ आणि सुफी परंपरा

I. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1. एक पारंपारिक पंथ जो मोक्ष मिळवण्याचा सर्वोत्तम मार्ग म्हणून भक्तीचा उपदेश करत होता.(सामान्य)

अ) मुक्ती पंथ. ब) चिस्ती पंथ

क) भक्ती पंथ. ड) हरे कृष्ण पंथ

2. भक्ती ; भूज : : सूफी;_______ (सामान्य)

अ) साथ ब) सफर

क) सुफ. ड) साफ

3. अक्कमहादेवी ; चन्नमल्लिकार्जुन :: कनकदास;__________ (सामान्य)

अ) कपिल सिद्ध मल्लिकार्जुन ब) आदिकेशव

क) गुहेश्वर. ड) कुडलसंगमदेव

4. पुरंदर दासांना आश्रय देणारा विजय नगरचा राजा (सामान्य)

अ) श्रीकृष्ण देवराय. ब) पुरुधादेवराय

क) अच्युतराय. ड) राम राय

5. कनकदास; थिम्मप्पा:: पुरंदरदास;______ (सामान्य)

अ) वेंकटप्पा नायक. ब) थिम्मप्पा नायक

क) शिवप्पा नायक. ड) श्रीनिवास नाईक

2. योग्य शब्दाने रिकाम्या जागा भरा.

6. शिशुनाळ शरीफ यांनी________कडून दीक्षा घेतली. (सोपे)

7. आदिकेशव हे______चे टोपण नाव आहे. (सोपे)

8.__________ कर्नाटकचे कबीर' असे म्हणतात. (सोपे)

9. चैतन्यांचे पहिले नाव_______ (सोपे)

10. प्रसिद्ध सुफी संत बंदेनवाज यांचे दुसरे नाव_________ (सोपे)

11. अंडाळ यांनी _____नावाचा ग्रंथ रचून देवाला समर्पित केला. (सोपे)

12. कर्नाटक संगीताचे जनक पुरंदर दास यांचे टोपण नाव__________ (सोपे)

13. शिशुनाळ शरीफ चे ठिकाण________ (सोपे)

14. शिशुनाळ शरीफ यांचे जन्म वर्ष_______ (सोपे)

15. कबीरदास ची आई_______________ वडील________ (सोपे)

16. दोहे' म्हणजे ___________ (सोपे)

17. शीख धर्माचा पवित्र ग्रंथ________ (सोपे)

18. जपजी म्हणजे____________ (सोपे)

19. उत्तर तुलसी रामायण म्हणून ओळखले जाणारे काव्य ___________ (सोपे)

20. चैतन्यांचे गुरु________ (सुलभ)

21. गिरीधर गोपाळ हे________चे पूजनीय देवता आहे. (सोपे)

22. गेसूदराज म्हणजे__________ (सोपे)

3. खालील प्रश्नाचे उत्तर एका शब्दात किंवा वाक्यात लिहा.

23. दास म्हणजे 'पुरंदरदास' असे म्हणत पुरंदर दासांची प्रशंसा कोणी केली ? (सोपे)
24. कनक दासांचे जन्मस्थान कोणते आहे? (सोपे)
25. पुरंदर दास यांचे पालक कोण होते? (सोपे)
26. कनक दासाला कनक दास हे नाव कसे पडले? (सामान्य)
27. कबीरचा शिष्य कोण होता? (सोपे)
28. शीख धर्माचे संस्थापक कोण आहेत? (सोपे)
29. नानक झरा म्हणजे काय? (सोपे)
30. रामचरितमानस हा ग्रंथ कोणी लिहिला? (सोपे)
31. कलियुगाची राधा असे कोणाला म्हणतात? (सोपे)
32. चिस्ती पंथाचे संस्थापक कोण आहेत? (सोपे)
33. अंडाळ चे मूळ नाव काय आह? (सोपे)
34. अक्कमहादेवी चा जन्म कोठे झाला? (सोपे)
35 . कन्नड भाषेतील पहिले मुस्लिम कवी कोण होते? (सोपे)

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन ते चार वाक्यामध्ये लिहा.

36. कबीरदास यांनी दिलेला संदेश सांगा. (सामान्य)
37. भक्ती पंथाचे परिणाम लिहा. (कठीण)
38. अक्कमहादेवी चा जन्म कोठे झाला? तिचे पालक कोण आहेत? (सोपे)

5. खालील प्रश्नांची उत्तरे पाच ते सहा वाक्यामध्ये लिहा.

39. गुरुनानकांची शिकवण लिहा. (सामान्य)
40. सूफी संतांचा सारांश लिहा. (सामान्य)
41. भक्ती पंथांचा सारांश लिहा. (सामान्य)

6. खालील प्रश्नांची उत्तरे सात ते आठ वाक्यामध्ये लिहा.

42. कनकदासांच्या वर एक टीप लिहा. (सामान्य)

43. मिराबाईंच्या वर एक टीप लिहा. (सामान्य)

7. खालील चित्र पहा आणि संतांची नावे ओळखा (सोपे)

44.खालील चित्रांचे निरीक्षण करून संताची नवे ओळखा.

नागरिकशास्त्र

पाठ -9 शासकांग, कार्यांग आणि न्यायांग शब्दावलीचा परिचय

I. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

१. सरकारचे पहिले अंग म्हणजे........ (सरासरी)

अ) कार्यकारी

क) माध्यम

ब) विधिमंडळ

ड) न्यायव्यवस्था

२. भारतीय कायदेमंडळाचे नाव (सरासरी)

अ) राष्ट्रीय सभा

ब) नेसेट

क) संसद

ड) मजलिस

३. भारतीय संसदेचे कनिष्ठ सभागृह. (सरासरी)

अ) राज्यसभा

ब) विधानसभा

क) विधानपरिषद

ड) लोकसभा

४. भारतीय संसदेचे वरिष्ठ सभागृह (सरासरी)

अ) विधान परिषद

ब) राज्यसभा

क) लोकसभा

ड) विधानसभा

५. हे न्यायालय अपीलाचे अंतिम न्यायालय आहे. (सरासरी)

अ) उच्च न्यायालय

ब) सत्र न्यायालय

क) सर्वोच्च न्यायालय

ड) दंडाधिकारी न्यायालय

६. या देशात द्विसदनीय कायदेमंडळाची उत्पत्ती ऐतिहासिक अपघातामुळे झाली. (सरासरी)

अ) इंग्लंड

ब) भारत

क) अमेरिका

ड) स्वीडन

II. योग्य शब्दांनी रिकाम्या जागा भरा.

७. विधिमंडळाला जनमताचे .... म्हणतात. (सोपे)

८. विधिमंडळाला इंग्रजीत....................... म्हणतात. (सोपे)

९. विधिमंडळ हे राष्ट्राच्या ....चे प्रतीक आहे (सोपे)

१०. कायदे बनवणारे अंग म्हणजे ....होय (सोपे)

११. कायदेमंडळाचे सदस्य सभागृहाचे लक्ष ....मुद्द्यांकडे वेधतात. (सोपे)

१२. भारतीय संसद हि एक ....कायदेमंडळ आहे. (सोपे)

१३. एकच सभागृह असलेल्या कायदेमंडळाला ....कायदेमंडळ म्हणतात. (सोपे)

१४. दोन सभागृहांच्या कायदेमंडळाला ....कायदेमंडळ म्हणतात. (सोपे)

१५. "एक्सिक्यू" या शब्दाचा अर्थ ....आहे. (सोपे)

१६. इंग्रजीमध्ये कार्यकारी या शब्दासाठी पर्यायी संज्ञा.............. आहे. (सोपे)

१७. "कार्यकारी" हा शब्द ....या ल्याटिन शब्दापासून आला आहे. (सोपे)

१८. कार्यकारीची तुलना मानवी शरीराच्या ....भागाशी केली जाते. (सोपे)

१९. ....हा वर्ग राजकीय कार्यकारिणीचा कणा म्हणून काम करतो. (सोपे)

२०. नागरिकांचे ....आणि............ न्यायव्यवस्थेवर अवलंबून असते. (सोपे)

२१. ....ला हक्कांचा रक्षक म्हणतात. (सोपे)

२२. कायदेमंडळाला ....सुधारणा करण्याचा अधिकार आहे. (सोपे)

III. पहिल्या दोन शब्दांमधील संबंध समजून घ्या आणि तिसऱ्या शब्दासाठी संबंधित शब्द लिहा:

23. लोकसभा: कनिष्ठ सभागृह :: राज्यसभा : .... (सरासरी)

24. कार्यकारी: Exsequi :: न्यायपालिका:................ (सरासरी)

२५. राष्ट्रपती कार्यकारी: अमेरिका :: एकल-व्यक्ती कार्यकारी:....................... (सरासरी)

२६. नाममात्र कार्यकारी: अध्यक्ष :: वास्तविक कार्यकारी: .... (सरासरी)

27. पार्लर: फ्रेंच :: पार्लेमेंटम :..................... (सरासरी)

IV. प्रत्येकी एका वाक्यात उत्तर द्या:

२८. कायदेमंडळाला "जनमताचा आरसा" का म्हटले जाते? (सरासरी)

२९. राष्ट्रासाठी कायदे बनवण्याचा, दुरुस्त करण्याचा आणि रद्द करण्याचा अधिकार कोणाकडे आहे? (सोपे)

३०. "विधिमंडळ" या शब्दाचे मूळ शब्द कोणते आहेत? (सोपे)

३१. कायदेमंडळ म्हणजे काय? (सोपे)

३२. एकसदनी कायदेमंडळ म्हणजे काय? (सोपे)

३३. द्विसदनीय कायदेमंडळ म्हणजे काय? (सोपे)

३४. द्विसदनीय कायदेमंडळ असलेल्या दोन देशांची नावे सांगा. (सोपे)

३५. एक्झिक्युटिव्ह म्हणजे काय? (सोपे)

३६. इंग्रजीमध्ये "एक्झिक्युटिव्ह" या शब्दाचा मूळ शब्द कोणता आहे? (सोपे)

३७. सरकारचा कोणता भाग कायदे लागू करतो? (सोपे)

३८. सर्व आधुनिक राज्ये कोणत्या प्रकारचे राज्य स्थापन करण्याचा प्रयत्न करतात? (सोपे)

३९. नाममात्र कार्यकारी म्हणजे काय? (सोपे)

४०. खरा कार्यकारी अधिकारी म्हणजे काय? (सोपे)

४१. "संसद" हा शब्द कोणत्या दोन शब्दांपासून आला आहे? (सोपे)

४२. सरकारच्या कोणत्या अंगाला राष्ट्राचे रक्षक म्हटले जाते? (सोपे)

४३. "न्यायांग" या शब्दाचा मूळ शब्द कोणता आहे? (सोपे)

४४. एकात्मिक न्यायव्यवस्था म्हणजे काय? (सोपे)

४५. संघीय न्यायव्यवस्था म्हणजे काय? (सोपे)

४६. एकात्मिक न्यायव्यवस्था असलेल्या दोन देशांची नावे सांगा. (सोपे)

४७. न्यायव्यवस्थेचे प्राथमिक कार्य काय आहे? (सोपे)

४८. संयुक्त न्यायव्यवस्था असलेल्या दोन देशांची नावे सांगा. (सोपे)

४९. कायदेमंडळाला "कायदे बनवण्याचा कारखाना" का म्हटले जाते? (सरासरी)

५०. न्यायांग हा शब्द ल्याटीन भाषेच्या .... या शब्दाने बनलेला आहे. (सरासरी)

५१. कायदेमंडळांचे प्रकार कोणते आहेत? (सोपे)

५२. संकुचित अर्थाने कार्यांग म्हणजे काय? (सोपे)

५३. व्यापक अर्थाने कार्यांग म्हणजे काय?

V. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी दोन ते तीन वाक्यांमध्ये लिहा:

५४. गावर्नरच्या मते कार्यांग म्हणजे काय? (सरासरी)

५५. विधीमंडळाची प्रमुख कार्ये कोणती? (सरासरी)

५६. न्यायपालिकेचे प्रकार कोणते आहेत? (सरासरी)

५७. न्यायव्यवस्थेच्या महत्त्वाबद्दल लॉर्ड ब्राइस यांचे वाक्य काय आहे? (सोपे)

५८. विशाल अर्थात कार्यांग म्हणजे काय? (सोपे)

५९. गार्नर यांच्या मते कार्यांग म्हणजे काय? (सोपे)

६०. विलोबीच्या मते कार्यांग म्हणजे काय? (सरासरी)

६१. न्यायांगाचे प्रकार कोणते? (सरासरी)

६२. एकसदनी कायदेमंडळ असलेल्या प्रमुख देशांची यादी करा. (सरासरी)

६३. रिट म्हणजे काय? (सरासरी)

६४. सरकारचे तीन अवयव कोणते आहेत? (सरासरी)

VI. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी तीन ते चार वाक्यांमध्ये लिहा:

६५. घटनादुरुस्ती म्हणजे काय? कार्यांगाच्या कोणत्याही चार प्रकारांची नावे सांगा. (सोपे)

६६. कायदेमंडळ हे राष्ट्रीय जीवनाचे आरसे कसे आहे? (सरासरी)

६७. जॉन रॉल्सच्या मते न्यायव्यवस्था म्हणजे काय? (सरासरी)

६८. कायदेमंडळाचे महत्त्व स्पष्ट करा. (सरासरी)

६९. कार्यकारी मंडळाचे महत्त्व स्पष्ट करा. (सरासरी)

७०. कार्यांगाचे चार प्रकार कोणते? (सरासरी)

७१. न्यायिक पुनरावलोकन म्हणजे काय? (सरासरी)

७२. कार्यांगच्या अधिकाराचे प्रकार सूचीबद्ध करा.

VII. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी पाच ते सहा वाक्यांमध्ये लिहा: (सरासरी)

७३. कायदेमंडळाची प्र्मुख्याता स्पष्ट करा. (सरासरी)

७४. कार्यांगाचे महत्व स्प्स्त करा. (सरासरी)

७५. न्यायव्यवस्थेचे महत्त्व स्पष्ट करा. (सरासरी)

७६. कायदेमंडळ आणि कार्यकारी मंडळ यांच्यातील फरकांची यादी करा. (सरासरी)

७७. कार्यांगाचे प्रकार कोणते? (सरासरी)

७८. न्यायव्यवस्थेची कार्ये स्पष्ट करा. (सरासरी)

७९. कायदेमंडळ हे राष्ट्रीय प्रतिष्ठेचे प्रतीक कसे आहे ते स्पष्ट करा. (कठीण)

पाठ – 10 केंद्र सरकार

I. दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा:

1. भारतातील सध्याच्या राज्यांची संख्या **(सरासरी)**

A) 26

B) 28

C) 29

D) 8

2. भारतातील सध्याच्या केंद्रशासित प्रदेशांची संख्या **(सरासरी)**

A) 9

B) 28

C) 29

D) 8

3. लोकसभेतील सदस्यांची कमाल संख्या **(सरासरी)**

A) 225

B) 75

C) 552

D) 250

4. राज्यसभेतील सदस्यांची कमाल संख्या **(सरासरी)**

A) 552

B) 75

C) 225

D) 250

5. भारतीय प्रजासत्ताकातील सर्वोच्च अधिकार **(सरासरी)**

A) पंतप्रधान

B) उपपंतप्रधान

C) राष्ट्रपती

D) उपराष्ट्रपती

६. तो लोकसभेमध्ये बहुमत असलेल्या पक्षाच्या नेत्याची पंतप्रधान म्हणून नियुक्ती करतो. (सरासरी)

A) पंतप्रधान

B) उपराष्ट्रपती

C) राष्ट्रपती

D) राज्यपाल

II. **योग्य शब्द घालून रिक्त जागा भरा:**

७. कायदे बनवणारी यंत्रणा म्हणजे ______ आहे. (सोपे)

८. कायदे अंमलात आणणारी यंत्रणा म्हणजे ______ आहे. (सोपे)

९. न्याय देणारी यंत्रणा म्हणजे ______ आहे. (सोपे)

१०. लोकसभेचे सदस्य होण्यासाठी किमान वय ______ वर्षे असावे लागते. (सोपे)

११. राष्ट्रपतीकडून राज्यसभेमध्ये नियुक्त होणाऱ्या सदस्यांची संख्या ______ आहे. (सोपे)

१२. राज्यसभेचे सदस्य होण्यासाठी किमान वय ______ वर्षे असावे लागते. (सोपे)

१३. अर्थसंकल्पीय विधेयक सर्वप्रथम ______ मध्ये मांडले जाते. (सोपे)

१४. राष्ट्रपतीचे अधिकृत निवासस्थान म्हणजे ______ आहे. (सोपे)

१५. राष्ट्रपतींचा कार्यकाल ______ वर्षांचा असतो. (सोपे)

III. **नातेसंबंध ओळखा आणि योग्य शब्द लिहा:**

१६. खालचा सभागृह: लोकसभा :: वरचा सभागृह : ______ (सरासरी)

१७. लोकसभा : पाच वर्षे :: राज्यसभा : ______ (सरासरी)

१८. लोकसभा : २५ वर्षे :: राज्यसभा : ______ (सरासरी)

IV. **एका वाक्यात उत्तर द्या:**

१९. भारताच्या केंद्रीय विधीमंडळास काय म्हणतात? (सोपे)

२०. भारतीय संसदेचे सदस्य कोण असतात? (सोपे)

२१. भारतीय संसदेचे दोन सभागृह कोणती? (सोपे)

२२. लोकसभेचे सदस्य कोण निवडतात? (सोपे)

२३. लोकसभेचे सभापती कोण निवडतात? (सोपे)

२४. राज्यसभेचे सदस्य कोण निवडतात? (सोपे)

२५. लोकसभेचे आणि राज्यसभेचे सदस्य काय म्हणवले जातात? (सोपे)

२६. कार्यपालिका विभागाचे सदस्य कोण असतात? (सोपे)

२७. भारताचा राष्ट्रपती होण्यासाठी किमान वय किती असावे लागते? (सोपे)

२८. संसदेच्या दोन सभागृहे कोणती? (सोपे)

२९. एखादा विधेयक कायदा होण्यासाठी कोणाच्या स्वाक्षरीची गरज असते? (सोपे)

३०. उपराष्ट्रपतीची निवड कोण करतो? (सोपे)

३१. लोकसभेचा नेते कोण असतो? (सोपे)

३२. पंतप्रधानाची नियुक्ती कोण करतो? (सोपे)

३३. मंत्रिपरिषद कोणास जबाबदार असते? (सोपे)

३४. केंद्रीय मंत्रिपरिषद कशी बरखास्त केली जाते? (सरासरी)

V. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी दोन ते तीन वाक्यांत उत्तरे द्या:

३५. लोकसभेच्या अध्यक्षाचे अधिकार आणि कार्य काय असते? (सरासरी)

३६. भारताच्या राष्ट्रपतीची निवड कोण करतो? (सरासरी)

३७. संसदीय शासनपद्धती म्हणजे काय? (सोपे)

VI. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी तीन ते चार वाक्यांत उत्तरे द्या:

३८. विरोधी पक्षनेत्याची भूमिका काय असते? (सरासरी)

३९. मंत्रिपरिषद कशी तयार केली जाते? (सरासरी)

VII. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी पाच ते सहा वाक्यांत उत्तरे द्या:

४०. लोकसभेचे सदस्य होण्यासाठी पात्रता काय असावी लागते? (सरासरी)

४१. संसदेस काय अधिकार आणि कार्य आहेत? (सरासरी)

४२. भारताच्या राष्ट्रपतीचे अधिकार काय आहेत? (सरासरी)

४३. पंतप्रधानाचे महत्त्व काय आहे? (कठीण)

अध्याय – 11 राज्य सरकार

I. खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा:

1. सुवर्णसौध यासाठी प्रसिद्ध असलेले शहर कोणते आहे? (सरासरी)

A) बेंगळुरू

B) धारवाड

C) बेळगावी

D) कलबुर्गी

2. भारतातील किती राज्यांमध्ये द्विसदनीय विधिमंडळ आहे? (सरासरी)

A) 9

B) 28

C) 29

D) 6

3. कर्नाटकमधील विधानसभा सदस्यांची एकूण संख्या किती आहे? (सरासरी)

A) 250

B) 75

C) 552

D) 224

4. विधानपरिषदेतील सदस्यांची कमाल संख्या किती आहे? (सरासरी)

A) 225

B) 75

C) 552

D) 250

5. विधानसभा निवडणुकीत बहुमत मिळवलेल्या पक्षाच्या नेत्याची मुख्यमंत्री म्हणून नेमणूक कोण करतो? (सरासरी)

A) मंत्री

B) मुख्यमंत्री

C) राज्यपाल

D) न्यायाधीश

II. योग्य शब्द भरून रिकाम्या जागा भरा:

6. विधीमंडळाच्या कार्यवाही ______ अंतर्गत चालते. (सोपे)

7. विधीमंडळाचे सदस्य ______ निवडणुकीत भाग घेतात. (सोपे)

8. विधीमंडळाचा सदस्य होण्यासाठी किमान वय ______ वर्षे आहे. (सोपे)

9. विधान परिषदेचा सदस्य होण्यासाठी किमान वय ______ वर्षे आहे. (सोपे)

10. राज्यातील सरकारचा प्रमुख म्हणजे ______. (सोपे)

11. राज्यपालांचा कार्यकाळ ______ वर्षे आहे. (सोपे)

12. विधानसौध कोठे आहे? (सोपे)

III. दिलेल्या दोन शब्दांतील संबंध समजून घेऊन तिसरा संबंधित शब्द लिहा:

13. केंद्र : केंद्र सरकार :: राज्य : ______ (सरासरी)

14. विधीमंडळ : खालचा सभागृह :: विधान परिषद : ______ (सरासरी)

15. विधीमंडळ : २५ वर्षे :: विधान परिषद : ______ (सरासरी)

IV. प्रत्येकी एका वाक्यात उत्तर द्या:

16. कोणत्या सभागृहात शिक्षक प्रतिनिधी सदस्य असतात? (सोपे)

17. राज्यपालांची नेमणूक कोण करतो? (सोपे)

18. राज्य विधीमंडळ म्हणजे काय? (सोपे)

19. राज्य विधीमंडळाच्या दोन सभागृहे कोणती? (सोपे)

20. एकसदनी विधीमंडळ म्हणजे काय? (सोपे)

21. राज्य कार्यकारिणीचे सदस्य कोण आहेत? (सोपे)

22. राज्यपाल होण्यासाठी किमान वय किती असावे लागते? (सोपे)

23. राज्यात एखादा विधेयक कायदा होण्यासाठी कोणती प्रक्रिया असते? (सोपे)

24. राष्ट्रपती राजवट लागू झाल्यास राज्यातील प्रशासन कोण पाहते? (सोपे)

25. विधीमंडळाचा नेता कोण असतो? (सोपे)

26. मुख्यमंत्री कोण नेमतो? (सोपे)

27. द्विसदनी विधीमंडळ म्हणजे काय? (सोपे)

V. खालील प्रत्येक प्रश्नांची तीन ते चार वाक्यांमध्ये उत्तरे लिहा:

28. विधीमंडळाच्या सदस्यत्वासाठी पात्रता काय आहेत? (सरासरी)

29. विधीमंडळाच्या अधिकार आणि कार्ये कोणती आहेत? (सरासरी)

30. एका आमदाराची जबाबदारी काय असते? (सरासरी)

31. राज्यपालाच्या पात्रता काय आहेत? (सरासरी)

VI. खालील प्रत्येक प्रश्नांची पाच ते सहा वाक्यांमध्ये उत्तरे लिहा:

32. लोकसभा आणि विधीमंडळामधील साम्य कोणती आहेत? (सरासरी)

33. राज्यसभा आणि विधानपरिषदेमधील साम्य कोणती आहेत? (सरासरी)

34. मुख्यमंत्री यांचे अधिकार व कार्ये कोणती आहेत? (सरासरी)

35. कर्नाटकातील मुख्य मंत्र्यांची यादी करा. (सरासरी)

भूगोल

पाठ-12 भारताचे स्वाभाविक विभाग

I. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

१. वर्गात सौर मंडळाबद्दल शिकवताना शिक्षक म्हणाले की आपला ग्रह पृथ्वी आहे. तर, आपला देश भारत पृथ्वी ग्रहाच्या या गोलार्धात आहे.
(सरासरी)

A. उत्तर गोलार्ध

B. दक्षिण गोलार्ध

C. पूर्व गोलार्ध

D. पश्चिम गोलार्ध

२. २०२२ मध्ये संयुक्त राष्ट्रांनी सादर केलेल्या आकडेवारीनुसार, जगातील सर्वाधिक लोकसंख्या असलेला देश, एक शिक्षक लोकसंख्या वाढीवर धडा शिकवत असताना.
(सरासरी)

A. रशिया

B. भारत

C. चीन

D. अमेरिका

३. रहीमने हिमालयाकडे प्रवास सुरू केला आहे आणि सध्या तो भारताच्या मध्यवर्ती भागात आहे. जर तो या दिशेने पुढे गेला तर तो त्याच्या इच्छित स्थळी पोहोचू शकतो. (कठीण)

A. पूर्व

B. पश्चिम

C. उत्तर

D. दक्षिण

४. जगातील सर्वात उंच शिखर: माउंट एव्हरेस्ट:: भारतातील सर्वात उंच शिखर: (सरासरी)

अ. माउंट गॉडविन ऑस्टिन क.

B.चौकंबा शिखर

C. त्रिशूल शिखर

D. रिमो पीक

५. आधुनिक काळात, शत्रूंपासून देशाचे रक्षण करणे खूप महत्वाचे आहे. म्हणूनच, जगातील सर्व देशांनी सीमा रक्षकांची नियुक्ती केली आहे. या प्रकरणात, भारताची नैसर्गिक सीमा. (सरासरी)

A. उत्तरेकडील मैदाने

B. द्वीपकल्पीय पठार

C. हिमालय

D. किनारी मैदाने

६. उत्तरेकडील मैदानीप्रदेशात लोकसंख्येव्ही घनता जास्त आहे कारण:

A. सुपीक आणि विस्तृत मैदाने (सरासरी)

B. सपाट मैदाने

C. शेती, उद्योग, वाहतूक, शहरे, गावे इत्यादींच्या विकासाला प्रोत्साहन देणे.

D. वरील सर्व

७. हा भारताचा नैसर्गिक विभाग आहे जो प्रामुख्याने प्राचीन कठीण खडकांनी बनलेला आहे. (सरासरी)

A. उत्तरेकडील पर्वत

B. द्वीपकल्पीय पठार

C. उत्तरेकडील मैदाने

८. हे सरळ, अरुंद लिथोलॉजिकल रचनेसह भारताचे भूरूप आहे. (सरासरी)

D. किनारी मैदाने

A. पूर्व किनारपट्टी

B. पश्चिम किनारपट्टी

C. द्वीपकल्पीय पठार

९. भारताच्या प्रादेशिक पाण्यात २४७ बेटे आहेत. त्यापैकी २०४ बंगालच्या उपसागरात आहेत.

D. हिमालय पर्वत

ते याद्वारे तयार होतात: (सरासरी)

अ. भूकंप, ज्वालामुखी,

ब. अग्निमय खडक,

C. हिमनदी,

D. प्रवाळ खडक.

१०. भारताच्या वायव्य भागात असलेले 'थार वाळवंट' खालील राज्यांमध्ये पसरलेले नाही. (सरासरी)

A. राजस्थान

B. बिहार

C. पंजाब

डी. हरियाणा

११. राजू भारताच्या मध्यवर्ती भागात उभा आहे आणि आपल्या कर्नाटक राज्यात पोहोचण्याचा प्रयत्न करत आहे. जर तो भारताच्या या बाजूला आला तर तो आपल्या राज्यात पोहोचेल. (कठीण)

A. आग्नेय

B. नैऋत्य

C. वायव्य

D. ईशान्य

१२. शाळेच्या सहलीला असताना, विद्या नावाच्या एका विद्यार्थिनीने तिच्या आईला सांगितले, "आपण आता जॉगिंग करत आहोत आणि धबधब्याचे सौंदर्य अनुभवत आहोत." तर, विद्या कर्नाटकच्या या नैसर्गिक भागात आहे. (कठीण)

A. हिल कंट्री

B. फील्ड क्षेत्र

C. किनारा

डी. नाही

१३. भारताच्या शेजारील देशांची जुळणी करा आणि लिहा. (सरासरी)

1. वायव्येस	A. श्रीलंका
2. उत्तरेकडे	B. बांगला आणि म्यानमार
3. पूर्वेला	C. नेपाळ, भूतान आणि चीन.
4. आग्नेय दिशेला	D. पाकिस्तान आणि अफगाणिस्तान.

14. भारताभोवतीचे घटक जुळवा आणि लिहा. (सरासरी)

1. पूर्वेला A. हिंदी महासागर आहे

2. पश्चिमेला B. बंगालचा उपसागर आहे

3. दक्षिणेस C. हिमालय आहे

4. उत्तरेस D. अरबी समुद्र आहे

A. 1-A 2-B 3-C 4-D

B. 1-D 2-C 3-B 4-A

C. 1-D 2-B 3-C 4-A

D. 1-B 2-D 3-A 4-C

15. खालीलपैकी कोणता भारताच्या भूस्वरूपावर आधारित नैसर्गिक विभागणी नाही? (सरासरी)

A. उत्तरेकडील पर्वत

B. दक्षिणेकडील मैदाने

C. द्वीपकल्पीय पठार

D. किनारी मैदाने

16. खालील विधाने तपासा. (कठीण)

1. कर्नाटक राज्याची किनारपट्टी उत्तरेस अरुंद आणि दक्षिणेस रुंद आहे.

2. 'कर्नाटकचे प्रवेशद्वार' हे न्यू मंगलोर आहे.

A. 1 आणि 2 खरे आहेत

B. फक्त 1

C. 1 आणि 2 फॉल्स आहेत

D. 2 फक्त खरे

17. कर्नाटकच्या सीमा लिहा. (सरासरी)

1. पश्चिमेला A. अरबी समुद्र

2. उत्तरेकडे B. आंध्र आणि तेलंगणा

3. पूर्वेला C. महाराष्ट्र

4. नैऋत्य D. केरळ

A. 1-A 2-B 3-C 4-D

B. 1-D 2-C 3-B 4-A

C. 1-A 2-C 3-B 4-D

D. 1-B 2-D 3-A 4-C

18. राधाने तिच्या प्रवासादरम्यान तिच्या आईला लिहिले, "आम्हाला बिलीगिरीरांगना टेकडीला भेट देऊन आनंद झाला, नर महादेश्वर टेकडी, नंदी टेकडी आणि चामुंडी बेट्टा." तर, राधाने हे नैसर्गिक दर्शन घेतले होते कर्नाटक विभाग. (कठीण)

A. दक्षिणेकडील मैदाने

B. मालेनाडू

C. किनारपट्टीचा प्रदेश

D. वरील सर्व

19. रीटाने तिच्या वडिलांना फोन करून सांगितले की ती सध्या दख्खनच्या पठारावर सहलीवर आहे. भारत आणि सध्या 'सर्वोच्च' म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या अन्नामलाई या शिखरासमोर होते

दक्षिण भारतातील शिखर' (कठीण)

A. अण्णामुदी

B. काराकोरम

C. हिमालय शिखर

D. वरील सर्व

20. राकेशच्या घरी आलेल्या पाहुण्यांना कुत्रा पाहून धक्काच बसला आणि विचारले असता, तो म्हणाला, 'ही 'मुधोळ हाउंड' जातीची कुत्री आहे. त्यामुळे जिल्हा त्या जातीसाठी प्रसिद्ध आहे. (सरासरी)

A. धारवाड

बी. कलबुर्गी

सी. बागलकोट

डी. बेंगळुरू

21. महासागरांचा अभ्यास करणारा रहीम त्याच्या मित्र राजूला म्हणाला, "हा महासागर आहे. 'भारत' या देशाच्या नावाने ओळखले जाते

A. हिंदी महासागर (सरासरी)

B. अटलांटिक महासागर

C. प्रशांत महासागर

D. वरील सर्व

22. "उत्तर कन्नड जिल्ह्यातील _____ टेकडी दोन दगडांनी बनलेली आहे आणि ती प्रसिद्ध आहे.

पर्यटन स्थळ," विद्यार्थ्यांना पर्यटनस्थळाची माहिती देत शिक्षक म्हणाले (कठीण)

A. गोकर्ण

B. याना

C. मुरुडेश्वर

डी. कोल्लोरू

23. भारताचे मँचेस्टर: मुंबई: : कर्नाटकचे मँचेस्टर: (सरासरी)

A. हुबळी

B. दावणगेरे

सी. सिरसी

D. चामराजनगर

२४. 'जगज्योती' बसवेश्वर हे बिदर जिल्ह्यातील बसवकल्याणातून वाहणाऱ्या या नदीपासून प्रेरित होते. (सरासरी)

A. काली

B. शरावती

C. यमुना

D. चुलुकी

2. खालील खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

२५.भारताच्या मध्यातून जाणारे प्रमुख रेखांश कोणते?

२६. कर्नाटकाचे प्रवेश द्वार असे कोणत्या बंदराला म्हणतात?

२७. कर्नाटकातील सर्वात उंच पर्वत कोणता?

२८.कर्नाटकातील कोणत्या भागात जास्त पाऊस पडतो?

3 . खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन ते चार वाक्यांमध्ये लिहा.

२९ .भारताच्या नैसर्गिक विभागांची नावे सांगा. (सरासरी)

३० . कर्नाटकच्या नैसर्गिक विभागांची नावे सांगा. (सरासरी)

३१ . भारताच्या भौगोलिक परिस्थितीबद्दल लिहा. (सरासरी)

३२ . भारताच्या पर्यायी पठाराचे विभाजन सांगा. (सरासरी)

३३ . भारताच्या किनारी मैदानावर एक टीप लिहा. (सरासरी)

प्रकरण -13 उत्तर अमेरिका

A. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1. उत्तर अमेरिका खंडातून जाणारे वृत्त _____ आहे. (मध्यम)

A. 23½° कर्कवृत्त

B. 23½° मकरवृत्त

C. 0° विषुववृत्त

D. 66½° दक्षिण अंटार्क्टिक वृत्त

2. आशिया आणि उत्तर अमेरिका खंडांना वेगळे करणारी सामुद्रधुनी: (मध्यम)

A. जिब्राल्टर समुद्रधुनी

B. बेरिंग सामुद्रधुनी

C. पनामा कालवा

D. इंग्लिश खाडी

3. उत्तर अमेरिका खंडाशी जोडला न गेलेला महासागर: (मध्यम)

A. अटलांटिक महासागर

B. प्रशांत महासागर

C. आर्कटिक महासागर

D. हिंदी महासागर

4. उत्तर अमेरिका आणि दक्षिण अमेरिका या खंडांना जोडणारा कालवा: (मध्यम)

A. पनामा

B. सुएझ

C. कॅलिफोर्निया कारी

D. पूर्व किनारा

5. क्षेत्रफळाच्या दृष्टीने, उत्तर अमेरिका हा: (मध्यम)

A. चौथा सर्वात मोठा खंड

B. पाचवा सर्वात मोठा खंड

C. तिसरा सर्वात मोठा खंड

D. दुसरा सर्वात मोठा खंड

6. रॉकी पर्वत उत्तर अमेरिकेत येथे स्थित आहे. (मध्यम)

A. दक्षिणेकडील भाग

B. पश्चिमेकडील भाग

C. पूर्वेकडील भाग

D. मध्यवर्ती भाग

7. उत्तर अमेरिकेतील पठारे: (मध्यम)

A. कॉलोराडो

B. मेक्सिको

C. युकाटन

D. वरील सर्व

8. रॉकी पर्वतातील सर्वात उंच शिखर: (मध्यम)

A. किलीमांजारो

B. माउंट एलब्रस

C. माउंट मॅकिन्ले

D. व्हाईट माउंटन

9. ग्रँड कॅनियन कोणत्या नदीमुळे तयार झाले: (मध्यम)

A. मेक्सिकन नदी

B. कॉलोराडो नदी

C. मिसिसिपी नदी

D. मिसौरी नदी

10. उत्तर अमेरिकेतील मध्यवर्ती मैदाने यांना म्हणून ओळखले जातात: (मध्यम)

A. स्टेपी मैदाने

B. प्रेअरीज

C. सवाना

D. कॅलिफोर्निया मैदाने

11. उत्तर अमेरिकेतील पूर्वेकडील उच्चभूमी यांना म्हणून ओळखले जातात: (मध्यम)

A. न्यूफाउंडलँड प्रदेश

B. अपलेशियन प्रदेश

C. लॅब्राडोर प्रदेश

D. वरीलपैकी काहीही नाही

12. उत्तर अमेरिकेतील सर्वात मोठी नदी आहे: (मध्यम)

A. मिसिसिपी

B. मिसौरी

C. कॉलोराडो

D. सेंट लॉरेन्स

13. खालीलपैकी कशाला जगातील नैसर्गिक आश्चर्यपैकी एक मानले जाते: (मध्यम)

A. पेट्रीफाइड फॉरेस्ट

B. ग्रँड कॅनियन

C. होमास तलाव

D. सेंट लॉरेन्स नदीचे मैदाने

14. खालीलपैकी कोणती नदी युनायटेड स्टेट्स आणि कॅनडा या दोन्ही देशांसाठी प्रमुख नदी आहे? (मध्यम)

A. ओंटारिओ

B. मिशिगन

C. सेंट लॉरेन्स

D. ह्युरॉन

15. जगातील गोड्या पाण्याच्या सरोवरांचा सर्वात मोठा समूह: (मध्यम)

A. लेक इरी

B. लेक मिशिगन

C. लेक सुपीरियर

D. लेक ओंटारिओ

16. शिकागो आणि डेट्रॉईट ही शहरे या सरोवराच्या काठावर स्थित आहेत. (मध्यम)

A. लेक सुपीरियर

B. लेक ओंटारिओ

C. लेक मिशिगन

D. लेक इरी

17. उत्तर अमेरिकेचा हा भाग हरिकेन आणि टोर्नाडोसारख्या तीव्र वादळांना गृहीत धरला आहे. (मध्यम)

A. उत्तर अमेरिकेचा मध्यवर्ती भाग

B. मध्यवर्ती आणि दक्षिणेकडील प्रदेश

C. नैऋत्य प्रदेश

D. आग्नेयेकडील भाग

18. या प्रकारची वनस्पती कॅनडा, अलास्का आणि ग्रीनलँडमध्ये आढळते. (मध्यम)

A. तैगा-प्रकारची गवताळ प्रदेश

B. टुंड्रा-प्रकारचे मॉस आणि लिकन

C. पाइन, फर, लार्च, इत्यादी

D. पानगळीची जंगले

19. या प्रकारच्या वनस्पतीची वैशिष्ट्ये शंकुधारी जंगलांमधील सदाहरित वनस्पती आहेत. (मध्यम)

A. तैगा-प्रकारची गवताळ प्रदेश

B. टुंड्रा-प्रकारचे मॉस आणि लिकन

C. पाइन, फर, लार्च, इत्यादी

D. पानगळीची जंगले

20. या प्रदेशाला "जगाचे धान्याचे कोठार" म्हणून ओळखले जाते. (मध्यम)

A. स्टेपीज

B. प्रेअरीज

C. डाउनस

D. पंपास

21. या प्रदेशात भूमध्यसागरीय प्रकारचे हवामान आहे. (मध्यम)

A. कॅलिफोर्नियाचा पश्चिम किनारा

B. अलास्काचा उत्तरेकडील भाग

C. युएसएचा पश्चिम भाग

D. कॅरिबियन बेटे

22. खालीलपैकी कशाला जगाचे "साखरेचे भांडार" म्हणून ओळखले जाते. (मध्यम)

A. उत्तर अमेरिका

B. क्यूबा

C. मेक्सिको

D. कॅलिफोर्निया

23. खालीलपैकी कशाला "द्राक्षाचे राज्य" म्हणून ओळखले जाते किंवा तिथे मोठ्या प्रमाणात द्राक्ष उद्योग आहे. (मध्यम)

A. न्यू जर्सी

B. फ्लोरिडा

C. कॅलिफोर्निया

D. वेस्ट इंडिज

24. उत्तर अमेरिकेच्या ईशान्येकडील किनाऱ्यावरील ग्रँड बँक्स, जॉर्ज बँक आणि न्यूफाउंडलँडसह प्रसिद्ध असलेला प्रदेश. (मध्यम)

A. फळबाग लागवड

B. कॉफी उत्पादन

C. मासेमारीचे मैदान

D. डुक्कर पालन

25. या प्रकारची खाण उत्तर अमेरिकेतील पहिली खनिज खाण होती. (मध्यम)

A. तांब्याची खाण

B. सोन्याची खाण

C. लोखंडाची खाण

D. चांदी उत्पादन करणारी खाण

26. जगातील आघाडीचा चांदी उत्पादन करणारा देश. (मध्यम)

A. कॅनडा

B. मेक्सिको

C. आफ्रिका

D. चीन

27. हा देश जगातील सर्वात मोठा अणुऊर्जा उत्पादक आहे. (मध्यम)

A. कॅनडा

B. युनायटेड स्टेट्स

C. चीन

D. मेक्सिको

28. या शहराला "स्टील सिटी" म्हणून ओळखले जाते. (मध्यम)

A. कॅलिफोर्निया

B. वेस्ट इंडिज

C. शिकागो

D. पिट्सबर्ग

29. हे शहर त्याच्या प्लास्टिक उद्योगासाठी प्रसिद्ध आहे. (मध्यम)

A. कॅनडा

B. शिकागो

C. अक्रॉन

D. अलास्का

30. उत्तर अमेरिकेच्या या भागात सर्वाधिक लोकसंख्येची घनता आढळते. (मध्यम)

A. पश्चिम भाग

B. पूर्व भाग

C. उत्तर भाग

D. दक्षिण भाग

II. रिकाम्या जागा योग्य शब्दाने भरा.

31. उत्तर अमेरिका खंडाला _____ खंड म्हणतात. (सोपे)

32. कॅनडामध्ये, लाकूड तोडण्यावर अवलंबून असलेल्या लोकांना _____ म्हणतात. (सोपे)

33. _____ जगाची धान्याचे कोठार म्हणून ओळखले जाते. (सोपे)
34. शंकुधारी जंगलांना ____ म्हणतात. (सोपे)
35. हडसन बे _____ महासागरात स्थित आहे. (सोपे)
36. ओल्ड फेथफुल, एक जगप्रसिद्ध गीझर, _____ राष्ट्रीय उद्यानात स्थित आहे. (सोपे)
37. बार्लीचा वापर _____ च्या उत्पादनात होतो. (सोपे)

III. जोड्या जुळवा. **(मध्यम)**

38. अ	**ब**
1. मेक्सिको	अ. क्रिकेट, बेटे
2. कॅनडा	ब. माया संस्कृतीचे ठिकाण
3. युएसए	क. किम पक्षी, ध्रुवीय अस्वल
4. वेस्ट इंडिज	ड. ग्रँड कॅनियन, हॉर्सशू बॅरिंगर क्रेटर ज्वालामुखी

IV. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या.

39. जगातील सर्वात मोठे बेट कोणते आहे? (सोपे)
40. उत्तर अमेरिका खंडातील सर्वात खालचा भाग कोणता आहे? (सोपे)
41. व्हाईट माउंटन आणि रॉकी माउंटन कोठे स्थित आहेत? (सोपे)
42. लॅब्राडोर पठार अपलेशियन पर्वतांपासून कोणत्या दरीने वेगळे होते? (सोपे)
43. उत्तर अमेरिकेतील कोणती नदी वर्षाचे पाच महिने गोठलेली असते? (सोपे)
44. उत्तर अमेरिका खंडात कोणते पीक "कॉर्न" म्हणून प्रसिद्ध आहे? (सोपे)
45. उत्तर अमेरिकेतील सर्वात जुनी खनिज खाण कोणती आहे? (सोपे)
46. जगातील सर्वाधिक अणुऊर्जा उत्पादन करणारा देश कोणता आहे? (सोपे)
47. आर्कटिक महासागरात स्थित सर्वात मोठे बेट कोणते आहे? (सोपे)
48. उत्तर अमेरिका खंडात किती देश आहेत? (सोपे)

V. खालील प्रश्नांची दोन ते चार वाक्यात उत्तरे द्या.

49. उत्तर अमेरिका खंडाचे स्थान आणि विस्तार वर्णन करा. (मध्यम)
50. उत्तर अमेरिका खंडातील प्रमुख देशांची यादी करा. (मध्यम)
51. उत्तर अमेरिकेतील ग्रँड कॅनियन कसे तयार झाले? (मध्यम)
52. उत्तर अमेरिकेतील प्रमुख वनस्पती आणि प्राण्यांची नावे सांगा. (सोपे)
53. उत्तर अमेरिकेतील प्रमुख नद्यांची यादी करा. (मध्यम)
54. उत्तर अमेरिकेतील प्रमुख लोक आणि भाषांचे वर्णन करा. (मध्यम)

VI. खालील प्रश्नांची पाच ते सहा वाक्यात उत्तरे द्या.

55. उत्तर अमेरिका खंडाच्या भौतिक विभाजनांबद्दल लिहा. (मध्यम)
56. प्रेअरीज ग्रेट प्लेन्सवर एक टीप लिहा. (मध्यम)
57. उत्तर अमेरिका खंडातील प्रमुख तलावांबद्दल लिहा. (मध्यम)
58. उत्तर अमेरिका खंडातील नैसर्गिक वनस्पती प्रकारांची नावे सांगा. (सोपे)
59. उत्तर अमेरिका खंडाच्या लोकसंख्या घनतेबद्दल लिहा. (मध्यम)

प्रकरण -14   दक्षिण अमेरिका

1. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर द्या.

1. दक्षिण अमेरिका खंडाचा शोध कोणत्या वर्षी लागला? (सरासरी)

अ. 1598

ब. 1498

क. 1298

ड. 1698

२. कोलंबसने दक्षिण अमेरिकेतील मूळ रहिवाशांना म्हणून संबोधले. (सरासरी)

अ. स्पॅनिश लोक

ब. रेड इंडियन

क. पोर्तुगीज

ड. भारतीय वसाहत करणारे

3. दक्षिण अमेरिकन खंडातून जाणाऱ्या रेषा आहेत. (सरासरी)

अ. विषुववृत्त

ब. कर्कवृत्त आणि विषुववृत्त

क. मकरवृत्त , विषुववृत्त आणि उष्णकाटिबंधीय

ड. विषुववृत्त आणि 66° दक्षिण अंटार्क्टिक

4. पृथ्वीच्या पश्चिम गोलार्धात स्थित खंड आहे. (सरासरी)

अ. आशिया

ब. आफ्रिका

क. उत्तर अमेरिका

ड. दक्षिण अमेरिका

5. दक्षिण अमेरिकन खंडाशी संपर्क नसलेला महासागर आहे. (सरासरी)

अ. प्रशांत महासागर

ब. अटलांटिक महासागर

क. कॅरेबियन समुद्र

ड. अंटार्टिका महासागर

6. दक्षिण अमेरिकन खंडातील सर्वात मोठा आहे. (सरासरी)

अ. फ्रेंच गयाना

ब. ब्राझील

क. अर्जेंटिना

ड. चिली

7. दक्षिण अमेरिका खंडातील ज्या देशांना किनारपट्टी नाही ते आहेत. (सरासरी)

अ. पराग्वे आणि उरुग्वे

ब. अर्जेंटिना आणि बोलिव्हिया

क. बोलिव्हिया आणि पराग्वे

ड. इक्वाडोर आणि पराग्वे

8. जगातील सर्वात पर्वतरांग आहे. (सरासरी)

अ. रॉकी पर्वत

ब. हिमालय पर्वत

स. ॲपलाचियन पर्वतरांगा

ड. ॲंडीज पर्वत

9. ॲंडीज पर्वत रांगेतील सर्वात उंच शिखर आहे. (सरासरी)

अ. माउंट मॅककिन्ली

ब. माउंट ॲकाँकाग्वा

क. माउंट एल्ब्रस

ड. माउंट किलिमांजरो

10. जगातील सर्वाधिक उंच धबधबा आहे. (सरासरी)

अ. व्हिक्टोरिया धबधबा

ब.. जोग धबधबा

क. एंजेल धबधबा

ड. सेंट लॉरेन्स धबधबा

11. ज्या नदीने त्रिभुज प्रदेश तयार केला आहे ती आहे. (सरासरी)

अ. ओरिनोको

ब. रिओ दे लाप्लाटा

क. ॲमेझॉन

ड. वरील सर्व

12. वॉल्डमधील सर्वात मोठी नदी आहे. (सरासरी)

ए. पराना

बी. पराग्वे

सी. अमाव

डी. नाईल

13. जगातील सर्वोच्च तलाव आहे. (सरासरी)

अ. व्हिक्टोरिया सरोवर

ब. टिटिकाक सरोवर

क. एरी सरोवर

ड. कामचटका सरोवर

14. खालील अक्षांशांमधील आढळलेला प्रदेश टोरिड झोन म्हणून ओळखला जाऊ शकतो. (सरासरी)

अ. विषुववृत्त आणि मकर

ब. आर्क्टिक आणि कर्कवृत्त

क. विषुववृत्त आणि अंटार्क्टिक

ड. मकर आणि अंटार्क्टी सर्कलचे ट्रॉपिक

I5. दररोज संवहनी पाऊस पडणारा प्रदेश आहे. (सरासरी)

अ. पश्चिमेकडील किनारपट्टी प्रदेश

ब. अँडीज पर्वतांचे पूर्व भाग

क. समतोल हवामान प्रदेश

ड. समशीतोष्ण प्रदेश

16. पृथ्वीवरील सर्वात कोरडे वाळवंट प्रदेश आहे. (सरासरी)

अ. पाटागनिया

ब. थार वाळवंट

क. अटकाम वाळवंट

ड. सहारा वाळवंट

17. विषुववृत्तीय प्रदेश जगातील सर्वात मोठी सदाहरित अरण्ये या अरण्यांना स्थानिक पातळीवर म्हणून ओळखले जाते. (सरासरी)

अ. पंपास

ब. सेल्वास

क. कंम्पोस

ड. यापैकी काही नाही.

18. ॲमेझॉन जंगलात आढळणारी मौल्यवान झाडे आहेत. (सरासरी)

अ. लॅटिफ्लेक्स

ब. महोगनी आणि एबोनी

क. कुआनोस

ड. सागवान आणि महोगनी

19, ओरिनोको नदीच्या मैदानामध्ये सापडलेल्या गवताळ प्रदेशांना म्हणून ओळखले जाते. (सरासरी)

अ. कॅम्पोस

ब. लानोस

क. कम्पोस

ड. पंपास

20. अर्जेंटिना आणि उरुग्वेमध्ये सापडलेल्या समशीतोष्ण गवताळ प्रदेश म्हणून ओळखले जातात. (सरासरी)

अ. कंपोस

ब, ल्लानोस

क. पंपास

ड. सेल्वास

21. पक्ष्यांचा खंड या खंडाला म्हणतात. (सरासरी)

अ. आशिया खंड

ब. दक्षिण अमेरिकन खंड

क. आफ्रिकन खंड

ड. यापैकी काहीही नाही.

22. दक्षिण अमेरिकन खंडातील कासवांसाठी प्रसिद्ध बेट आहे. (सरासरी)

अ. गाल्पगोस बेटे

ब. गॅलेपॉगस इलेंडस

क. फॉकलँड बेटे

ड. कॅरिबियन स्लँड्स

23. दक्षिण अमेरिकेचे मुख्य पीक हे आहे. (सरासरी)

अ. मका

ब. गहू

क. तांदूळ

ड. कॉफी

24. जगाचे कॉफीचे पात्र या देशाला म्हणतात. (सरासरी)

अ. अर्जेंटिना

ब. ब्राझील

क. बोलिव्हिया

ड.. उरुग्वे

25. खालील दक्षिण अमेरिकन देशांमध्ये मासेमारी केंद्रे आहेत. (सरासरी)

अ पेरू आणि चिली

ब. ब्राझील आणि पेरू

क. बोलिव्हिया आणि ब्राझील

ड. इक्वाडोर आणि ब्राझील

26. बोगद्याची जमीन ही आहे. (सरासरी)

अ. आफ्रिका खंड

ब. उत्तर अमेरिका खंड

क. दक्षिण अमेरिका खंड

ड. युरोप खंड

2. योग्य शब्दासह रिक्त जागा भरा.

27. दक्षिण अमेरिका खंडातील मूळ लोकांना....... म्हणतात.

28. दक्षिण अमेरिकेत सापडलेला...... गवताळ प्रदेश आहे.

29. जगातील सर्वाधिक कॉफी तयार करणारा खंड...... आहे.

30. उत्तर अमेरिका आणि दक्षिण अमेरिका...... कालव्यामुळे वेगळा झाला आहे.

31. अर्जेंटिना आणि ब्राझील हे...... साठी प्रसिद्ध आहेत.

3. 32. खालील जोड्या जुळवा. (सरासरी)

अ	ब
1. व्हेनिझुएला	1.सेल्वास
2. ब्राझील	2.पंपास
3. अर्जेंटिना	3.कंपोस
4. विषुववृत्तीय प्रदेश	4.लानोस

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात द्या.

33. दक्षिण अमेरिकेतील सर्वात लहान देश कोणता आहे? (सोपे)

34. दक्षिण अमेरिकेतील सर्वात लांब देश कोणता आहे? (सोपे)

35. कोणत्या शहराला गगनचुंबी इमारती म्हणतात? (सोपे)

36. माउंट ॲकॉकागुआचे शिखर किती उच्च आहे? (सोपे)

37. ओरिनोको नदीची उपनदी कोणती आहे ? (सोपे)

38. एंजेल धबधबा कोणत्या नदीवर तयार झाला आहे? (सोपे)

39. दक्षिण अमेरिका खंडातील सर्वात मोठा पक्षी कोणता आहे? (सोपे)

40. दक्षिण अमेरिकेतील सर्वाधिक लोकसंख्या असलेला प्रदेश कोणता आहे? (सोपे)

१. दक्षिण अमेरिकेतील सर्वात कमी लोकसंख्येचा प्रदेश कोणता आहे? (सोपे)

२. दक्षिण अमेरिकन खंडामध्ये रबरची झाडे कशासाठी वापरली जातात? (सोपे)

5. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन ते तीन वाक्यांमध्ये द्या.

43, दक्षिण अमेरिकेचे स्थान आणि व्याप्ती यांचे वर्णन करा? (सरासरी)

44. दक्षिण अमेरिकेतील गवताळ कुरणांचे प्रदेश कोणकोणते आहेत? (सरासरी)

45. दक्षिण अमेरिकेच्या प्रमुख वनस्पती आणि प्राण्यांचे नावे लिहा? (सोपे)

46 दक्षिण अमेरिकेत उच्च लोकसंख्येची घनता असलेल्या प्रमुख शहरांचे नाव लिहा? (सोपे)

47. दक्षिण अमेरिकन खंडातील मूळ लोकांना रेड इंडियन्स का म्हणतात? (सरासरी)

6. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 5-6 वाक्यांमध्ये लिहा.

48. दक्षिण अमेरिका खंडातील नैसर्गिक विभागांचे नाव लिहा. (सरासरी)

49. दक्षिण अमेरिकन खंडातील नैसर्गिक वनस्पतींचे प्रकारांची नावे लिहा? (सरासरी)

भाग -2

प्रकरण 15

सामाजिक आणि धार्मिक सुधारणा

अ .खालील प्रश्नांची खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा

1.समानतेच्या घटकांना प्रोत्साहन देणारे एक नवीन जाणीव कोणत्या सामाजिक किंवा धार्मिक चळवळीच्या नावाने ओळखली जाते

अ)सामाजिक चळवळ

ब)धार्मिक चळवळ

क)पुनर्जागरण चळवळ

ड)मानवतावाद

२.यावर्षी आत्मीय सभा (मैत्रीपूर्ण समाज)स्थापन झाली.

अ)१८१९

ब)१८१६

क)१८१४

ड)१८२८

३ .ब्रिटिश गव्हर्नर जनरल ने सतीची प्रथा बेकायदेशीर घोषित केली.

अ) विल्यम बेंटिक

ब) डलहौसी

क) लॉर्ड मेकॉले

ड) लॉर्ड वेलस्ली

४ .राजा राम मोहन राय :ब्राह्मो समाज :एमजी रानडे : ?

अ) आर्य समाज

ब) प्रार्थना समाज

क) सत्यशोधक समाज

ड) रामकृष्ण मिशन

५. १८६३ मध्ये, ज्योतिबा फुले यांनी एक पुनर्वसन केंद्र सुरू केले,ज्याचा उद्येश संपविणे हा होता बाल हत्येची प्रथा

अ) विधवा

ब) बाल विधवा

क)गर्भवती महिला

ड) खालच्या जातीतील लोक

६ .स्वामी विवेकानंद :नरेंद्रनाथ : : दयानंद सरस्वती:

अ) मूलशंकर

ब) प्रकाशन

क) केशव दीक्षित

ड) लाला राजहंस

७ .दयानंद सरस्वतीच्या कोणत्या शिष्याने शुद्धी चळवळ सुरू केली

अ) बाळ गंगाधर टिळक

ब) लाला लजपतराय

क) स्वामी श्रद्धानंद

ड) श्री नारायण गुरु

८ .भारतीय वेदांची जगाला ओळख करून देणारे स्वामी विवेकानंद यांचा जन्म रोजी झाला.

अ) २ ऑक्टोंबर १८६३

ब) १२ नोव्हेंबर १८६३

क) १२ सप्टेंबर १८६३

ड) १२ जानेवारी १८६३

९ .भारतात स्थापन झालेल्या थिओसॉफिकल सोसायटीचे अध्यक्ष

अ) एच . एस . ऑलकोट

ब) मॅडम एच पी ब्लॅव्हटस्की

क) डॉ .ॲनी बेझंट

ड) वरीलपैकी काहीही नाही

१० .भारतातील पहिल्या महिला शिक्षिका

अ) .मदर तेरेसा

ब) ताराबाई शिंदे

क) पंडित रमाबाई

ड) सावित्रीबाई फुल

II.योग्य उत्तरासह रिकाम्या जागा भरा.

११ .संवाद कौमुदी हे वृत्तपत्र यांनी सुरू___ केले.

१२ .गुलामगिरी हे पुस्तक___ यांनी लिहिले आहे.

१३ .लाहोर मधील दयानंद अँग्लो वैदिक शाळ ____याने सुरू केली.

१४ .राजा राम मोहन रॉय यांना___ ने" भारतीय पुनर्जागरणाचे जनक "____म्हटले.

१५ .वैदिक काळातील आदर्श समाजाचा पुनर्स्थापनेचे आवाहन ____यांनी केले होते.

१६.___ ने स्वामी विवेकानंदांना भारतीय राष्ट्रवादाचे खरे जनक म्हणून वर्णन केल होते.

१७.थिऑसॉफिकल सोसायटी (ब्रह्म विद्या समाज) ची स्थापना न्यूयॉर्कमध्ये ________ व _______ यांनी केले.

१८".एक देव , एक धर्म, एक जात "चे स्वप्न ____यांचे होते.

१९ .अलिगड इन्स्टिट्यूट गॅझेट हे वृत्तपत्र ____यांनी सुरू केले.

२०."स्त्री पुरुष तुलना "पुस्तकाची लेखिका __ ही आहे.

III . पहिल्या दोनाशी संबंधित तिसऱ्या पदाने रिकाम्या जागा भरा.

२१ .ब्राह्मो समाज :१८२८ : : आर्य समाज.............:

२२ .प्रार्थना समाज: १८६७ : : सत्यशोधक समाज: ....

२३ .रामकृष्ण मिशन: १८९७ : : मुक्ती मिशन: ....

२४ . थिऑसॉफिकल सोसायटी : १८७५ : : आत्मीय सभा : ....

२५ .श्री नारायण धर्म परिपालन योगम: १९०३ : : अलिगड मुस्लिम विद्यापीठ: ....

IV. २६ .यादी ला B मधील संबंधित बाबींशी जुळवा.

A	B
१ .राजाराम मोहन रॉय	A) आर्य समाज
२ . आत्माराम पांडुरंग	B) रामकृष्ण मिशन
३ .ज्योतिराव फुले	C) मुक्ती मिशन
४स्वामी दयानंद सरस्वती	D) अलिगड चळवळ

५ .स्वामी विवेकानंद E) प्रार्थना समाज

६ .श्री नारायण गुरु F) सत्यशोधक समाज

७ .पंडित रमाबाई G) श्री नारायण धर्म परिपालन युगम

८ .सर सय्यद अहमद खान H) ब्राह्मो समाज

V. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या

२७ .भारतीय पुनर्जागरणाचे जनक कोणाला म्हणतात?

२८ .सत्यशोधक समाजाची स्थापना कोणी केली?

२९" .उठा ,जागे व्हा आणि ध्येय साध्य होईपर्यंत थांबू नका "असे हाक कोणाची होती?

३० .अलिगड चळवळीचे नेते कोण होते ?

३१ .श्री नारायण गुरु यांनी कोणत्या संस्थेची स्थापना केली?

३२ .भारतातील एक प्रमुख ख्रिश्चन समाज सुधारक कोण होते?

३३ .भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या पहिला महिला अध्यक्ष कोण होत्या?

३४ .नरेंद्रनाथ दत्त यांना कोणत्या सल्ल्याने स्वामी विवेकानंद हे नाव देण्यात आले ?

३५ .डॉ .बी .आर. आंबेडकरनी आणि त्यांचे तत्त्वज्ञानी मार्गदर्शक कोणाला मानले?

३६ .रमाबाईंचा जन्म कुठे झाला?

VI. खालील प्रश्नांची उत्तरे२-३ वाक्यात लिहा

३७ .प्रार्थना समाजातील प्रमुख नेत्यांची नावे सांगा?

३८ .काही महिला समाजसुधारकांची नावे सांगा?

३९ .डॉ. ॲनी बेझंट यांनी सुरू केलेल्या महत्त्वाच्या वर्तमानपत्राचा उल्लेख करा?

४० .त्यावेळी भारताची सामाजिक स्थिती पाहून स्वामी विवेकानंदानी काय म्हटले होते?

४१ .आर्य समाजाच्या विचारसरणीने प्रभावित झालेल्या राष्ट्रीय नेत्यांची नावे सांगा?

VII खालील प्रश्नांची उत्तरे ४-५ वाक्यात लिहा.

४२ .भारतातील सामाजिक दुष्ट प्रवृत्ती दूर करण्यासाठी ब्राह्मण समाजाच्या भूमिकेचे विश्लेषण करा?

४३ .सत्यशोधक समाजाचे सामाजिक सुधारणांमध्ये असलेले योगदान तुमच्या स्वतःच्या शब्दात स्पष्ट करा ?

४४ .धर्मांतरित लोकांना हिंदू धर्मात परत आणण्यात आर्य समाजाची भूमिका काय होती?

४५ .मुस्लिम समुदायाच्या सुधारणांमध्ये सर सय्यद अहमद खान यांचे योगदान काय होते?

४६ . मागासवर्गीय यांच्या उन्नतीसाठी श्री नारायण गुरुने कोणते उपाय केले?

४७ .महिलांच्या शैक्षणिक सुधारणांमध्ये सावित्रीबाई फुले यांचे योगदान काय होते?

४८ .स्वामी विवेकानंदांचे विधान; "महिलांचे उत्थान हे राष्ट्राचे उत्थान आहे "याचे समर्थन करा?

VIII. ४९ भारताचा नकाशा काढा आणि खालील गोष्टी चिन्हांकित करा

१ .मुंबई प्रार्थना समाज

२ .लाहोर आर्य समाज

३ .पुणे सत्यशोधक समाज

४ .कोलकत्ता ब्राह्मो समाज

प्रकरण १६

भारतीय स्वातंत्र्याचे पहिले युद्ध (१८५७ - ५८ इ.स)

अ .दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा:

१ .ब्रिटिश इतिहासकार १८५७ च्या भारतीय संघर्षाचा विचार करतात . (सरासरी)

अ) पहिले स्वातंत्र्ययुद्ध ब) शिपाई बंड क) स्वातंत्र्ययुद्ध ड) यापैकी काहीही नाही

२ .त्यांनी १८५७ च्या उठावाला भारताचे पहिले स्वातंत्र्ययुद्ध मानले . (सरासरी)

अ) व्ही.डी .सावरकर ब) जवाहरलाल नेहरू क) पट्टभी सीतारामय्या ड) ब्रिटिश

३ .१८५७ च्या पहिल्या स्वातंत्र्ययुद्धात इंग्रजांविरुद्ध लढणाऱ्या दोन प्रमुख महिला. (सरासरी)

अ) राणी दुर्गावती आणि पद्मावती ब)चेन्नम्मा आणि बेलावाडी मल्लम्मा

क) लक्ष्मीबाई आणि हजरत महाल ड)यापैकी नाही

४ .१८५७ च्या उठावादरम्यान भारतीय सिपाहींनी भारताचा सम्राट म्हणून घोषणा केली) सरासरी(

अ) नाना साहेब ब) मंगल पांडे क) तात्या टोपे ड) बहादूर शाह दुसरा

५ .१८५७ मध्ये ब्रिटिशांविरुद्ध बंड करणारा पहिला भारतीय सिपाही) .सरासरी(

अ) ईश्वर पांडे ब) नाना साहेब क) मंगल पांडे ड) तात्या टोपे

६ .१८५७ च्या उठावाला सुरुवात (सरासरी)

अ) मेरठ ब) दिल्ली क) बराकपूर ड) ग्वाल्हेर

७ .भारतीय रियासतांना जोडण्यासाठी गव्हर्नर-जनरल लॉर्ड वेलस्ली यांनी सुरू केलेले धूर्त धोरण.(सरासरी)

अ) दत्तक घेतलेल्या मुलांना कोणतेही अधिकार नाहीत ब) कर धोरण

क) कायमस्वरूपी तोडगा ड) उपकंपनी युती

८ .हा सिद्धांत ब्रिटिशांनी भारतात वांशिक श्रेष्ठत्व लादण्यासाठी राबवला .(सरासरी)

अ) गोऱ्या माणसांचा भार ब) काळ्या लोकांवर भार सिद्धांत

क)संपत्तीचा निचरा सिद्धांत ड) द्रविड आणि आर्य सिद्धांत

९ .१८५७ मध्ये, ब्रिटिशांनी भारतीयांच्या धार्मिक भावना दुखावणाऱ्या रायफल्समध्ये कोणत्या प्राण्यांची चरबी लावली जात असे . (सरासरी)

अ) घोडा आणि डुक्कर ब) डुक्कर आणि कुत्रा क) गाय आणि बैल ड)डुक्कर आणि गाय

१० .या वर्षी भारतीय स्वातंत्र्याचे पहिले युद्ध झाले - आधुनिक भारतीय इतिहासातील एक महत्त्वाचा टप्पा

— झाले (सरासरी)

अ) १८५५-५६ ब) १८५७-५८ क) १८८५-८६ ड) १८५६-५७

II. योग्य शब्दाने रिकाम्या जागा भरा:

११ .जनरल सर्व्हिस एनलिस्टमेंट ॲक्ट आणणारी व्यक्ती _______ होती (सोपी)

१२ .बिहारमध्ये, _____ यांच्या नेतृत्वाखाली बंडखोरी झाली (सोपी)

१३ .दत्तक मुलांना कोणतेही अधिकार नाहीत असा कायदा _______ यांनी आणला (सोपी)

१४ .१८५७ च्या उठावाला कारणीभूत ठरलेल्या ब्रिटीशांनी आणलेल्या रायफलचे नवीन मॉडेल होते

_______(सोपी)

१५ .पहिल्या स्वातंत्र्ययुद्धानंतर, भारताचे प्रशासन राणी _______ यांनी ईस्ट इंडिया कंपनीकडून ताब्यात घेतले. (सोपी)

III. १६ .स्तंभ अ मधील बाबी स्तंभ ब मधील बाबींशी जुळवा :(सरासरी)

स्तंभ अ	**स्तंभ ब**
१ .नाना साहेब	अ) दिल्ली
२ .बेगम हजरत महाल	ब) नारागुंड
३ .राणी लक्ष्मीबाई	क) मुंदरगी
४ .भीमराव	ड) बिहार
५ .बाबा साहेब	इ) सुरापूर
६ .वेंकटप्पा नायक	फ) कानपूर
७ .कुंवर सिंह	छ) लखनऊ
८ .जनरल बख्त खान	ज) झाशी

४ .खालील प्रश्नांची २-३ वाक्यांमध्ये उत्तरे द्या:

१७ .१८५७ च्या उठावाचे तात्काळ कारण काय होते? (सरासरी(

१८" .दत्तक मुलांना अधिकार नाहीत "या ब्रिटिश धोरणामुळे प्रभावित झालेल्या राज्यांची यादी करा) .सोपे(

१९ .पहिल्या स्वातंत्र्ययुद्धाची मुख्य कारणे सांगा) .सरासरी(

V. खालील प्रश्नांची ४-५ वाक्यांमध्ये उत्तरे द्या:

२० .पहिल्या स्वातंत्र्ययुद्धादरम्यान सामाजिक आणि धार्मिक परिणामांचे वर्णन करा) .कठीण(

२१ .१८५७ च्या उठावात राणी लक्ष्मीबाईंची भूमिका काय होती? (सरासरी(

२२ .पहिल्या स्वातंत्र्ययुद्धाचे परिणाम काय होते? (सरासरी

प्रकरण – १७

स्वातंत्र्य चळवळ

I. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1. भारताला संघराज्य प्रणाली लागू करण्यात आली . (सरासरी)

A. पोर्तुगीज

B. डच

C. ब्रिटिश

D. फ्रेंच

2. संपत्तीचा निचरा सिद्धांत. (सरासरी)

A. बालगंगधर टिळक

B. दादाबाई नौरोजी

C. गोपाळकृष्ण गोखले

D. लाला लजपतराय

3. भारतीयांना असंस्कृत म्हणून संबोधणारे युरोपीय लोक. (सरासरी)

. अ .ब्रिटिश

ब .फ्रेंच

क .डच

ड .पोर्तुगीज

४ .भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसची स्थापना ....साली झाली (सरासरी)

अ .१८८०

ख .१८८२

ख .१८८५

ख .१८९०

५ .प्रार्थना, याचना आणि निषेधाचे धोरण ब्रिटिशांपूर्वी(सरासरी)

अ .मध्यममार्गी

ख .अतिरेकी

क .समाजवादी

ड .क्रांतिकारक

६ .हिंदू आणि मुस्लिमांनी याचा विरोध केला आणि एकमेकांना रक्षाबंधन बांधले (सरासरी)

अ .गोलकोंडा कायदा

ब .सायमन कमिशन

क .बंगालची फाळणी

ड .वरीलपैकी काहीही नाही

७ .ब्रिटिशांनी भारतीय क्रांतिकारकांना.......................असे संबोधले (सरासरी)

अ .पर्यावरणवादी

ब .राष्ट्रवादी

क .समाजवादी

.ड .दहशतवादी

८ स्वातंत्र्यलढ्यातील भारतीयांचा मुख्य नारा 'वंदे मातरम' हा होता आणि तो यांनी रचला होता.(सरासरी)

अ .बंकिमचंद्र चॅटर्जी

बी .जवाहरलाल नेहरू

सी .रवींद्रनाथ टागोर

डी .दादाबाई नौरोजी

९ .भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या पहिल्या अधिवेशनाचे अध्यक्ष (सरासरी)

अ .गांधीजी

बी .जवाहरलाल नेहरू

सी .दादाबाई नौरोजी

डी .उमेशचंद्र बॅनर्जी होते

१०" .पंजाबचा सिंह "म्हणून प्रसिद्ध असलेले नेते होते. (सरासरी)

अ .अरविंद घोष

ब .बालगंगधर

सी .बिपिनचंद्रपाल

डी .लाला लजपतराय

११ . मूळच्या आधारावर बंगालचे दोन भाग झाले होते म्हणजे हिंदू आणि मुस्लिमब्रिटिश व्हाइसरॉय (सरासरी)

अ) लॉर्ड कॅनिंग ब) लॉर्ड माउंटबॅटन

क) लॉर्ड विल्यम बेंटिक ड) लॉर्ड डलहौसी

१२ .बंगाल गानाच्या भावनेचे प्रतिबिंबित करणारा शाश्वत, प्रतिष्ठित घटक.(सरासरी)

अ) सामाजिक धोरण

ब) आर्थिक धोरण

क)भारतीय धोरण

ड) वरीलपैकी काहीही नाही

१३ ब्रिटिश राजवटीत, भारतात कायदेपरिषदा सुरू करण्यासाठी जबाबदार असलेले लोक होते :(सरासरी)

अ) रूढीवादी

ब) तत्वज्ञानी

क) क्रांतिकारक

ड) समाजवादी

१४ .तुरुंगात असताना गीता रहस्य लिहिणारे भारतीय स्वातंत्र्यसैनिक :(सरासरी)

अ) लाला लजपतराय

ब) बाळ गंगाधर टिळक

क) बिपिनचंद्र पाल

ड)अरबिंदो घोष

१५ या कायद्यात मुस्लिमांना स्वतंत्र मतदारसंघ देण्यात आले .(सरासरी)

अ) १९०९ चा कायदा

ब) १९१९ चा कायदा

क) १९३५ चा कायदा

ड) १८९२ चा कायदा

१६ .अधिकृत अहवालानुसार, जालियनवाला बाग हत्याकांडात मारल्या गेलेल्या लोकांची संख्या होती :(सरासरी)

अ) ३००

ब) ३४९

क) ३७९

ड) ४८९

१७ .त्यांनी १८९९ मध्ये एक महत्त्वाची गुप्त संघटना स्थापन केली .(सरासरी)

अ) खुदीराम बोस

ब) चंद्रशेखर आझाद

क) भगतसिंग

ड) विनायक दामोदर सावरकर

१८ .गांधींच्या जीवनात यशाचे स्रोत होते :(सरासरी)

अ) साधेपणा

ब) शिस्त

क) सत्याशी बांधिलकी

ड) ही सर्व मूल्ये

१९ .गांधीजींनी कायद्याची पदवी मिळवली (सरासरी)

अ) ब्रिटन

ब) पॅरिस

क) अमेरिका

ड) कॅनडा

२० .या वर्षी गांधीजींनी भारतीय राजकारणात प्रवेश केला (सरासरी)

अ) १९१५

ब) १९१६

क) १९१९

ड) १९२०

२१ .या गोलमेज परिषदेत काँग्रेस आणि गांधीजींनी भाग घेतला (सरासरी)

अ) पहिली परिषद

ब) दुसरी परिषद

क) तिसरी परिषद

ड) वरीलपैकी काहीही नाही

२२ .त्यांनी खुदाईखिदमतगार संघटनेची स्थापना केली आणि वायव्य भारतात

"सीमावर्ती गांधी "म्हणून प्रसिद्ध झाले .(सरासरी)

अ) मौलाना अबुल कलाम आझाद

ब) मुहम्मद अली जिना

क) खान अब्दुल गफार खान

ड) वरीलपैकी काहीही नाही

२३ .ब्रिटिशांनी भारत सरकारचा कायदा लागू केला (सरासर)

अ) १९०९

ब) १९१९

क) १९३५

ड) १९४७

२४ .त्यांनी समाजवादी तत्व म्हणून ओळख निर्माण केली पण तात्विकदृष्ट्या गांधीजींच्या बाजूने उभे राहिले .(सरासरी)

अ) जवाहरलाल नेहरू

ब) जयप्रकाश नारायण

क) सुभाषचंद्र बोस

ड) आचार्य नरेंद्र देव

२५ .ते १९३४ मध्ये स्थापन झालेल्या काँग्रेस समाजवादी पक्षाचे सरचिटणीस झाले.(सरासरी)

अ) जवाहरलाल नेहरू

ब) आचार्य नरेंद्र देवा

क) जयप्रकाश नारायण

ड) राम मनोहर लोहिया

२६ .सुरुवातीला आदिवासी या व्यवसायात गुंतलेले होते .(सरासरी)

अ) शेतकरी

ब) डोंगराळ रहिवासी

क) शिकारी

ड) भटके

२७ .राणी अब्बक्का देवी यांनी (सरासरी)

अ) ब्रिटिश

ब) फ्रेंच

क) पोर्तुगीज

ड) डच लोकांविरुद्ध लढा दिला आणि विजय मिळवला

२८ .म्हैसूर संस्थानातील सुधारणा चळवळींचे नेतृत्व करणारी पहिली महिला (सरासरी)

अ) यशोधरा दासप्पा

ब) बल्लारी सिद्धम्मा

क) उमाबाई कुंडापूर

ड) कमलादेवी चट्टोपाध्याय

२९ .धाडसी महिला म्हणाली, "गांधींची खादी घालण्याची किंमत सहा महिन्यांची कारावास आहे .(सरासरी)

अ) बल्लारी सिद्धम्मा

ब) कमलादेवी चट्टोपाध्याय

क) उमाबाई कुंडापूर

ड) यशोधरा दासप्पा

३० .यशोधरा दासप्पा यांनी गुप्तपणे स्वातंत्र्य चळवळीशी संबंधित लेख प्रकाशित केले वृत्तपत्र .(सरासरी)

अ) केसरी

ब) मराठा

क) जनपद

ड) रक्त

३१ .त्यांनी तपस्वी शिस्तीचे महत्त्व अधोरेखित करण्यासाठी सिद्धशिवत हे मराठी नाटक लिहिले.(सरासरी)

अ) बल्लारीसिद्धम्मा

ब) सरोजिनी नायडू

क) उमाबाईकुंडापूर

ड) अरुणा असफ अली

३२ .याच वर्षी ब्रिटिश सरकारने कॅबिनेट मिशन भारतात पाठवले .(सरासरी)

अ) १९४२

ब) १९४६

क) १९४७

ड) १९४५

३३ .या लोकांनी दोन शतके भारताला आर्थिक आणि राजकीयदृष्ट्या वाया घालवले) .सरासरी(

अ) पोर्तुगीज

ब) डच

क) ब्रिटिश

ड) फ्रेंच

३४ .१९२७ मध्ये जिन्नांनी १४ मागण्यांची यादी मांडली .मागण्यांचा हा संच ...(सरासरी)

अ) दिल्ली घोषणापत्र

ब) पुणे घोषणापत्र

क) लाहोर घोषणापत्र

ड) वरीलपैकी काहीही नाही

३५ .यामुळे सिंगापूरमध्ये स्वतंत्र भारताचे तात्पुरते सरकार स्थापन झाले (सरासरी)

अ) भगतसिंग

ब) सुभाषचंद्र बोस

क) मोहनसिंग

ड) रासबिहारी बोस

३६ .सामाजिक विषमता दूर करण्याचा एकमेव मार्ग म्हणजे संवैधानिक मार्ग .(सरासरी)

अ) गांधीजी

ब) आंबेडकर

क) सुभाषचंद्र बोस

ड) जवाहरलाल नेहरू

३७ .गांधीजी आणि आंबेडकर यांच्यात १९३२ मध्ये करार झाला) .सरासरी(

अ) म्हैसूर करार

ब) पुणे करार

क) हैदराबाद करार

ड) दिल्ली करार

II) रिकाम्या जागा भरा.

38. भारताचे पहिले स्वातंत्र्ययुद्ध _________ वर्षात झाले (सोपे)

39._______ प्रतिनिधींनी मुंबई येथे झालेल्या पहिल्या काँग्रेस अधिवेशनात भाग घेतला (सोपे)

40. पहिले महायुद्ध _________ मध्ये सुरू झाले (सोपे)

41 १८८५ ते १९०५ या कालावधीला ------- युग म्हणतात .(सोपे)

42, १९०५ ते १९१९ या कालावधीला --------- युग म्हणून ओळखले जाते .(सोपे)

43. १९१९ ते १९४७ या कालावधीला --------- युग म्हणतात .(सोपे)

44. १९०६ मध्ये, ऑल इंडिया मुस्लिम लीगची स्थापना -------- येथे झाली .(सोपे)

45.________ हे स्वातंत्र्यलढ्यात फाशी देण्यात आलेले पहिले भारतीय शहीद होते .(सोपे)

४६" .इन्कलाब जिंदाबाद "ही घोषणा ________ ने लोकप्रिय केली .(सोपे)

४७.________ यांचा जन्म २ ऑक्टोबर १८६९ रोजी पोरबंदर येथे झाला) .(सोपे)

४८ .गांधीजींच्या संघर्षाच्या पद्धतीला ________ म्हणून लोकप्रियता मिळाली .(सोपे)

४९ .गांधीजींनी अहमदाबादमध्ये ________ मध्ये साबरमती आश्रम स्थापन केला(सोपे)

५० .जयप्रकाश नारायण यांनी ________ नावाची चळवळ सुरू केली .(सोपे)

५१ .चंपारण्य चळवळीत, ________ हे प्रमुख नेते म्हणून उदयास आले .(सोपे)

५२ .मलबार प्रदेशातील मुस्लिमांना ________ असे संबोधले जात असे .(सोपे)

५३ .राणी अब्बक्का देवी ________ राजवंशातील होत्या .(सोपे)

५४ .एस .निजलिंगप्पा यांच्या मंत्रिमंडळात, समाज कल्याण मंत्री ________ होते . .(सोपे)

५५.________ यांनी वेगळ्या मुस्लिम राष्ट्राची जोरदार वकिली केली . .(सोपे)

५६ .स्वतंत्र भारताचे पहिले पंतप्रधान ________ होते .(सोपे)

५७ .दुसरे महायुद्ध ________ ते ________ पर्यंत लढले गेले .(सोपे)

५८ .१४ एप्रिल १८९१ रोजी ________ चा जन्म महू गावात झाला .(सोपे)

५९ .________ हे गांधीजींचे पहिले राजकीय मार्गदर्शक होते आणि ________ हे सामाजिक सुधारणेतील त्यांचे पहिले प्रेरणास्थान होते .) .(सोपे)

III) पहिल्या दोन शब्दांमधील संबंधांवर आधारित तिसरा शब्द जुळवा आणि योग्य उत्तर लिहा.

६० .भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस : ए.ओ .ह्यूम :: फॉरवर्ड ब्लॉक : ________ (सरासरी)

61. बिपिन चंद्र पाल : नवीन भारत :: अरबिंदो : ________ (सरासरी()

62. बंगालची फाळणी : 1905 :: बंगालची फाळणी रद्द : ________ (सरासरी)

63. "नाईट "चे शीर्षक :रवींद्रनाथ टागोर" :: कैसर-ए-हिंद :"________ (सरासरी)

64. स्वातंत्र्य दिन : 15 ऑगस्ट :: प्रजासत्ताक दिन : ________ (सरासरी)

65. 1917 : चंपारण सत्याग्रह :: 1918 : ________ (सरासरी)

66. देशबंधू : चित्तरंजन दास :: नेताजी : ________ (सरासरी)

67. जालियनवाला बाग हत्याकांड : 1919 :: चौरीचौरा घटना : ________ (सरासरी)

IV.68. खालील जुळवा (सरासरी)

१ .जयप्रकाश नारायण ए .संपूर्ण क्रांतीचे नेते

२ .डॉ .बी.आर .आंबेडकर बी .हिंदू-मुस्लिम एकतेचे राजदूत

३ .बाळ गंगाधर टिळक सी .लोकमान्य

४ .एन .एस .हुडगेकर डी .संविधानाचे शिल्पकार

५ मुहम्मद अली जिना ई .मुस्लिम लीगचे नेते

v खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या:

६९ .कोणत्या युरोपीय क्रांतींनी भारतीयांवर राजकीय प्रभाव पाडला? (सरासरी)

७० .राष्ट्रवाद म्हणजे काय? (सोपे)

७१ .सत्यार्थ प्रकाशचे लेखक म्हणून कोण ओळखले जाते? (सोपे)

७२ .संविधान सभेच्या मसुदा समितीचे अध्यक्ष कोण होते? (सोपे)

७३ .बाळ गंगाधर टिळकांनी कोणती वर्तमानपत्रे प्रकाशित केली? (सोपे)

७४ .स्वराज्य हा माझा जन्मसिद्ध हक्क आहे याचा अर्थ काय? (सोपे)

७५ .गृहराज्य चळवळ कोणी सुरू केली? (सोपे

७६ .भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्यातील पहिले क्रांतिकारक कोणाला म्हणतात? (सोपे)

७७ .गांधीजींनी नेतृत्व केलेल्या मुख्य चळवळी कोणत्या होत्या? (सोपे)

७८ .गांधीजींच्या पालकांची नावे काय होती? (सोपे)

७९ .गांधीजी दक्षिण आफ्रिकेला का गेले? (सोपे)

८० .गांधीजींचे राजकीय मार्गदर्शक कोण होते? (सोपे)

८१ .कोणत्या घोषणेमुळे भारतीयांनी सायमन कमिशन नाकारले? (सोपे)

८२ .भूदान चळवळ कोणी सुरू केली? (सोपे)

८३ .आदिवासी बंडांचे मुख्य वैशिष्ट्य काय होते? (सोपे)

८४ .भारतातील काही प्रमुख आदिवासी समुदायांची नावे सांगा .(सोपे)

८५ .चंपारण्य चळवळीचा मुख्य नेता म्हणून कोण उदयास आले? (सोपे)

८६ .खेडा सत्याग्रहाचे राजकीय नेतृत्व कोणी केले? (सोपे)

८७ .माप्पिला बंडाचे मुख्य कारण काय होते? (सोपे)

८८ .राणी अब्बक्का यांची समाधी) स्मारक (कुठे आहे? (सोपे)

८९ .गरीब महिलांच्या आरोग्यासाठी बल्लारीसिद्दम्माने कोणती संघटना सुरू केली होती? (सोपे)

९० .भारताचे शेवटचे ब्रिटिश व्हाइसरॉय कोण होते? (सोपे)

९१ .धार्मिक आधारावर भारतापासून वेगळे झालेले देश कोणते? (सोपे)

९२ .द्विराष्ट्र सिद्धांताचे मुख्य प्रतिनिधी कोण होते? (सोपे)

९३“ .जर तुम्ही मला रक्त दिले तर मी तुम्हाला स्वातंत्र्य देईन ”हा नारा कोणी दिला? (सोपे)

९४“ .स्वराज्य हा माझा जन्मसिद्ध हक्क आहे आणि मी तो मिळवेन ”असे कोणी म्हटले? (सोपे)

९५" .INA" विस्तृत करा आणि लिहा .(सोपे)

VI .खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन ते तीन वाक्यांमध्ये द्या:

९६ .भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसचे कोणतेही दोन उद्दिष्टे लिहा .(सरासरी)

९७ .काही महत्त्वाचे मध्यममार्गी नेते लिहा .(सरासरी)

९८ .लाल-बाल-पाल म्हणून ओळखले जाणारे नेते कोण होते? (सोपे)

९९ .बाळ गंगाधर टिळकांनी कोणत्या सुधारणांचा पुरस्कार केला? (सोपे)

१०० .जालियनवाला बागेतील दंगल कधी झाली?

१०१ .लाहोर मध्यवर्ती कारागृहात फाशी देण्यात आलेल्या तीन भारतीय स्वातंत्र्यसैनिकांची नावे सांगा .(सोपे)

१०२ .१९२४ ते १९२९ दरम्यान गांधीजींनी कोणते रचनात्मक कार्यक्रम हाती घेतले? (सरासरी)

१०३ .स्वातंत्र्य चळवळीतील काही प्रमुख शेतकरी उठावांची यादी करा .(सरासरी)

१०४ .कमलादेवी चट्टोपाध्याय यांना विविध क्षेत्रातील योगदानाबद्दल कोणते पुरस्कार आणि मान्यता मिळाली? (सोपे)

१०५ .डॉ .बी.आर .आंबेडकर यांनी अस्पृश्यता आणि सामाजिक भेदभावाविरुद्ध कोणत्या प्रमुख चळवळींचे नेतृत्व केले? (सरासरी)

VII .खालील प्रश्नांची उत्तरे ५-६ वाक्यांमध्ये द्या:

१०६ .राष्ट्रवादाच्या वाढीस कारणीभूत घटकांची यादी करा .(सरासरी)

१०७ .दलित चळवळीबद्दल लिहा .(सरासरी)

१०८ .पुणे कराराबद्दल लिहा(सरासरी)

१०९ .सविनय कायदेभंग चळवळीबद्दल थोडक्यात लिहा(सरासरी)

११० .भारत छोडो चळवळीचे स्पष्टीकरण द्या .(सरासरी)

VIII .यावर एक छोटी टीप लिहा :(कठीण)

१११ .डॉ .बी .आर .आंबेडकर

११२. .सुभाषचंद्र बोस

IX खालील घटना कालक्रमानुसार लावा:(कठीण)

११३.

- सायमन कमिशन
- दांडी मार्च
- स्वतंत्र भारताची स्थापना
- सुरत विभाजन
- रौलट कायदा
- पुणे करार
- भारत सोडो चळवळ
- मोतीलाल नेहरू अहवाल

प्रकरण-18

कर्नाटकचे एकीकरण आणि सीमावाद

A. खालील प्रश्नासाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा .

1 या साहित्यकृतीत कर्नाटक हे कावेरीपासून गोदावरी पर्यंत असल्याचे नमुद केले आहे.(मध्यम)

अ) गधायुद्ध

ब) कविराजमार्ग

क) वृद्दारधने

ड) शांतीपुराण

2.कर्नाटक एकिकरण चळवळीत कोणत्या प्रदेशातील जनतेने सुरुवातीची ठोस पावले उचलली?(मध्यम)

अ) मुंबई कर्नाटक जनता

ब) हैद्राबाद कर्नाटक जनता

क)मद्रास कर्नाटक जनता

ड) वरील सर्व

3) यापैकी कोणी बेळगावी काँग्रेस अधिवेशनाचे अध्यक्ष पद भूषविले? (मध्यम)

अ) भगतसिंग

ब) जवाहरलाल नेहरू

क)महात्मा गांधी

ड) बाळगंगाधर टिळक

4. यामुळे कर्नाटक एकीकरण चळवळीला पाठिंबा मिळाला (मध्यम)

अ)वर्तमानपत्रे

ब) साप्ताहिक प्रकाशने

क) साहित्यिक

ड) वरील सर्व

5. स्वातंत्र्यानंतर कर्नाटक एकीकरण चळवळीत सर्व कन्नडिगांना एकत्र आणण्यासाठी किती टप्पे लागले ? (मध्यम)

अ) एक

ब)दोन

क)तीन

ड)चार

6. 2 नोव्हेंबर 1973 रोजी डी. देवराज अर्स यांनी म्हैसूरु राज्याचे नामकरण असे केले. (मध्यम)

अ) विशाल कर्नाटक

ब) सांस्कृतिक कर्नाटक

क)कर्नाटक

ड) मद्रास कर्नाटक

7) लोकसभेच्या पहिल्या सार्वत्रिक निवडणुकीनंतर कर्नाटक एकीकरण चळवळीच्या तीव्र भावनेतून या पक्षाची स्थापना करण्यात आली? (मध्यम)

अ) कर्नाटक एकीकरण लीग

ब)अखंड कर्नाटक राज्य निर्माण परिषद

क)कर्नाटक साहित्यिक महासंघ

ड) कर्नाटक सभा

II. योग्य उत्तरासह रिकाम्या जागा भरा.

8) कन्नड साहित्य परिषदेची स्थापना ………. साली झाली.(सोपा)

9)...... यांना कर्नाटक कुलपुरोहित म्हणून ओळखले जाते. (सोपा)

10)राज्य पुनर्रचनाआयोगाने……साली आपला अहवाल सादर केला.(सोपा)

11) महाराष्ट्र आणि कर्नाटक सीमा वादाचा अभ्यास करण्यासाठी केंद्र सरकारने … . समिती नियुक्ती केली. (सोपा)

12) एकीकृत कर्नाटकचे पहिले मुख्यमंत्री … होते.(सोपा)

13 1947 पूर्वी भारतात… .संस्थाने होती. (सोपा)

III पहिल्या दोन शब्दातील संबंधावर आधारित तिसरा योग्य शब्द लिहा .

14) बेदारू कन्नड लोकगीत : शांत कवी :: जय हे कर्नाटक माते: — (मध्यम)

15) हैदराबाद कर्नाटक :सांस्कृतिक कर्नाटक :: बॉम्बे कर्नाटक —-- (मध्यम)

16)विधानसौध:बेंगळुरू ::सुवर्णसौध—- (मध्यम)

17) एकत्रित म्हैसूरू राज्याची स्थापना :1956 ::कर्नाटक नामकरण —- (मध्यम)

IV) 18.योग्य जोड्या जुळवा. (मध्यम)

A	B
1. कर्नाटक एकीकरण लीग	अ) 1924
2. बेळगावी काँग्रेस अधिवेशन	ब) 1916
3. महाजन अहवाल	क) 1890
4. कर्नाटक सभा	ड) 1966

V. खालील प्रश्नांचीएकावाक्यात उत्तरे लिहा.

19. कर्नाटक एकीकरण लीग कोणाच्या नेतृत्वाखाली सुरू झाली ?(सोपा)

20. हुई गोल नारायणराव यांनी कोणते गीत रचले होते ? [सोपा)

21. अलुर वेंकट राव यांनी लिहिलेल्या प्रसिद्ध पुस्तकाचे नाव सांगा. (सोपा)

22. कन्नडचे पहिले राष्ट्र कवी कोणाला मानले जाते ? (सोपा)

23. विशाल मैसूरु राज्याची स्थापना कोणत्या आयोगाच्या अहवालावर आधारित होती ? (सोपा)

24. हैद्राबाद संस्थानाचा भाग असलेल्या कन्नड भाषिक जिल्ह्यांची नावे सांगा.(सोपा)

25. कर्नाटकचे एकीकरण झाले तेव्हा किती जिल्हे होते ? (सोपा)

26. विशाल मैसूर चे नाव कर्नाटक असे ठेवले तेव्हा मुख्यमंत्री कोण होते?(सोपा)

27. ‘कासारगोड प्रदेश’ कर्नाटकात समाविष्ठ करण्याच्या चळवळीचे नेतृत्व कोणी केले?(सोपा)

28. भाषा आणि प्रशासकीय सोयीनुसार राज्याची पुनर्रचना करण्याची शिफारस कोणत्या आयोगाने केली होती ?(सोपा)

VI. खालील प्रश्नांची दोन ते चार वाक्यात उत्तरे लिहा .

29. कर्नाटकच्या एकीकरणात योगदान देणाऱ्या संघटनांची नावे लिहा.(सोपा)

30. कर्नाटक एकीकरण चळवळीत महत्त्वाची भूमिका बजावणाऱ्या महान व्यक्तींची नावे लिहा.(सोपा)

31. कर्नाटक एकीकरण चळवळीत महत्त्वाची भूमिका बजावणाऱ्या प्रमुख वर्तमानपत्रांची नावे लिहा.(सोपा)

32. कर्नाटकचे कोणत्या शेजारील राज्याशी सीमावाद आहेत.(सोपा)

33. कर्नाटकच्या 20 प्रशासकीय घटकांची पुनर्रचना किती विभागात करण्यात आली ?कोणतीही पाच नावे सांगा.(सोपा)

VII. खालील प्रश्नांची पाच ते सहा वाक्यात उत्तरे लिहा .

34. विशाल मैसूर राज्याच्या स्थापनेवेळी कोणते जिल्हे सामाविष्ठ करण्यात आले होते . (मध्यम)

35. कर्नाटक राज्यात सध्या किती जिल्हे आहेत.यादी करा.(मध्यम)

प्रकरण -19

कर्नाटकाच्या समाजाभिमुखी चळवळी

A. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1) पर्यावरण जागरूकता मध्ये सुरू झाली . (साधारण)

A) 13 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात B) 19 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात C) 20 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात D) 21 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात

2) पर्यावरण चळवळ जागतिक स्तरावर सुरू झाली आणि कर्नाटकात पोहोचली . (साधारण)

A) 1970 चे दशक B) 1980 चे दशक C) 1990 चे दशक D) काहीही नाही

3) "पृथ्वी प्रत्येकाच्या गरजा पूर्ण करत आहे पण त्यांचा लोभ नाही" हे विधान यांनी केले होते . (साधारण)

A) आंबेडकर B) गांधीजी D) नेहरु D) राजकुमार

4) कर्नाटकात कन्नड भाषा वाचवण्यासाठी आणि विकसित करण्यासाठी खालील चळवळ सुरू करण्यात आली .(साधारण)

A) गोकाक चळवळ   B) पर्यावरण चळवळ   C) कन्नड चळवळ वाचवा   D) दलित चळवळ

5) दलित चळवळीचे बीजा मंत्र (साधारण)

A) शिक्षण   B) संघटना   C) मोर्चा   D) वरील सर्व

6) पर्यावरण संरक्षणाचा धडा शिकवणारी निस्वार्थी आई. (साधारण)

A) सालुमरद थिम्मक्का   B) उमाबाई कुंदापूर   C) अरुणा असफ अली   D) सरोजिनी नायडू

7) भाषा समितीची स्थापना.. अंतर्गत करण्यात आली   (साधारण)

A) डॉ. राजकुमार   B) विनायक कृष्ण गोकाक   C) आर. गुंडुराव   D) वाटाळ नागराज

8) गोकाक अहवाल रोजी लागू (साधारण)

A) 1970   B) 1975   C) 1980   D) 1982

9) हे विधान कोणी म्हटले आहे की, "तुम्ही इतरांचे अनुभव समजू शकता, परंतु तो अनुभव तुम्ही स्वतः अनुभवू शकत नाही? (साधारण)

A) डॉ. आंबेडकर   B) आर.डी. लिआंग   C) गांधीजी   D) डॉ. सिद्धलिंगय्या

10) कर्नाटक राज्य शेतकरी संघटना या जिल्ह्यात सुरू झाली . (साधारण)

A) रायचूर   B) बेळगाव   C) दावणगेरे   D) शिवमोगा

II. योग्य शब्दाने रिक्त जागा भरा.

11) पृथ्वीवरील जैविक आणि अजैविक घटक..... आहेत. (सोपे)

12) सालुमरदा तिम्मक्का ही...... झाडांची आई आहे. (सोपे)

13) चिपको चळवळीला ..... ने जीवन समर्पित केले. (सोपे)

14) आंतरराष्ट्रीय महिला वर्षाची सुरुवात .... ला झाली . (सोपे)

15) आपल्या देशाचा कणा ---- आहे. (सोपे)

16) दलित सूर्य म्हणून ......ला ओळखले जाते. (सोपे)

17) शिवमोग्गाच्या शेतकऱ्यांनी जमीन मोजण्यासाठी वापरलेले...... उपकरण (सोपे)

III 18. जोड्या जुळवा आणि लिहा (साधारण)

अ	ब
1) कमलाभाई चट्टोपाध्याय-	अप्पिको चळवळ
2) एम . डी .नंजुडा स्वामी -	गोकाक चळवळ
3) डॉ.आंबेडकर -	महिला चळवळ
4)डॉ . राजकुमार -	दलित चळवळ
5) सुंदरलाल बहुगुणा-	शेतकरी चळवळ

IV . खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या.

19) चिपको चळवळ म्हणजे काय? (सोपे)

20) कर्कटका येथे बी.ए. ऑनर्स पदवी मिळवणारी पहिली महिला कोण होती? (सोपे)

21) बंगळुरूच्या पहिल्या महिला महापौर कोण होत्या? (सोपे)

22) सालुमाराड थिम्मक्का यांना देण्यात आलेला देशातील सर्वोच्च नागरी पुरस्कार कोणता आहे? (सोपे)

23) डीएसएसची विस्तारित आवृत्ती लिहा. (सोपे)

24) सामाजिक वनीकरण म्हणजे काय? (सोपे)

25) दलितांसाठी स्वतंत्र शाळा उघडणारे म्हैसूरचे महाराज कोण होते? (सोपे)

26) स्वातंत्र्योत्तर कर्नाटकात आपल्याला दिसणारा पहिला शेतकरी संघर्ष कोठे झाला? (सोपे

27) भारताची कोकिळा कोणाला म्हणतात? (सोपे)

28) तुंगा नदी वाचवण्याची चळवळ का सुरू झाली? (सरासरी)

29) स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये महिलांसाठी 50% जागा राखीव ठेवण्याचा आदेश जारी करणारे पहिले राज्य कोणते होते? (सोपे)

V. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन ते चार वाक्यांमध्ये द्या

30 प्रमुख पर्यावरणीय हालचालींची नावे सांगा. (सोपे)

31) आपण प्राचीन तलाव का वाचवावेत? (कठीण)

32) गोकाक चळवळीच्या घोषणांची यादी करा. (साधारण)

33) शेतकऱ्यांच्या समस्यांसाठी लढणाऱ्या विविध संघटनांची नावे सांगा. (सोपे)

34) कर्नाटकातील शेतकरी चळवळीतील महत्त्वाच्या नेत्यांची नावे लिहा. (सोपे)

35) साहित्याद्वारे दलितांचे आंतरिक जग इतरांसाठी उघडणारे लेखक कोण आहेत? (सोपे)

VI . खालील प्रश्नांची 5 ते 6 वाक्यांमध्ये उत्तरे द्या.

36) कर्नाटकातील प्रमुख सामाजिक चळवळी कोणत्या आहेत? (साधारण)

37) दलित चळवळीबद्दल लिहा. (साधारण)

अध्याय – २०

कर्नाटक – आर्थिक आणि सामाजिक परिवर्तन

अ. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा (सरासरी):

1. जमीनदारी समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी अंमलात आणलेल्या उपाययोजनांना काय म्हणतात?

   A. सामाजिक सुधारणा

   B. भू सुधारणा

   C. आर्थिक सुधारणा

   D. धार्मिक सुधारणा

2. यापूर्वी, जमीन मालकांच्या बाजूने कायदे होते, पण त्यांचा फायदा कुणाला होत नव्हता?

   A. कामगार

   B. जमीनदार

   C. जमीनमालक

   D. कोणालाही नाही

3. या दशकात, भू सुधारणा करून समतावादी समाज घडवण्याचा प्रयत्न केला गेला.

   A. 1970

   B. 1980

   C. 1990

   D. 1950

4. या कायद्यांनी जमीनदारी व्यवस्था नष्ट करण्यासाठी निर्णायक भूमिका बजावली.

   A. 1955 भू सुधारणा कायदा

   B. 1957 भू सुधारणा कायदा

   C. 1974 भू सुधारणा कायदा

   D. वरीलपैकी काहीही नाही

5. कर्नाटकमध्ये जमीनदारी संदर्भात क्रांतिकारी कायदा अंमलात आणणारे मुख्यमंत्री कोण होते?

   A. एस. निजलिंगप्पा

   B. केंगल हनुमंथय्या

   C. डी. देवराज अर्स

   D. सिद्धरामय्या

6. बालवंत राय मेहता समितीने 1955 मध्ये स्थानिक प्रशासन प्रणालीसाठी शिफारस केलेले टप्पे किती आहेत?

   A. एक

   B. दोन

   C. तीन

   D. चार

7. जमीनदारी कायद्यानुसार, जमीन मालक कोण झाले?

   A. जमीनदार

   B. शेतात काम करणारे शेतकरी

C. लोकप्रतिनिधी

D. वरीलपैकी कोणतेही नाही

8. भारतात पहिला मागासवर्ग आयोग नेमणारे राजे कोण होते?

A. जयचामराज वोडेयार

B. दहावे चामराज वोडेयार

C. तिसरे कृष्णराज वोडेयार

D. चौथे कृष्णराज वोडेयार

9. इनाम कायदा कोणत्या वर्षी लागू झाला?

A. 1977

B. 1979

C. 1982

D. 1985

10. स्थानिक लोकांना प्रशासनात सहभागी होण्याचे अधिकार देणारी प्रणाली कोणती?

A. सहकारी संस्था प्रणाली

B. स्त्री शक्ती संस्था प्रणाली

C. पंचायत राज प्रणाली

D. राज्य प्रणाली

प्रश्न २: योग्य शब्द भरून रिकाम्या जागा भरा:

11. एक एकर __________
12. बी. डी. जत्ती हे भारताचे_________ होते.
13. मागासवर्ग आयोगाची नेमणूक __________मध्ये झाली.
14. 1921 मध्ये, पहिला आरक्षण आदेश ----------- या राज्यात अंमलात आणण्यात आला.
15. पंचायत राज प्रणाली ही ---------- प्रकारची प्रशासन व्यवस्था असल्याचे म्हणता येईल.

प्रश्न ३: खालील प्रश्नांची एक वाक्यात उत्तरे द्या:

16. 1974 साली कर्नाटकचे मुख्यमंत्री कोण होते?
17. जमीनदारी व्यवस्था नष्ट करण्यासाठी 1955 साली स्थापन झालेल्या समितीचे नेतृत्व कुणाकडे होते?
18. भारतात 1918 साली पहिली मागासवर्ग आयोग समिती कुणाच्या अध्यक्षतेखाली नेमण्यात आली होती?
19. 1975 साली नियुक्त करण्यात आलेल्या मागासवर्ग आयोगाचे अध्यक्ष कोण होते?
20. पंचायत राज प्रशासन प्रणालीचे टप्पे कोणते आहेत?
21. कर्नाटकमध्ये पंचायत राज प्रणालीचे संस्थापक कोण आहेत?
22. मैसूर ग्राम पंचायत कायदा कोणत्या वर्षी लागू झाला?
23. हवानूर आयोगानुसार मागासवर्ग जाती ओळखण्यासाठी कोणता निकष वापरण्यात आला होता?

प्रश्न ४: खालील प्रश्नांची दोन ते चार वाक्यांत उत्तरे द्या:

24. कर्नाटकमध्ये अंमलात आणलेल्या भू सुधारणा कोणत्या आहेत?
25. 1974 च्या भू सुधारणा कायद्याची प्रमुख वैशिष्ट्ये काय आहेत?

26. आर्थिक उत्पादन म्हणजे काय?
27. सहकारी शेती म्हणजे काय?
28. कर्नाटकमध्ये स्थापन झालेल्या प्रमुख मागासवर्ग आयोगांची नावे लिहा.
29. मैसूर राज्यात ब्राह्मणेतर चळवळीचे नेतृत्व करणारे नेते कोण होते?
30. भू सुधारणा उपाययोजनांचे फायदे काय होते?

प्रश्न ५: खालील प्रश्नांची पाच किंवा सहा वाक्यांत उत्तरे द्या:

31. पंचायत राज प्रणाली महत्त्वाची का आहे?
32. कर्नाटक सरकारने एका कुटुंबाच्या मालकीतील जमिनीच्या मर्यादेसाठी कमाल मर्यादा का ठरवली?

पाठ 21

वेगवेगळ्या क्षेत्रात प्रगती

I.खालील खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायातून योग्य उत्तर निवडा.

1.या शतकाच्या अखेरीपर्यंत टपाल आणि तार प्रणाली ही सर्वात जास्त वापरली जाणारी संप्रेषणाची साधने होती. (सरासरी)

अ 10 वा

ब. 18 वा

क. 19 वा

ड. 20 वा

2. हे सात हे माध्यम साक्षर आणि निरक्षर दोन्ही लोकांपर्यंत पोहोचवण्यासाठी प्रभावी आहे. (सरासरी)

अ. मोबाईल

ब. दूरदर्शन

क.रेडिओ

ड. काही नाही

3. हे एक शक्तिशाली साधन आहे जी जगाच्या एका कोपऱ्यातून दुसऱ्या कोपऱ्यात बातम्या एका क्षणात पोचू शकते.(सरासरी)

अ. प्रगत वाहतूक व्यवस्था

ब इंटरनेट

क.इंटरनेट प्रणाली

ड.वर्तमानपत्रे

4. भारत सरकार आणि कर्नाटक सरकार संयुक्तपणे सायबर पार्क उपक्रम सुरू करत आहेत.(सरासरी)

अ.1998

ब.1999

क.2000

ड. 2002

5. कर्नाटकातील बायोटेक्नॉलॉजी सेंटर येथे आहे.(सरासरी)

अ.बेळगाव

ब. बिदर

क.मंगळूर

ड.कारवार

6.2011 मध्ये कर्नाटकातील लोकांची ही टक्केवारी शेतीत गुंतलेली होती. (सरासरी)

अ. 49

ब.50

क.45

ड.48

7. कर्नाटकाच्या भौगोलिक क्षेत्राच्या हा तक्ता जंगलाने व्यापलेला आहे.(सरासरी)

अ. 15

ब. 19

क.21

ड.23

8. त्यानी सांगितले की कुठे उद्योग हे देशाच्या प्रगतीच्या पायऱ्या आहेत. (सरासरी)

अ.विवेकानंद

ब.नेहरू

क.गांधी

ड.आंबेडकर

II. योग्य शब्दाने रिकामा जागा भरा.

9. बेंगलोर हे --------शहर म्हणून ओळखले जाते. सोपे

10. कन्नड भाषेत प्रकाशित होणारे पहिले वृत्तपत्र---------- होते. सोपे

11. बायोटेक्नॉलॉजी इन्स्टिट्यूट बायोकॉन--------- शहरात आहे. सोपे

12. जगातील पहिला क्रोन केलेल्या प्राणी -------- आहे. सोपे

13. भारतातील बहुतेक कुटुंबे यावर अवलंबून असतात-===== त्यांच्या उपजीविकेसाठी. सोपे

14. शेतकऱ्यांना माहिती देण्यासाठी रेडिओ आणि टेलिव्हिजनवर--------- कार्यक्रम प्रसारित केला जातो. सोपे

15. कर्नाटक सरकारने------मध्ये स्वतःचे औद्योगिक धोरण तयार केले आहे. सोपे

III.खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

16. सप्रेषण प्रणाली म्हणजे काय ? सोपे

17. प्राचीन काळी संवादाची साधने कोणती होती ? सोपे

18. बायोटेक्नॉलॉजी पार्क कुठे स्थापन केले जातात. सोपे

19. बेंगलोर मध्ये कोणत्या महाकाय कंपन्या आहेत.सोपे

20. मातीची धूप म्हणजे काय? सोपे

21. औद्योगीकरण म्हणजे काय? सोपे

22. नैसर्गिक संसाधने म्हणजे काय? सोपे

23. माहिती तंत्रज्ञान म्हणजे काय ? सोपे

24. जैवतंत्रज्ञान म्हणजे काय? सोपे

25. जगातील पहिला क्लोन केलेल्या प्राणी तयार करणारा शास्त्रज्ञ कोण आहे? सोपे

IV. खालील प्रश्नांची उत्तरे तीन-चार वाक्यात लिहा.

26. मास मीडियाचे तीन प्रमुख गट कोणते आहेत? सोपे

27. देशाच्या विकासात मास मीडियाच्या भूमिकेचे विश्लेषण करा? कठीण

28. कर्नाटक सरकारने कृषी विकासासाठी कोणती पावले उचलली आहेत? सरासरी

29. उद्योगाच्या तीन श्रेणींची नावे सांगा? सोपे

30. जैवतंत्रज्ञानाच्या विविध शाखा कोणत्या आहेत? सोपे

31 माहिती तंत्रज्ञानाच्या वापरामुळे कोणत्या क्षेत्रांना फायदा झाला आहे? सरासरी

32. मातीची धूप होण्याची दोन कारणे सांगा? सरासरी

33. कर्नाटक सरकारने कृषी उत्पादनाच्या वाढीसाठी कोणते सिंचन प्रकल्प हाती घेतले आहे? सरासरी

34. आज कोणते सप्रेशन मध्यम सर्व समुदायापर्यंत पोहोचते? सोपे

V. खालील प्रश्नांची उत्तरे पाच ते सहा वाक्यात लिहा.

35. कर्नाटकातील प्रमुख उद्योगांची यादी करा ? सरासरी

36. औद्योगिक धोरणांतर्गत कोणते पैलू समाविष्ट आहेत ? सरासरी

37. उद्योग समाजाच्या विकासात कसे योगदान देतात? कठीण

प्रकरण 22. न्यायांग

अ. खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

१. हे आपल्या देशातील सर्वोच्च न्यायालय आहे. (सोपे)

अ. उच्च न्यायालय

ब. सर्वोच्च न्यायालय

क. जिल्हा न्यायालय

ड. दंडाधिकारी न्यायालय

२. हे सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांचे निवृत्तीचे वय आहे .(सोपे)

अ.६२ वर्षे

ब.६० वर्षे

क ६५ वर्षे

ड.६३ वर्षे

३. आपल्या देशात उच्च न्यायालये आहेत. (सोपे)

अ.३० न्यायालये

ब.२८ कदाचित नसेल पण न्यायालयांचा विचार करूया. (सोपे)

क.२० न्यायालये

ड.२५ न्यायालये

४. सर्वोच्च न्यायालयात न्यायाधीशांची नियुक्ती करण्याचा अधिकार त्याला आहे. (सोपे)

अ पंतप्रधान

ब. अध्यक्ष

क. उपाध्यक्ष

ड. केंद्रीय कायदा मंत्री

५. एका व्यक्तीने उच्च न्यायालयात पाच वर्ष न्यायाधीश म्हणून काम केले आहे तो कोणत्या न्यायालयात न्यायाधीश होण्यास पात्र आहे ? (सोपे)

अ. सर्वोच्च न्यायालय

ब. जिल्हा न्यायालय

क. तालुका न्यायालय

ड. शहर न्यायालय

६. हे राज्यपातळीवरील सर्वोच्च न्यायालय आहे. जसे सर्वोच्च न्यायालय राष्ट्रीय पातळीवर आहे. (सोपे)

अ. शहर न्यायालय

ब. जिल्हा न्यायालय

क. उच्च न्यायालय

ड. तालुका पंचायत

७. भारताचे सर्वोच्च न्यायालय नवी दिल्ली;; कर्नाटक उच्च न्यायालय;; ______.(सोपे)

अ. बेळगाव

ब. धारवाड

क. कलबुर्गी

ड. बेंगळुरू

८. उच्च न्यायालयाच्या मुख्य न्यायाधीशांची नियुक्ती करण्याचा अधिकार त्याला आहे. (सोपे)

अ.पंतप्रधान

ब. केंद्रीय कायदा मंत्री

क. अध्यक्ष

ड. उपाध्यक्ष

९. जर दिवाणी न्यायालय पैसे, मालमत्ता आणि व्यवसायाशी संबंधित बाबीवर निर्णय देत असेल, तर खून, चोरी, दरोडा इत्यादींशी संबंधित वादावर कोणते न्यायालय निर्णय देते ?(सोपे)

अ जिल्हा न्यायालय

ब. फौजदारी न्यायालय

क. तालुका न्यायालय

ड. दंडाधिकारी न्यायालय

१०. न्यायालय तडजोडीद्वारे वाद जलद आणि कमी खर्चात सोडवते. (सोपे)

अ. शहर न्यायालय

ब. उच्च न्यायालय

क. लोक अदालत (लोक न्यायालय) (सोपे)

ड. जिल्हा न्यायालय

ब. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी दोन ते चार वाक्यामध्ये लिहा.

११. सर्वोच्च न्यायालयाचे कार्य कोणते? (सोपे)

१२. आपल्याला न्यायालयांची गरज का आहे? (कठीण)

१३. सर्वोच्च न्यायालयावर एक टीप लिहा. (सोपे)

१४. लोक अदालती न्यायात होणारा विलंब रोखण्यासाठी कशी मदत करतात? (कठीण)

१५. उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश होण्यासाठी कोणत्या पात्रता आवश्यक आहेत? (सोपे)

१६ . न्यायालयाचे दोन प्रकार आणि त्यांची कार्य कोणती आहेत? (सोपे)

पाठ - 23

आपली संरक्षण दले

खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायांमधील योग्य पर्याय शोधून उत्तरे द्या .

1)आपल्या भारत देशाच्या संरक्षणाची जबाबदारी कोणाकडे सोपविण्यात आली आहे?

अ.मंत्री ब.उपमंत्री

क.पंतप्रधान ड.संरक्षण मंत्री

2)भारतीय सैन्याची मुख्य कचेरी कोठे स्थापित आहे?

अ.बेंगळूरू ब.नवी दिल्ली

क.मुंबई ड.कलकत्ता

3)कारगील युद्ध कोणत्या साली झाले?

अ.1997 ब.1996

क.1999 ड.1998

4)भारतीय सेनेसंबंधीचा योग्य समूह निवडा?

अ.सीमा सुरक्षा दल,सीमा रस्ते संघटना ब.नौसेना ,वायुसेना

क.सीमा सुरक्षा दल ड.राष्ट्रीय संरक्षक,गृह संरक्षक दल

5)भारतीय सेनेच्या प्रमुखांना काय संबोधले जाते?

अ.ॲडमिरल ब.कमांडर

क.ब्रिगेडीयर ड.जनरल

6)राष्ट्रीय संरक्षण कॉलेज:नवी दिल्ली ::भारतीय मिलिटरी अकादमी :

अ.उदकमंडल ब.मुंबई

क.देहरादून ड.पुणे

7)सी बर्ड नावाचा नाविक तळ कोणत्या राज्यात स्थापन करण्यात आली आहे?

अ.गोवा ब.केरळ

क.महाराष्ट्र ड.कर्नाटक

8)वायुसेना :एअर चीफ मार्शल ::नौसेना :

अ.जनरल ब.ॲडमिरल

क.लेफ्टनंट ड.कमांडर

9)भारतीय वायुसेना अनुकूल कारभारासाठी किती विभागात विभागण्यात आली आहे?

अ.8 विभाग ब.5 विभाग

क.6 विभाग ड.7 विभाग

10)भारतीय सीमारेषा आणि जलसीमा यांचा विस्तार कि.मी.मध्ये अनुक्रमे इतका आहे.

अ.15200 कि.मी. सीमारेषा,7516.5 कि.मी.जलसिमा ब.15100 कि.मी.सीमारेषा, 7515.5 कि.मी. जलसिमा

क.12500 कि.मी. सीमारेषा,7516.5 कि.मी.जलसिमा ड.15200 कि.मी. सीमारेषा,7516.2 कि.मी.जलसिमा

11)भारतीय भूसेना: जगात 2 रा क्रमांक ::वायुसेना :

अ.5 वा ब.8 वा

क.4 था ड.6 वा

12) खालीलपैकी हे एक निमलष्करी दल आहे.

अ.सेना ब.N .C .C

क.गृह संरक्षक दल ड.सीमा संरक्षक दल

13)खालीलपैकी कोणती व्यक्ती भारतीय रेडक्रॉस संस्थेची मुख्यस्थ असते?

अ.मुख्यमंत्री ब.राष्ट्रपती

क.उपराष्ट्रपती ड.पंतप्रधान

14)खालीलपैकी हे दल पोलीस दलाला सहाय्यक म्हणून काम करते?

अ.पोलीस स्टेशन ब.सीमा सुरक्षा दल

क.गृह रक्षक दल ड.तट रक्षक दल

15)कोणते दल देशातील सरकारी,खासगी उद्योगधंदे आणि इतर ठिकाणांना संरक्षण देते?

अ. सीमा सुरक्षा दल ब.तट रक्षक दल

क. गृह रक्षक दल ड.केंद्रीय ओद्योगिक संरक्षण दल

16) N .C .C. चे ध्येय

अ.शिस्त आणि एकता ब.शेवटच्या श्वासापर्यंत सेना

क.मानवता आणि स्वयंसेवा ड.आत्मनिर्भरता

योग्य शब्द वापरून गाळलेल्या जागा भरा

17) ....सणावेळी संरक्षण दलाच्या तिन्ही विभागांचे त्यांच्या क्षेत्रातील शक्तीसामार्थ्य प्रदर्शित करण्यात येते.

18)नौदलाचे मुख्य कार्यालय .... याठिकाणी आहे.

19) .... हे सीमासुरक्षा दलाचे घोषवाक्य आहे.

20) ....ही संघटना रस्त्यांचे बांधकाम आणि सुरक्षा व्यवस्थेच्या कार्यावर लक्ष ठेवते.

21)आपल्या देशाच्या सुरक्षितेबाबत जागृती निर्माण करणे हेच .... चे मुख्य ध्येय आहे.

22)भारतीय रेडक्रॉस संघटनेचे मुख्य ध्येय................आहे.

खालील प्रश्नांची 2-4 वाक्यात उत्तरे द्या.

23)संरक्षण दलांच्या मुख्य जबाबदाऱ्या कोणत्या?

24)निमलष्करी संरक्षण दलांची नावे लिहा?

25)सहय्यक संरक्षण दले कोणती?

26)शत्रूच्या आक्रमणापासून बचाव करण्यामध्ये संरक्षण दलाची भूमिका कोणती?

पाठ -24

भारत आणि शेजारील देश

A. खालीलपैकी कोणता पर्याय योग्य आहे हे ओळखा:

1. भारत आशिया खंडाच्या कोणत्या भागात स्थित आहे? (साधारण)

A. पूर्व भाग B. उत्तर भाग C. पश्चिम भाग D. दक्षिण भाग

2. खालीलपैकी कोणता भारताचा शेजारील देश नाही ? (साधारण)

A. श्रीलंका B. जपान C. नेपाळ D. चीन

3. शिमला करार कधी झाला होता? (साधारण)

A. 1970 B. 1971 C. 1972 D. 1973

4. 1999 मधील कारगिल युद्धाच्या वेळी भारताचे पंतप्रधान कोण होते? (साधारण)

A. इंदिरा गांधी B. अटल बिहारी वाजपेयी

C. मनमोहन सिंग D. राजीव गांधी

5. चीनच्या आक्रमणामुळे भारतात आलेल्या तिबेटीयनांनी कर्नाटकातील कोणत्या ठिकाणी वसाहती स्थापन केल्या? (साधारण)

A. म्हैसूर आणि बेलूर B. मुनगोड आणि कारवार

C. मुनगोड आणि बायलुकप्पे D. म्हैसूर आणि मंगळूर

6. सार्क (SAARC) ची स्थापना कोणत्या वर्षी झाली? (साधारण)

A.1982 B. 1988 C. 1983 D. 1985

7. खालीलपैकी कोणत्या राष्ट्राचे SAARC सदस्यत्व नाही? (साधारण)

A. चीन B. भारत C. नेपाळ D. श्रीलंका

8. भारताच्या दक्षिणेला असलेले बेट राष्ट्र कोणते ? (साधारण)

A. जपान B. भूतान C. म्यानमार D. श्रीलंका

117

B. योग्य शब्दांनी रिकाम्या जागा भरा.

9. तिबेटी भिक्षु ______आहे . (सोपे)

10. सार्क देशांची संख्या ______ आहे . (सोपे)

11. पंचशील पराभवाचे वर्ष ______ वर्ष म्हणून ओळखले जाते. (सोपे)

12. भारत आणि चीनमधील सीमेचे नाव ______ आहे. (सोपे)

13. चितगांव नदीकाठून भारतात आलेल्या निर्वासितांना ______ म्हणतात. (सोपे)

C. पुढील प्रश्नांची २ ते ४ वाक्यांत उत्तरे लिहा.

14. भारताचे शेजारी देश कोणते आहेत? (साधारण)

15. सार्कची स्थापना करण्यामागील उद्दिष्टे सांगा. (साधारण)

16. भारत आणि पाकिस्तानमध्ये मतभेद निर्माण होण्याची कारणे कोणती? (साधारण)

17. सार्कचे तत्त्व सांगा. (साधारण)

प्रकरण 25 वे

संयुक्त राष्ट्रसंघ

A.योग्य पर्यायाची निवड करून उत्तर लिहा.

1. संयुक्त राष्ट्रसंघाची स्थापना या दिवशी झाली .(साधारण)

A.24 नोव्हेंबर 1945. B. 24 ऑक्टोबर 1945

C 24 एप्रिल 1945 . D.24 मार्च 1945 .

2.संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या एकूण शाखा (साधारण)

A.6 . B.3. C.8. D.4

3. खालील संघटना जगात शांतता आणि सुरक्षा राखण्यास जबाबदार आहे .(साधारण)

A.आर्थिक परिषद. B. सर्वसाधारण सभा . C. सुरक्षा समिती . D विश्वस्त मंडळ .

4.सुरक्षा समितीत किती हंगामी सदस्य आहेत.(साधारण)

A. 5. B.15 . C.20 . D.10

5. विश्वस्त मंडळाचे कार्यक्षेत्र. (साधारण)

A. विवादास्पद . B.स्वतंत्र नसलेले देश. C .स्वतंत्र देश. D. जागतिक.

6. संयुक्त राष्ट्रसंघाचे मुख्यालय येथे आहे.(साधारण)

A. वॉशिंग्टन . B.पॅरिस . C.न्यूयॉर्क . D .हेग.

7.संयुक्त राष्ट्रसंघाची संसद म्हणून कार्य करणारी समिती.(साधारण)

A. सर्वसाधारण सभा . B.सुरक्षा समिती . C.मुख्यालय . D.विश्वस्त मंडळ.

8.आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाचे मुख्य कार्यालय येथे आहे.

A. पॅरिस . B.रोम . C.न्यूयॉर्क. D. द हेग

9.मुख्यालयाचे प्रशासन चालवणारा मुख्य अधिकारी हा असतो .

A.अध्यक्ष. B. महासचिव. C. उपमहासचिव . D.सचिव.

10.संयुक्त राष्ट्र संघाने मानवी हक्कांची घोषणा या दिवशी केली.

A. 10 डिसेंबर 1949 . B.10 नोव्हेंबर 1949 . C.10 डिसेंबर 1948 . D.10 नोव्हेंबर 1948

B.11. जोड्या जुळवा. (साधारण)

A.युनेस्को :न्यूयॉर्क

B अन्न आणि कृषी संघटना :जिनिव्हा

C.जागतिक आरोग्य संघटना :पॅरिस

D.युनिसेफ : रोम

C.रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा.

12. सर्वसाधारण सभेची दरवर्षी ______या महिन्यात सभा होते. (सुलभ)

13. संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या एकूण सदस्यांची संख्या_____(सुलभ)

14. _____हा देश संयुक्त राष्ट्रसंघाचा 193 वा सदस्य देश आहे.(सुलभ)

15. सुरक्षा समितीच्या एकूण सदस्यांची संख्या______.(सुलभ)

16. संयुक्त राष्ट्रसंघाचे मुख्यालय न्यूयॉर्क जवळच्या _______या शहरात आहे .(सुलभ)

17.______हा दिवस दरवर्षी 'संयुक्त राष्ट्रदिन' म्हणून साजरा केला जातो.(सुलभ)

D .खालील प्रश्नांची तीन-चार वाक्यात उत्तरे लिहा.

18. संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या स्थापनेत महत्त्वाची भूमिका बजावलेल्या देशांची नावे लिहा.(सुलभ)

19. संयुक्त राष्ट्र संघाची मूलभूत उद्दिष्टे कोणती? (साधारण)

20. संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या उपशाखा कोणत्या?(सुलभ)

21. संयुक्त राष्ट्रसंघाने आजपर्यंत साध्य केलेली मुख्य उद्दिष्टे कोणती? (साधारण)

22.संयुक्त राष्ट्रसंघात कार्य केलेल्या मुख्य भारतीय व्यक्तींची नावे लिहा.(साधारण)

23.'व्हेट्टो' म्हणजे काय? 'व्हेट्टो' चा अधिकार कोणाला असतो ? (सुलभ)

24.संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या विशेष सेवा देणाऱ्या संस्था कोणत्या?(सुलभ)

25. संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या अधिकृत भाषा कोणत्या?(साधारण)

भूगोल विज्ञान

पाठ- 26 .ऑस्ट्रेलिया

अ. खालील प्रश्नांना दिलेल्या पर्यायामधून योग्य उत्तरे निवडून लिहा .

1 . हा खंड भारतापेक्षा दोन पटीने मोठा आणि जगातील सातवा मोठा खंड आहे (साधारण)

A. आशिया

B. युरोप

C. उत्तर अमेरिका

D. ऑस्ट्रेलिया

2. ऑस्ट्रेलिया खंडाचे टोपण नाव आहे. (साधारण)

A. नवीन खंड C. वाळवंटाचा खंड

B. सर्वात समतल भूखंड D. वरील सर्व

3. ऑस्ट्रेलिया खंडातील सर्वात मोठे सरोवराचे मैदान अशा आकाराचे आहे. (साधारण)

A. प्लेटचा आकार C.तांब्याचा आकार

B. कपचा आकार D. भांड्याचा आकार

4. हा भारताच्या दख्खन पठारा इतकाच जुना ऑस्ट्रेलियाचा एक भाग. (साधारण)

A. पूर्वेकडील उंचवट्याचा प्रदेश C. पश्चिमेचा पठारी प्रदेश

B. मध्य खोलगट मैदानी प्रदेश D. नदी प्रणाली

5. ऑस्ट्रेलिया खंडातील 'ब्लॅक वूड' हे__________ आहे. (साधारण)

A. काळे लाकूड C. नदी

B. समुद्र D. सरोवर

6. हा ऑस्ट्रेलियाच्या ऐर सरोवराच्या पश्चिमेस असलेला एक शिलाखंड आहे. (साधारण)

A. अयर्स

B. मुकांबा

C. मर्चीसन

D. ऐर

7 . ऑस्ट्रेलियातील ऋतू कालमान उत्तर गोलार्धाच्या विरुद्ध असल्याचे कारण- (साधारण)

A. लहान भूखंड C. हिमाच्छादीत खंड

B. अत्यंत समतल भूखंड D. दक्षिण गोलार्धात असणे

8. ऑस्ट्रेलियामध्ये खालीलपैकी कोणते झाड वाढत नाही. (साधारण)

A. सिडार C. बीच

ब. पाम वृक्ष D. केळी

9. स्याव्हाना ही ऑस्ट्रेलियामध्ये आढळणारी या प्रकारची वनस्पती आहे. (साधारण)

A. झुडूप C. गवताळ प्रदेशातील वनस्पती

B.वाळवंटी वनस्पती D.उष्णकटिबंधीय वनस्पती

10. प्लॅटिपस बद्दल खालीलपैकी कोणती माहिती चुकीची आहे. (साधारण)

A. अंडी देते

B. केसाळ त्वचेचे आवरण आहे

C. पिलांना स्तनपान करतो

D. तो मोरासारखा सुंदर पक्षी आहे

11 ऑस्ट्रेलियात आढळणारा डिंगो हा एक- (साधारण)

A. वल्लभी

B. माशी

C. एकिडन

D. जंगली कुत्रा

12 ऑस्ट्रेलियामध्ये कृषी क्षेत्र कमी असल्याचे कारण- (साधारण)

A.पावसाचा अभाव C. पाण्याची सोय नसणे

B. कृषी योग्य जमिनीचा अभाव D. वरील सर्व

13 ऑस्ट्रेलियामधील प्रमुख व्यवसाय हा आहे. (साधारण)

A. शेती व्यवसाय C. कुंभार व्यवसाय

B. पशुसंवर्धन D. वरील कोणतेही नाही

14 **ऑस्ट्रेलियाच्या हवामाना बद्दल असलेल्या विधानांची पडताळणी करा.** (कठीण)

1.येथील वादळाला ‘विलीविलीस’ म्हणतात.

2.येथील पाऊस मानसून प्रकाराचा असतो.

A. 2 मात्र बरोबर

B. 1 आणि 2 चुकीचे आहेत

C. 1 मात्र बरोबर आहे

D. 1 आणि 2 बरोबर आहे

15. ऑस्ट्रेलियन शेती बद्दलच्या विधानांचे परीक्षण करा. (कठीण)

1.येथे शेती योग्य जमीन कमी आहे.

2. एकूण लोकसंख्येपैकी फक्त %44लोक शेतीमध्ये गुंतलेले आहेत.

A. 1 आणि 2 बरोबर आहे C. 1 मात्र बरोबर आहे

B.1 आणि चुकीचे आहेत 2 D. 2मात्र बरोबर

16 ऑस्ट्रेलियाला दुर्मिळ प्राणी आणि पक्षांची भूमी म्हटले जाते हे या कारणासाठी. (साधारण)

A. जगातील सर्व पक्षी येथे आहेत.
B. येथील सुमारे %60प्राणी आणि पक्षी जगात इतरत्र कुठेही आढळत नाहीत.
C. जगातील सर्व प्राणी येथे आहेत.
D. वरील सर्व विधाने चुकीची आहेत.

17 ऑस्ट्रेलियातील सोने सापडणार प्रदेश- (साधारण)

A. न्यू साउथ वेल्स
B. विक्टोरिया
C. क्वीन्सलँड
D. वरील सर्व प्रदेश

18 ऑस्ट्रेलियातील न्यू साउथ वेल्स : तांबे: : कारपेंटेरीय दरी :

A. मॅंगनीज C. युरेनियम
B. सोने D. लोखंड

19. ऑस्ट्रेलियाच्या लोकसंख्येबद्दलच्या विधानांचे परीक्षण करा.

1. न्यू साउथ वेल्स हा सर्वात जास्त लोकसंख्या असलेला प्रांत आहे.

2. उत्तर प्रांतात अगदी विरळ लोकवस्ती आहे

A.1 मात्र बरोबर C.1 आणि बरोबर आहेत 2

B. 1आणि चुकीची विधाने आहेत 2 D. 2 मात्र बरोबर

20. ऑस्ट्रेलियातील ग्रामीण लोकसंख्येपेक्षा शहरी लोकसंख्येचे प्रमाण- (साधारण)

A. कमी C. अधिक

B. सम D. वरीलपैकी कोणतेही नाही

21 क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येच्या बाबतीत हा जगातील सर्वात लहान खंड आहे. (सोपे)

A. ऑस्ट्रेलिया C. अंटार्क्टिका खंड
B. आफ्रिका D. उत्तर अमेरिका

22 या खंडात प्रवाळ खडक (ग्रेट बॅरियर रीफ) पसरलेले आहेत. (सोपे)

A. आफ्रिका C. ऑस्ट्रेलिया

B. अमेरिका D. वरीलपैकी कोणतेही नाही

आ. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन - तीन वाक्यात लिहा.

23. ऑस्ट्रेलियातील प्रमुख उद्योगधंद्यांची यादी करा (साधारण)

24. ऑस्ट्रेलियाच्या नैसर्गिक विभागांची यादी करा. (साधारण)

25. ऑस्ट्रेलियाचे स्थान- वर्णन करा. (साधारण)

26. नवीन भूखंड म्हणजे काय? (सोपे)

27. ऑस्ट्रेलियाला समतल भूखंड असे का म्हणतात ? (साधारण)

पाठ- 27 अंटार्क्टिका खंड

अ. खालील प्रश्नांची योग्य उत्तरे दिलेल्या पर्यायामधून निवडून लिहा .

1. अंटार्क्टिका खंडाबाबत खालीलपैकी हे विधान चुकीचे आहे (साधारण)

A. त्याच्या बहुतेक भूभागावर बर्फाचा थर आहे.

B. हा थर 2200मी. पेक्षा कमी जाड आहे

C. हा खंड सर्वत्र पांढरा आहे.

D. वरील सर्व विधाने बरोबर आहेत.

2. अंटार्क्टिका **खंडावर सजीवांचे जगणे कठीण आहे कारण-** (साधारण)

A. हा खंड हिमाच्छादीत आहे.

B. प्रतिकूल शीत हवामान असल्याने.

C. वर्षातील सहा महिने प्रकाश आणि सहा महिने अंधाराचे असल्याने.

D. वरील विधाने सर्व बरोबर आहेत.

3. अंटार्क्टिका खंडातील प्रतिकूल हवामान सहन न करणारा प्राणी (साधारण)

A. हत्ती C.व्हेल

B. पेंग्विन D. शील

4 अंटार्क्टिकामध्ये शील हे प्राणी धोक्यात आहेत कारण- (साधारण)

A. हा खंड हिमाच्छादीत आहे

B. प्रतिकूल थंड हवामानामुळे

C. सहा महिने प्रकाश आणि सहा महिने अंधार असल्याने

D. सततच्या शिकारीमुळे

5' वोस्टाक' या ठिकाणाबद्दल खालीलपैकी चुकीची माहिती ही आहे? (कठीण)

A. ते दक्षिण ध्रुवाला जवळ आहे

B. ते उत्तर ध्रुवाला जवळ आहे

C. जगातील सर्वात कमी तापमानाची नोंद असलेले ठिकाण

B. हे अंटार्क्टिका खंडावर स्थित आहे.

6. पेंग्विन बद्दल ही एक चुकीची माहिती आहे- (साधारण)

A. अंटार्क्टिकाला येणाऱ्या जहाजांचे प्रथम स्वागत करणारे पेंग्विन असतात.

B. समुद्रकिनाऱ्यावर असंख्य पेंग्विन राहतात

C. रुकरी ही पेंग्विनांची संतांनाअभिवृद्धीसाठी बांधलेली दगडी घरे असतात.

D. पेंग्विन हे वेगाने उडणारे पक्षी आहेत.

7. अंटार्क्टिका खंडाच्या मुख्य वैशिष्ट्याबद्दलचे हे चुकीचे विधान आहे. (साधारण)

A. अमेरिकन नौदल कमांडर चार्लस विल्स यांनी या खंडाचा शोध लावला.

B. ब्रिटनच्या जेम्स क्लार्क यांनी या खंडातील रॉस समुद्राचा शोध लावला.

C. इंग्लंडच्या रॉबर्ट फाल्कन यांनी रॉस समुद्र पार करण्यात यश मिळविले.

D. वरील सर्व बरोबर आहेत.

8. अंटार्क्टिका खंडला फक्त वैज्ञानिक संशोधनासाठी ठेवण्याचा करार झाला आहे. या करारावर 12देशांनी स्वाक्षरी केली आहे तर खालीलपैकी कोणत्या देशाने त्यावर स्वाक्षरी केलेली नाही. (साधारण)

A. अर्जेंटीना C.नॉर्वे

B.भारत D.अमेरिका

9. अंटार्क्टिका बाबत भारताला निगडित खालील विधाने तपासा. (कठीण)

A. अंटार्क्टिकामध्ये भारताने स्थापन केलेले पहिले संशोधन केंद्र ‘दक्षिण गंगोत्री ’हे होय.

B. अंटार्क्टिकामध्ये भारताने स्थापन केलेले दुसरे संशोधन केंद्र ’मैत्री‘ हे होय.

C. ‘भारती ’हे तृतीय संशोधन क केंद्र आहे जे भारत अंटार्टिका खंडात स्थापन करण्याची योजना आखत आहे.

D. वरील सर्व बरोबर आहेत.

10. अंटार्क्टिका बाबत वाशिंग्टन डी.सी. येथे झालेल्या कराराची उद्दिष्टे खालील प्रमाणे आहेत.

A. हा खंड फक्त वैज्ञानिक संशोधनासाठी राखीव आहे. (साधारण)

B. संशोधनासाठी या खंडात येणाऱ्यांना कोणत्याही प्रकारचे बाहेरील जीवप्रजाती आणण्याची परवानगी नाही.

C. येथे अण्वस्त्रांची चाचणी करता येत नाही.

D. वरील सर्व बरोबर आहेत.

11. खालील विधाने पासून पहा. (कठीण)

1 . अंटार्क्टिका खंडाच्या सभोवती जलराशीचे आवरण आहे.

2 . हा पाण्याचा स्वतंत्र भाग नसून हिंदी महासागर आणि पॅसिफिक महासागर सामावलेला भाग होय.

A. बरोबर आहेत 2 आणि 1

B. चुकीचे आहेत 2 आणि 1

C. फक्त 1 बरोबर आहे

D. फक्त2 बरोबर आहे

12. जेव्हा शिक्षक अंटार्क्टिका खंडाबद्दल शिकवतात तेव्हा ते हे म्हणतात की या खंडाला असे संबोधतात.

A. पांढरा खंड (साधारण)

B. बर्फाळ वाळवंट

C. शीतखंड

D. वरील सर्व

13. पूर्व   अंटार्क्टिकाला ग्रेटर अंटार्क्टिका असे संबोधण्याचे कारण- (साधारण)

A. त्याचा मुख भाग अटलांटिक आणि हिंदी महासागराकडे आहे म्हणून

B. या खंडाचा निम्म्याहून अधिक भाग अटलांटिक आणि हिंदी महासागराने व्यापलेला आहे म्हणून

C. कमी लोकसंख्येची घनता असल्यामुळे

D. A आणि B दोन्ही बरोबर आहेत

14. अंटार्क्टिकात सजीवांचे जगणे कठीण आहे याची कारणे तपासा. (कठीण)

1 . हा खंड बर्फाने व्यापलेला असून येथे प्रतिकूल शीत हवामान आहे.

2. येते वर्षात सहा महिने अंधार आणि सहा महिने प्रकाश असतो.

A. 1 मात्र बरोबर आहे

B. 1 आणि 2चुकीची विधाने आहेत.

C. 1 आणि 2बरोबर आहेत

D. 2 मात्र बरोबर आहे

15. शिकवताना शिक्षक म्हणाले की पाणी खूप मौल्यवान आहे व जगातील %90गोडे पाणी या खंडात बर्फाच्या स्वरूपात आहे. (साधारण)

A. आशिया B. युरोप C. अंटार्क्टिका D. ऑस्ट्रेलिया

16 राजूने त्याच्या मित्राला सांगितले की हा खंड मानवी वस्तीसाठी योग्य नाही शिवाय तो केवळ वैज्ञानिक संशोधनासाठी राखीव असलेला खंड आहे. (साधारण)

A.आशिया C.युरोप

B. अंटार्क्टिका D.उ.अमेरिका

17 शिक्षक म्हणाले की अंटार्टिका खंडात सजीवांचे जगणे खूप कठीण आहे आणि हे येथील मुख्य वनस्पती आहेत.

(साधारण)

A. दगडफूल C. बुरशीजन्य वनस्पती

B. शेवाळ D. वरील सर्व

18 . विद्यार्थी वर्गात चर्चा करत होते की अंटार्क्टिकातील प्रतिकूल हवामान सहन करणारे फक्त हेच प्राणी येथे जगू शकतात. (साधारण)

A. पेंग्विन C. शील आणि क्रिल मासे

B. व्हेल D. वरील सर्व

19. हा जगातील पाचवा सर्वात मोठा खंड आहे. (सोपे)

A. ऑस्ट्रेलिया C. अंटार्क्टिका

B. आफ्रिका D. उत्तर अमेरिका

आ. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन-तीन वाक्यात लिहा.

20 . अंटार्क्टिका खंडातील नैसर्गिक वनस्पतींची यादी करा. (साधारण)

21. अंटार्क्टिका खंडाचे विस्तीर्ण किती आहे लिहा. (साधारण)

22. अंटार्क्टिका खंडाबाबत केलेल्या कराराचे उद्देश कोणते ? (साधारण)

23. अंटार्क्टिका खंडातील भारतीय संशोधन केंद्रांची यादी करा. (सोपे)

24. अंटार्क्टिका कराराच्या पाच सदस्य देशांची नावे सांगा. (सोपे)

25 अंटार्क्टिका खंडाच्या वेगवेगळ्या नावांची यादी करा. सोपे (सोपे)

उत्तरसूची

प्रकरण- 1

जगातील प्रमुख घटना

1. B. पोप

2. B. कुराण

3. B. तिमोर

4. D. तुर्क

5. A. कुब्लाय खान

6. B. जेरुसलेम

7. A. येशू ख्रिस्त

8. महमद पैगंबर

9. C. बायबल

10. D. मेरी एंबाकेय

11. येशू ख्रिस्त

12. व्हॅटिकन

13. संदेश

14. खलीफा

15. रोम

16. 786 A.D

17. मृत्यु

18 . मक्का

C.

19. कुराण: इस्लाम:: बायबल: ख्रिश्चन

20. येशू: ख्रिश्चन:: महंमदपैगंबर : इस्लाम

21. महंमद पैगंबर : अमिना:: येशू ख्रिस्त :मेरी

22. मुस्लिम: देवाला शरण जाणारे:: इस्लाम: देवाला जाणारे

23. आयुर्वेद: भारतीय :: युनानी:अरब

D.

24. रोमन साम्राज्य

25. 12 लोक

26. खादीजा

27. पर्शियन भाषा

28. अब्दुल्ला.

29. मध्य पूर्वेतील तुर्किस्तान (तुर्क मनिस्तान)

30. हिरा

31. मध्य पूर्व

32. प्राणी संगोपन

33. इतिहास म्हणजे भूतकाळातील घटनांचा अभ्यास

34. तुर्किस्तान

E. 35. येशू ख्रिस्ताच्या शिकवणी

आपण सर्व देवाची मुले आहोत

येशूने म्हटले की आपण सर्व भाऊ आणि बहिणी आहोत

येशूने उपदेश केला की आपण पापरहित शुद्ध जीवन जगले पाहिजे.

येशूने म्हटले की आपल्या शेजाऱ्यांवर स्वतःवर जसे प्रेम करता तसे प्रेम करा.

येशूने म्हटले की मानवी सेवा ही देवाची सेवा आहे.

36. इस्लामच्या शिकवणी

देव एकच आहे, एका देवाची पूजा हे इस्लामचे मुलभूत तत्व आहे.

प्रेषित महमंद हे देवाचे दूत आहेत.

इस्लाम शिकवतो की देव अदृश्य आहे.

प्रत्येक मुस्लिमाने देवाची सेवा करण्याचे वचन दिले पाहिजे.

37. धर्मयुद्धाची कारणे. तुर्कांनी पॅलेस्टाईन जिंकून घेऊले व ख्रिश्चन लोकांना प्रवेश बंद केला हे धर्मयुध्दाचे मुख्य कारण होते.

38. धर्मयुद्धाचा परिणाम.

एकंदरीत ख्रिश्चन पवित्र भूमीवर ताबा मिळविण्यात अयशस्वी ठरले. पण धर्मयुद्धामुळे युरोप आशियात अधिक संपर्क आणि व्यापारी संबंध निर्माण झाले. या धर्मयुद्धांना इतिहासात क्रुसेड असे म्हणतात.

F.

40. चंगेज खान: मंगोलांना एकत्र करण्याचे आणि एक शक्तिशाली आशियाई साम्राज्य स्थापन करण्याचे श्रेय चंगेज खान नावाच्या मंगोलला जाते. तो त्याच्या हिंसक कृत्यांसाठी कुप्रसिद्ध होता.

41. अटोमन तुर्क: तुर्क लोक तुर्किस्तानच्या (मध्य आशियातील) भटक्या जमातीचे होते. त्यांनी इस्लामी धर्म स्वीकारला. कुब्लाय खानच्या साम्राज्याच्या पतनानंतर, तुर्कांनी अटोमन नावाचे लष्करी राज्य स्थापन केले. शेजारच्या प्रदेशांवर विजय मिळवून त्यांनी त्यांचे राज्य वाढवले. अटोमन तुर्कांनी अनेक वेळा भारतावर आक्रमण केले, प्रचंड संपत्ती लुटली आणि लोकांचे मोठे नुकसान आणि दुःख केले.

42. तैमूर: कुब्लाय खानने बांधलेल्या साम्राज्याच्या पतनानंतर, त्याचा उत्तराधिकारी तैमूरने पुन्हा एकदा त्याची प्रतिष्ठा प्रस्थापित केली. तो एक अत्यंत क्रूर शासक होता. त्याने पर्शिया, इराक, सीरिया, अफगाणिस्तान आणि रशियाचे अनेक भाग जिंकून एक विशाल साम्राज्य निर्माण केले. तैमूरनेही भारतावर आक्रमण केले. भारतात मुघल राजवट स्थापन करणारा बाबर तैमूरच्या वंशातील होता.

43. कुब्लाय खान: कुब्लाय खान हा चंगेज खानचा नातू होता. तो एक महान योद्धा होता. त्याने चीनच्या शासकाला उलथवून टाकले आणि चीनचा सम्राट बनला. एक चांगला प्रशासक आणि दयाळू शासक म्हणून, त्याने लोकांच्या कल्याणासाठी अनेक सार्वजनिक कामे केली. दुष्काळाच्या काळात तो भुकेल्यांना अन्न देत असे. त्याने विद्वान आणि कलाकारांना प्रोत्साहन दिले. चीनच्या धर्म आणि संस्कृतीने प्रभावित होऊन त्याने बौद्ध धर्म स्वीकारला. त्याने चिनी जीवनशैली आणि मूल्ये स्वीकारली.

G. खालील प्रश्नांची उत्तरे तीन ते चार वाक्यांत द्या.

44. येशू ख्रिस्ताचे जीवन: येशूचा जन्म बेथेलहेम (इस्राएलमधील) येथे झाला. त्याची आई मेरी एंबाकेय होती. तो सुमारे 30 वर्षांचा असताना त्याने आपले घर सोडले आणि दुर्बल आणि गरिबांची सेवा करण्यासाठी एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी गेला. त्याच्यासाठी करुणा हा धार्मिक जीवनाचा सार होता. तो बोधकथांद्वारे उपदेश करत असे. येशूच्या शिकवणींनी प्रभावित होऊन मोठ्या संख्येने लोक त्याचे अनुसरण करत होते. त्याच वेळी, धार्मिक नेत्यांनी त्याचा विरोध केला. त्यांनी त्याच्यावर राजद्रोहाचा आरोप केला. लवकरच येशूला क्रुसावर चढविण्यात आले. (त्या काळात गुन्हेगारांना वधस्तंभावर खिळण्याची शिक्षा दिली जात होती)

45. प्रेषित महंमद यांचे जीवन: महंमदचे वडील अब्दुल्ला आणि आई अमिना होते. त्याच्या जन्मापूर्वीच त्याने त्याचे वडील गमावले होते. सुरुवातीच्या काळात त्याने त्याच्या काकांना व्यवसायात मदत केली. खादीजा नावाच्या एका श्रीमंत विधवेने त्याला नोकरी दिली. त्याच्या साधेपणा आणि प्रामाणिकपणाने प्रभावित होऊन तिने त्याच्याशी लग्न केले. वयाच्या 40 व्या वर्षापासून, महंमद प्रार्थना आणि ध्यानात स्वतःला गुंतवून घेत असे. कालांतराने तो देवाचे संदेश सांगू लागला. मुस्लिमांचे पवित्र पुस्तक कुराण (कुराण) मध्ये असे संदेश आहेत. ते अरबी भाषेत आहे.

46. इस्लामचे 5 आधारस्तंभ

1. शहादा (श्रद्धेची घोषणा): अल्लाहशिवाय कोणीही देव नाही आणि महंमद त्याचे प्रेषित आहेत याची पुष्टी करणे.

2. नमाज (प्रार्थना): मक्का या पवित्र शहराकडे तोंड करून पाच दैनंदिन नमाज अदा करणे.

3. जकात (दान): गरजूंना आपल्या संपत्तीचा काही भाग देणे, सामाजिक न्याय आणि करुणा वाढवणे.

4. सौम (रमजानमध्ये उपवास): रमजान महिन्यात पहाटेपासून सूर्यास्तापर्यंत उपवास करणे, आत्मचिंतन आणि सहानुभूती वाढवणे.

1. हज (मक्काची तीर्थयात्रा): जगभरातील मुस्लिमांशी एकरूप होण्यासाठी, शारीरिक आणि आर्थिकदृष्ट्या शक्य असल्यास, आयुष्यात किमान एकदा तरी मक्केची तीर्थयात्रा करणे.

H. 47. अरबांचे योगदान-

अरबांनी ग्रीक रोमन आणि भारतीय ज्ञान संस्कृती समृद्ध केली. अरबानी साहित्य क्षेत्रात स्वतःचे योगदान दिले. त्यांनी बीजगणित, रसायनशास्त्र व खगोलशास्त्रात महत्वपूर्ण योगदान दिले. भारतीयांकडून शून्याबरोबर अंकाचा वापर समजून घेतला आणि पाश्चात देशांनाही पोहोचविला. भव्य राजवाडा, मशीद, ग्रंथालय, रुग्णालय बांधले. मक्का, मदिना, बगदाद, जेरुसलेम या ठिकाणी त्यांच्या अन्य मशिदी आहेत. युनानी ही औषध पद्धत अरबांची देणगी आहे.

प्रकरण - 2.

मध्ययुगीन युरोप

2 .1

A.

1 . A. 1400 - 1600.

2. C. पुनर्जागरण चळवळ

3. A. ग्रीक आणि लॅटिन

4. B. जॉन गुटेनबर्ग

5. A. पॅट्रिक

6. B. डोनाटेलो

7. D. विल्यम शेक्सपियर

8. D. विल्यम शेक्सपियर

9. C. विल्यम हार्वे

10. B. लिओनार्डो द विन्सी

B.

11. पुनरुज्जीवन

12. सृजनशील

13. इटली

14. महंमद

15. सेवक

16. मोसेसचा पुतळा

17. टॉलेमी

18. सेंट पीटर चर्च

C .

19. डेकामेरॉन

20. सर आयझॅक न्यूटन

21. लंडन

22. मायकेलेंजोलो

23. टॉलेमी

24. गॅलिलिओ

D. 25 .

1. मोसेसचा पुतळा

2. मोनालिसा

3. डेव्हिडचा पुतळा

4. द डिव्हाईन कॉमेडी

5. किंगलियर

E.

26. पुनरुज्जीवन' म्हणजे 'पुनरुज्जीवन'. याचा अर्थ 'पुनर्जन्म' असा देखील होतो.

27. क्लॉडियस टॉलेमी हे एक प्रसिद्ध ग्रीको-रोमन गणितज्ञ, खगोलशास्त्रज्ञ, ज्योतिषी, भूगोलशास्त्रज्ञ आणि संगीत सिद्धांतकार होते.

28. शूरवीर

29. पुनरुज्जीवण काळात, स्वर्ग आणि नरक आणि इतर जगाबद्दलच्या कल्पना नाकारल्या गेल्या. माणसाभोवतीच्या जगाच्या बाबींवर खूप लक्ष दिले गेले. समकालीन जीवनावर भर देण्यात आला .

30. इस्तंबूल

F. एक किंवा दोन वाक्यात उत्तर द्या

31. मानवतावाद, वास्तववाद आणि शास्त्रीय प्रभाव

32. मानवतावाद म्हणजे असा विश्वास आहे की माणूस जगातील सर्व घटनांचा केंद्रबिंदू आहे.

33. बुद्धिमत्ता म्हणजे प्रत्येक कल्पना तार्किकरितीने आणि कोणत्याही पूर्वग्रहांशिवाय तपासणे. तो खरा असल्याचे आढळल्यानंतरच

स्वीकारला जातो

34. त्यांनी अनेक उत्कृष्ट नाटके लिहिली. "ज्युलियस कॅक्सर", 'रोमियो अँड ज्युलिएट', 'किंग लिअर', "मॅकबेथ' ही त्यांची काही नाटके आहेत.

35. पेट्रार्क, जॉन कॅल्विन, शेक्सपियर

36. कोपर्निकस, गॅलिलिओ, सर. आयझॅक न्यूटन, विल्यम हार्वे. कॅपलर

G .7.2

I)

1. B

2. D

3. D

4. C

5. C

II)

6. किनारपट्टी

7. शिवमोग्गा

8. राणी चन्नम्मा

9. पश्चिम दिशा

10. पहिला केंपेगौडा

III)

11. ज्येष्ठ वेंकटप्पा नायक यांची कार्ये

केळदीचा एक प्रसिद्ध राजा, सैनिकी विजयांसाठी ओळखला जातो.

त्याने आपले राज्य किनारपट्टीवरील चंद्रगिरी नदीपर्यंत विस्तारले.

मंगळूरमध्ये पोर्तुगीजांचा पराभव केला.

वीजापूरच्या आदिलशाहीचा पराभव करून विजयस्तंभ उभारला.

12. केळदी चन्नम्मा- शिवप्पा नायकांची सून. मुघलांना परतावून लावले आणि छत्रपती शिवाजी महाराजांचे पुत्र छत्रपती राजाराम यांना आश्रय दिला. आपल्या शौर्य आणि बलिदानासाठी प्रसिद्ध. मठ (हिंदू मठ) आणि शिक्षणाला पाठिंबा दिला.

13. पहिला केंपेगौडा यांची कार्ये

बेंगळुरू शहराचे संस्थापक.

बेंगळुरूचा किल्ला बांधला.

बेंगळुरूमध्ये अनेक तलावांची निर्मिती केली.

बसवनगुडी आणि गवी गंगाधरेश्वर मंदिरे यांचा जीर्णोद्धार केला.

14. शिवाप्पा नायक यांची कार्ये

केळदीचे प्रसिद्ध शासक.

पोर्तुगीजांकडून किनारपट्टीवरील किल्ले जिंकले, त्यामुळे त्यांना "पदुकडलोदेय" (पश्चिम समुद्राचा राजा) ही पदवी मिळाली.

चंद्रगिरी आणि मंगळूर येथे संरक्षणात्मक किल्ले बांधले.

धार्मिक आणि सहिष्णू शासक होते.

वैदिक यज्ञ केले.

गोव्याच्या व्यापाऱ्यांना त्यांच्या राज्यात स्थायिक होण्यास अनुमती दिली.

ख्रिश्चनांना स्थायिक होऊन श…

II)

41)स्वातंत्र्यसैनिक

पुट्टबसाप्पा, कल्याण स्वामी आणि गुड्डेमने आप्पय्या गौडा हे या भागातील प्रमुख स्वातंत्र्यसैनिक होते.

42) अमर सुळ्या स्वातंत्र्यसैनिक

अमर सुळयाच्या स्वातंत्र्यसैनिकांनी १३ दिवसांसाठी सुळ्य, पुत्तूर, कासारगोड आणि मंगळूर या भागांवर ताबा मिळवीला होता.

43). प्राचीन राजवंश

कदंब, आलुप, होयसळ आणि विजयनगर हे या भागातील प्रमुख राजवंश होते.

44). ऐतिहासिक स्थळे

उदयावर (उदयपुर), मंगळूरू (मंगळपुर) आणि बारकुरु ही या भागातील ऐतिहासिक स्थळे आहेत.

45) तुळुनाडूची पूजापद्धत

तुळुनाडू भागात दोन प्रमुख पूजापद्धती आहेत: नागपूजा (नागरधाने) आणि भूतपूजा (भूतारामधने).

46) जिल्हे

दक्षिण कन्नड आणि उडुपी हे या भागातील जिल्हे आहेत.

47) बेड्यांचा उठाव

बेड्यांचा उठाव पुढील कारणांमुळे झाला:

स्थानिक जमीनदारांकडून शोषण.

ब्रिटिश सरकारचा शस्त्रास्...

III)

50). कित्तूरची राणी चन्नम्मा

राणी चेन्नम्मा ही कित्तूरची धाडसी राणी होती आणि मल्लसर्ज देसाई यांची पत्नी होती.

तिने शिवलिंग रुद्र सर्ज याला दत्तक घेतले आणि राज्यकारभार सुरू केला.

ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीने या दत्तक प्रकरणावर आक्षेप घेतला आणि त्यामुळे संघर्ष उभा राहिला.

चन्नम्मा यांनी ब्रिटिशांच्या दडपशाही धोरणांचा तीव्र विरोध केला.

थॅकेरेने 500 सैनिकांसह कित्तूरवर हल्ला केला, पण चेन्नम्मा यांनी 6000 सैनिकांसह शौर्याने लढा दिला.

तिच्याजवळ शौर्य असूनही, तिच्या स्वतःच्या माणसांनी विश्वासघात केला आणि तिला बैलहोंगल येथे कैद करण्यात आले.

या भारतातील ब्रिटिशांविरोधात लढा देणाऱ्या पहिल्या महीलांपैकी एक म्हणून ओळखली जातात.

आजही त्यांची आठवण लोकगीतांमध्ये (लावणी) जपली जाते.

51) हलगली बेड्यांच्या उठावाची कारणे

ब्रिटिश सरकारच्या शस्त्रास्त्र कायद...

या संघर्षातील उल्लेखनीय नेत्यांमध्ये स्वामी दयानंद, हर्डीकर मंजाप्पा आणि रामचंद्र राव यांचा समावेश होता, ज्यांनी "वंदे मातरम्" चळवळ सुरू केली.

1947 मध्ये भारताला स्वातंत्र्य मिळाले, परंतु हैदराबाद 17 सप्टेंबर 1948 पर्यंत निजामाच्या राजवटीखाली राहिले.

जेव्हा भारतीय सैन्याने ते मुक्त केले आणि ते भारतात विलीन झाले.

55) संगोळी रायण्णांचे कार्ये

- संगोळी रायण्णा हे एक शूर योद्धा आणि कित्तूर बंडातील एक प्रमुख व्यक्तिमत्व होते.
- ते राणी चन्नम्माचे एक निष्ठावंत सरदार आणि एक कट्टर देशभक्त होते.
- रायण्णानी इंग्रजांविरुद्ध गनिमी युद्ध केले, त्यांच्या कार्यालयांवर आणि तिजोरींवर छापे टाकले.
- ते इंग्रजांच्या बाजूने काटा होते, इंग्रजांनी त्यांना एक भयानक विरोधक म्हणून पाहिले.
- दुर्दैवाने, रायण्णांचा देशद्रोह्यांनी विश्वासघात केला आणि इंग्रजांनी त्यांना पकडले.
- त्यांना व त्यांच्या सहा साथीदारांसह इंग्रजांनी फाशी दिली.
- रायण्णांची समाधी (स्मारक) नंदगड येथे आहे.

V) 55)दक्षिण भारत नकाशा

प्रकरण – 3

युरोपियन लोकांचे भारतात आगमन.

1. 17 मे 1498

2.1602 इ.स.

3. राणी एलिझाबेथ

4. फ्रेंच

5. फ्रान्सिस्को –डी- अल्मेडा

6. भारतात फ्रेंच वसाहत: पाँडिचेरी

7. भारतात डच वसाहत: पुलिकत

8. भारतात व्यापारी संबंध प्रस्थापित करणारी युरोपीय शक्ती: पोर्तुगीज

9. भारतात व्यापारी संबंध प्रस्थापित करणारी युरोपीय शक्ती: नेदरलँड्स

10. भारतातील व्यापारी संबंधांना बळकटी देणारी युरोपीय शक्ती: फ्रेंच

11. अल्बुकर्कने डिगुरच्या सुलतानकडून गोवा ताब्यात घेतला:1510

12. ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीचे द्विपक्षीय युद्ध: 1300

13. डच ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना: 1609

14. फ्रेंच ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना: 1664

15. पोर्तुगीजाकडून गोव्याची मुक्तता: 1939

16. दस्तक: ब्रिटिशांना कर देण्यापासून सूट देणारे दस्तऐवज

17. भारतातील फ्रेंच वसाहती: पांडिचेरी, मछलीपट्टण, कालिकत, कराइकल आणि चंदनगोर

18. कर्नाटक युद्धे: फ्रेंच आणि ब्रिटिशांमध्ये 1980 मध्ये भारतातील लढलेली युद्धे

19. भारतात राजकीय वर्चस्व प्रस्थापित करण्यासाठी ब्रिटिशांचा प्रयत्न: भारतात राजकीय नक्कल करणे

20. ब्रिटिशांना दस्तक देणारा मुघल सम्राट: फारुखसिया

21. भारतातील ब्रिटिश व्यापार केंद्रे: मद्रास, कलकत्ता, मुंबई, अहमदाबाद, आग्रा, भरूच इ.

22. आग्नेय आशियातील प्रमुख बेटे: इंडोनेशिया, मालुकू, थायलंड, फिलीपिन्स, कंबोडिया

23युरोपीय शक्तींचे मुख्य उद्दिष्टे:

-पूर्वेकडील देशांसोबत व्यापाराचे मक्तेदारीकरण

-वसाहतवादी साम्राज्यांची स्थापना

-ख्रिश्चन धर्माचा प्रसार

24. पोर्तुगीजांच्या उदयाची कारणे:

-झामोरिनची परवानगी: कालिकतचा शासक झमोरिनने वास्को द गामाला त्याच्या राज्यात व्यापार करण्याची परवानगी दिली

-गोवा ताब्यात घेतला: अल्बुकर्कने विजापूरच्या सुलतानकडून गोवा ताब्यात घेतला.

- वसाहतींची स्थापना: अल्बुकर्कच्या उत्तराधिकाऱ्यांनी दीव, दानान मुंबई, सालसेट आणि बेसिन येथे वसाहती स्थापन केल्या.

25. डुप्लेची कामगिरी: डुप्ले हा एक कुशल राज्यपाल होता. ज्याने हैदराबाद आणि कर्नाटक राज्यांमध्ये फ्रेंच प्रभाव वाढवला

-फ्रेंच विस्तार: त्याने भारतात फ्रेंच नियंत्रण वाढवले.

26. पोर्तुगीजांच्या पतनाची कारणे

-प्रबळ आरमार : डच आधुनिक इंग्रजांकडे पोर्तुगापेक्षा अधिक मजबूत आरमार होते

- पोर्तुगीज भ्रष्टाचारी अधिकाऱ्यांना ताब्यात घेण्यात आले

- नुकसान: पोर्तुगीज घुसखोरांनी क्रोएशियन लोकांवरील निष्ठा गमावली
-जबरदस्तीने धर्मांतर: पोर्तुगीजांनी लोकांना ख्रिश्चन धर्म स्वीकारण्यास भाग पाडले.
-विजय नगर साम्राज्याचे पतन : विजयनगर साम्राज्याच्या पतनामुळे पोर्तुगीज व्यापारात घट झाली.
27. डच व्यापारी वाहने:
-पोर्तुगीजांनंतर भारतात येणाऱ्या प्रमुख युरोपीय डच लोक होते,
- 1602 मध्ये डच ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना केली आणि पूर्वेकडील व्यापारावर मक्तेदारी केली.
- पुलीकत येथे त्यांची राजधानी स्थापन केली आणि आग्रा, मछलीपटण, सुरत, कराईकल, नागपटण, आणि कोची यासारख्या भारतातील विविध भागात व्यापारी केंद्रे उभारली.
28. फ्रेंचच्या पतनासाठी कारणे
-फ्रान्स सरकारने भारतातील फ्रेंचाना पूर्ण पाठिंबा दिला नाही.
-फ्रान्समधील राजकीय अस्थिरता आणि तेथील क्रांती फ्रेंच पतनास कारणीभूत ठरली.
-ब्रिटिश नौदल फ्रेंच नौदलांपेक्षा अधिक बलवान होते.
29. ईस्ट इंडिया कंपनी.
-ईस्ट इंडिया कंपनी ही 1600 मध्ये पूर्वेशी व्यापार करण्यासाठी स्थापन झालेली ब्रिटिश खाजगी कंपनी होती
-राणी एलिझाबेथने कंपनीला भारतात व्यापार करण्याची परवानगी दिली
-कंपनीची जहाजे सुरत बंदरात थांबली.
-थॉमस रो यांनी जहांगीरच्या दरबाराला भेट दिली आणि सुरतमध्ये व्यापार करण्याची परवानगी मिळवली
-कंपनीने आग्रा, भरूच आणि भारताच्या इतर भागात व्यापारी केंद्रे स्थापन केली.
-कंपनीचा नफा वाढला आणि त्यांनी फारूखसियारकडून दस्तक (कस्टम ड्युटीतून सूट देणारे दस्तऐवज) मिळवले.
-ब्रिटिशांनी संरक्षणासाठी तटबंदी बांधली आणि मजबूत लष्करे निर्माण केली.
30. डच ईस्ट इंडिया कंपनी:
-डंच ईस्ट इंडिया कंपनीची स्थापना 1602 मध्ये झाली आणि भारतातील व्यापारावर मक्तेदारी मिळवली.
- त्यांनी आग्रा, मछलीपट्टण, सुरत, कराइकल, नागापट्टण आणि कोची येथे व्यापारी केंद्रे स्थापन केली.
- इंग्रजांशी झालेल्या स्पर्धेमुळे, डच लोकांनी आग्नेय आशियाई बेटांवर लक्ष केंद्रित केले.
31. युरोपियन व्यापार केंद्रांची यादी:
भारतातील विविध युरोपियन शक्तींची व्यापार केंद्रे:
- पोर्तुगीज व्यापार केंद्रे:
- गोवा - दीव - दमण - सालसेट - मुंबई (मुंबई) - बसेन - चौल - सॅन थोम
- हुगळी-
डच व्यापार केंद्रे: - आग्रा - मछलीपटण - सुरत - कराईकल- नागपट्टण - कोची (कोचीन)
- फ्रेंच व्यापार केंद्रे: - पाँडिचेरी - माछलीपटणम - कालिकत - माहे - कराईकल - चंद्रनगर
- ब्रिटिश व्यापार केंद्रे: - सुरत - आग्रा - अहमदाबाद – बरुच - मद्रास - कलकत्ता
- मुंबई (मुंबई)

पाठ-04

18 व्या शतकातील भारत (1707-1757)

.I

1.ड 2 ड 3.अ 4.ब 5 ड. 6.क 7 अ 8 ब . 9 अ.

10 ब. 11 क. 12 ड. 13 ब. 14 क. 15.ड 16 अ. 17.ब 18 अ.

19.ड 20.ब 21.क 22. अ 1848 23.अ 24.अ 25 क. 26. ड

27 अ. 28. क 29. अ 30. अ 31. क 32. क

.II

33. ब्रिटिश

34. पेशवे (मराठा साम्राज्याचे पंतप्रधान)

35. बाळाजी विश्वनाथ (मराठा साम्राज्याचे पहिले पोषण)

36. ब्रिटिश आणि सिराज-उद्द-दौला (प्लासीचा बार्टल)

37. मराठे आणि अहमद शाह अब्दाली (अफगाण आक्रमक)

38. कोरोमंडेल किनारा (तमिळ नदी आणि अंदिरा प्रदेशाचा किनारी प्रदेश)

39. सिराज-उद्द-दौला (बंगालचा नवाब)

40. मीर जाफम (सिंज-उद्द-दौलाचा विश्वासघात करणारा देशद्रोही)

41. अर्काट (इंग्रज आणि फ्रेंच यांच्यातील संघर्षाचे ठिकाण, हैदराबादशी संबंधित)

.III

42. पहिला बाजीराव यांचे यश:

-बाजीराव एक कुशल राजानितीकार होते .

- भारतात एक विशाल साम्राज्य निर्माण करण्याचे त्यांचे स्वप्न होते.

- त्यांनी हैदराबाद, मालूस, गुजरात आणि बुंदेलखंड जिंकले.

- त्यांनी दिल्लीला लष्करी पथकाचे नेतृत्व केले.

-त्यांना त्यांच्या क्रूरता आणि नेतृत्वामुळे "दुसरे शिवाजी " म्हणून ओळखले जात असे.

43. प्लासीच्या लढाईचे कारण :

-इंग्रजांनी सिराज. उदौलाच्या- परवानगीशिवाय कलकत्त्यात फोर्ट विल्यमची तटबंदी केली

-इंग्रजांनी व्यापारी सवलतींचा गैरवापर केला.

-सिराज उदौलाचा- संशय होता की इंग्रज त्यांच्याविरुद्ध कट रचत आहेत.

- सिराज उदौलाने-ब्रिटिश कारखाने आणि व्यापारी केंद्रे नष्ट केली.

44. बालाजी बाजीराव (इ.स.1740-1761):

-त्यांनी दक्षिण आणि उत्तर भारतात मराठा साम्राज्याचा विस्तार केला.

-त्यांनी पंजाब, ओडिशा आणि तामिळनाडूमधील प्रदेश जिंकले

-भारतात मराठा वर्चस्व प्रस्थापित करण्यात बालाजी बाजीराव यांनी महत्त्वाची भूमिका बजावली.

45. कर्नाटक युद्धांची कारणे:

-कर्नाटक प्रदेश समृद्ध होता आणि युरोपियन शक्तींसाठी एक मौल्यवान बक्षीस होता.

ब्रिटिश आणि फ्रँचमध्ये तीव्र व्यापारी स्पर्धा होती, ज्यामुळे संघर्ष झाला.

46. मराठा साम्राज्याचे तीन उल्लेखनीय पेशवे :

-बालाजी विश्वनाथ (इ.स. 1713-1720)

-बाजीराव पहिला (इ.स.1720-1740)
-बालाजी बाजीराव (इ.स. 1740-1761७४०-१७६१)
.IV
47. फ्रेंच पराभवाची कारणे:
अ. व्यापारावर लक्ष केंद्रित न करणे: फ्रेंचांनी व्यापारापेक्षा राजकारणाला प्राधान्य दिले, ज्यामुळे त्यांच्या यशात अडथळा निर्माण झाला
ब. उत्कृष्ट ब्रिटिश नौदल शक्ती: ब्रिटिशांकडे एक मजबूत नौदल होते, ज्यामुळे त्यांना फायदा झाला
क . ब्रिटिश बंधूभगिनींना सहकार्य: ब्रिटिश अधिकारी एकत्रितपणे चिंतेत होते, ते म्हणजे
ड . खाजगी उद्योग: ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनी ही एक खाजगी कंपनी होती .
इ . सरकारी नियंत्रण: फ्रेंच ईस्ट इंडिया कंपनी राज्यकर्त्यांच्या नियंत्रणाखाली होती, ज्याने कदाचित त्याची लवचिकता आणि प्रभावीपणा लक्षात घेतला असेल
48. प्लासीच्या लढाईचे परिणाम :
अ . मीर जाफर नवाब बनला: मीर जाफर बंगालचा नवाब म्हणून स्थापित झाला.
ब. ब्रिटिश कठपुतळी: मीर जाफर ब्रिटीशांच्या नियंत्रणाखाली कठपुतळी शासक बनला.
क. जमीनदारी अधिकाराचे अनुदान: ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीने २४ परगामा जिल्ह्यावरील जमीनदारीचे अधिकार मिळविले..
ड. बक्सरच्या लढाईचे नेतृत्व: प्लासीच्या लढाईमुळे अखेर बक्सरची लढाई झाली.
इ. ब्रिटिश व्यापारी शासक बनले: सुरुवातीला व्यापारी असलेले ब्रिटिश या प्रदेशाचे प्रशासन करू लागले
फ. ब्रिटिश साम्राज्याची स्थापना: प्लासीच्या लढाईने भारतात ब्रिटिश साम्राज्याच्या स्थापनेची सुरुवात झाली
V
49. 1. कर्नाटक युद्धे आणि भारतात ब्रिटिशांचा उदय:
2. कर्नाटक प्रदेश हा मुघल साम्राज्याचा एक प्रांत होता आणि कोरोमंडल किनाऱ्याचा एक समृद्ध प्रदेश होता.
ब. या प्रदेशाची संपत्ती आणि सामरिक स्थान यामुळे ते युरोपियन लोकांसाठी एक महत्त्वाचे लक्ष्य बनले.
क. भारतातील व्यापार नियंत्रणासाठी फ्रेंच आणि ब्रिटिशांमधील स्पर्धा कर्नाटक युद्धांशी संबंधित होती.
ड. कर्नाटक युद्धांनी ब्रिटिश आणि फ्रेंच यांच्यात तीन संघर्षांची मालिका लढवली
इ . या समृद्ध प्रदेशाचे आणि त्याच्या व्यापाराचे नियंत्रण हे युद्धांचे मुख्य कारण होते
म्हणूनच, कर्नाटक प्रदेशाने कर्नाटक युद्धांमध्ये महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली.
50. 18 वे शतक: मराठा वर्चस्वाचे युग:
अ. 15 व्या शतकात, मुघल साम्राज्याच्या अधोगतीच्या काळात मराठ्यांनी मोठेपण मिळवले
ब. शिवाजी हे मराठा राज्याचे संस्थापक होते
क. शक्तिशाली मुघल आणि बाबांच्या षड्यंत्रांना न जुमानता शिवाजीने एक मजबूत आणि स्वतंत्र राज्य स्थापन केले
ड. शिवाजीने राज्यकारभारात मदत करण्यासाठी अष्टप्रधान म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या इतर मंत्र्यांची नियुक्ती केली
पेशवा हा मराठा राज्याचा पंतप्रधान होता.
इ. पेशव्याच्या अधिपत्याखाली, मराठे भारतातील एक प्रमुख राजकीय आणि लष्करी शक्ती म्हणून उदयास आले
उदा. बाळाजी विश्वनाथ , पहिला बाजीराव आणि बाळाजी बाजीराव .
फ. अंदाजे 1713 ते 1818 हा काळ मराठा वर्चस्वाच्या युगाचा आहे.
ग. या काळात सात पेशव्यांनी भारतावर राज्य केले.. मराठ्यांनी ब्रिटिश आणि मुघलांचा प्रतिकार केला, भारतात हिंदू साम्राज्य स्थापन करण्याच्या दिशेने कार्य केले. म्हणून 18 वे शतक मराठा वर्चस्वाचा काळ म्हणून ओळखले जाते.

पाठ – ५

ब्रिटिश सत्तेचा विस्तार (१७५८ – १८५६)

I) योग्य पर्याय निवडा.

1. A
2. A
3. B
4. A
5. C
6. A
7. B
8. D
9. C
10. A
11. B
12. D
13. A
14. B
15. C
16. D
17. B
18. A
19. C
20. B
21. C

II)

22. उघड आणि निर्लज्ज लुटीचा काळ.

22. महसूल गोळा करण्याचा अधिकार

23. ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीने दिवानी हक्कांद्वारे बंगालमध्ये सार्वभौम हक्क संपादन केले.

24. ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीला ब्रिटिश सरकारच्या नियंत्रणाखाली आणण्यासाठी नियामक कायदा (Regulating Act) लागू करण्यात आला.

25. कलकत्ता

26. 4

27. त्यांनी शिखांना एकत्र केले आणि चार दशके ब्रिटिशांविरुद्ध एक मजबूत राजकीय शक्ती म्हणून पंजाबवर राज्य केले.

28. पंजाब

29. दत्तक वारस नामंजूर

30. १) तैनाती फौज, २) दत्तक वारस नामंजूर (दत्तक पुत्रांना अधिकार नाहीत)

III) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या.

32.

१. वेलस्ली
२. डलहौसी
३. दिवानी हक्क
४. १७६४ (बक्सरच्या युद्धाचे वर्ष)
५. १८५७ (१८५७ चा भारतीय उठाव/शिपाई बंडाचे वर्ष)

III) 33

1. ब्रिटिशांनी भारतीय शासकांना ही प्रणाली स्वीकारण्यास भाग पाडले.
2. भारतीय शासकांना त्यांच्या दरबारात ब्रिटिश सैन्य ठेवावे लागले आणि त्याचा संपूर्ण खर्च उचलावा लागला.
3. पर्यायाने, त्यांना त्यांच्या प्रदेशाचा काही भाग ब्रिटिशांना द्यावा लागला. अशा प्रकारे, अनेक भारतीय राज्ये ब्रिटिश नियंत्रणाखाली आली.

- **तैनाती फौज प्रणालीचे परिणाम:**

1. भारतीय राज्ये आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत झाली.
2. ब्रिटिशांनी त्यांच्या नियंत्रणाखाली मोठे प्रदेश संपादन केले.
3. भारतीय शासक अप्रत्यक्षपणे ब्रिटिशांच्या अधीन झाले.
4. या धोरणाखाली आलेली राज्ये आपली सार्वभौमत्व गमावून बसली.

34 जर एखाद्या भारतीय शासकाला मूलबाळ नसेल, तर त्याचे राज्य ब्रिटिशांनी जोडले जाईल.

या धूर्त धोरणामुळे अवध, सातारा, नागपूर आणि झाशी यांसारखी ११ राज्ये ब्रिटिश नियंत्रणाखाली आली. अशा प्रकारे, भारताचे अनेक प्रदेश ब्रिटिशांनी जोडले.

35. दिवाणी हक्कांचे परिणाम:

1. ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीने दिवाणी हक्कांद्वारे अधिकृत सार्वभौमत्व संपादन केले.
2. बंगालमध्ये तीव्र आर्थिक शोषण झाले.
3. कंपनीने कोट्यवधी रुपये जमा केले आणि आपला खजिना भरला.

36 "दत्तक पुत्रांना अधिकार नाहीत" हे धोरण योग्य नव्हते, कारण:

हे धोरण डलहौसीने सुरू केले होते. हे एक मनमानी धोरण होते. भारतात, जर एखाद्या शासकाला जैविक मूलबाळ नसेल तर दत्तक पुत्रांना गादीचा वारस होण्याचा अधिकार होता.

37 बक्सरच्या युद्धाची कारणे:

बंगालचा नवाब, मीर कासिम, स्वतंत्र विचारांचा होता.

त्याने ब्रिटिशांद्वारे गैवापर केल्या जाणाऱ्या दस्तकां (व्यापार परवाने) ची चौकशी केली.

यामुळे संतापलेल्या ब्रिटिशांनी मीर कासिमला पदच्युत केले.

संतापलेल्या मीर कासिमने लष्करी युती करून ब्रिटिशांवर हल्ला केला.

38 बक्सरच्या युद्धाचे परिणाम:

ब्रिटिशांचा विजय झाला.

मीर जाफर बंगालचा नवाब बनला.

ब्रिटिश आणखी शक्तिशाली बनले.

39 दिवाणी अधिकार मिळाले. बंगालमध्ये अधिकृत सार्वभौमत्व प्राप्त झाले. कर गोळा करण्याच्या स्वातंत्र्यामुळे त्यांनी अपार संपत्ती जमविली. अशाप्रकारे ब्रिटिशांना बक्साराच्या युद्धामुळे मदत झाली.

40 ब्रिटिशांनी बंगाल, बिहार आणि ओरिसा या प्रांतांचे दिवाणी हक्क संपादन केले.

41. ब्रिटिश सरकारने कंपनीच्या अधिकाऱ्यांच्या अनैतिक मार्गांवर यांद्वारे नियंत्रण ठेवले:

वॉरन हेस्टिंग्सने लागू केलेला नियामक कायदा.

ब्रिटिशांनी कलकत्त्याला त्यांचे सत्ता केंद्र बनवले आणि प्रांतीय सरकारचे कामकाज त्यांच्या नियंत्रणाखाली आणले.

42 दक्षिण भारतात ब्रिटिश सत्ता हळूहळू वाढली.

हैदर अली आणि टिपू सुलतान यांनी ब्रिटिशांविरुद्ध लढा दिला.

म्हैसूर राज्याचे चार भागांमध्ये विभाजन झाले: एक भाग ब्रिटिशांना, एक निजामाला, दुसरा मराठ्यांना आणि उर्वीरत भाग म्हैसूरच्या शासकाला मिळाला. यामुळे भारतात ब्रिटिश सत्तेत हळूहळू वाढ झाली.

43 इंग्रज-मराठा युद्धांचे परिणाम:

1. तीन इंग्रज-मराठा युद्धे झाली.
2. ब्रिटिशांचा विजय झाला.
3. पेशव्यांनी ब्रिटिशांसमोर शरणागती पत्करली.
4. मराठ्यांनी युद्धे गमावली.
5. सर्व प्रदेश ब्रिटिश नियंत्रणाखाली आले.
6. ब्रिटिशांनी पेशवेपद रद्द केले.

44 इंग्रज-शीख युद्धे:

शीख आणि ब्रिटिश यांच्यात युद्धे झाली.

महाराजा रणजित सिंग एक शक्तिशाली शीख नेते होते.

त्यांनी शिखांना एकत्र करून त्यांना एक मजबूत राजकीय शक्तीमध्ये रूपांतरित केले.

रणजित सिंगच्या मृत्यूनंतर राजकीय अशांतता निर्माण झाली.

ब्रिटिशांनी या परिस्थितीचा फायदा घेतला.

ब्रिटिश आणि शीख यांच्यात चार युद्धे झाली.

शेवटी, शिखांचा पराभव झाला.

पंजाब ब्रिटिश नियंत्रणाखाली आले.

45 ब्रिटिशांनी मीर कासिमला पदच्युत करण्याची कारणे:

मीर कासिम स्वतंत्र विचारांचा होता.

त्याने ब्रिटिशांद्वारे गैरवापर केल्या जाणाऱ्या दस्तकांची चौकशी केली.

त्याने बंगालमधील सर्व व्यापार कर रद्द केले.

त्याला ब्रिटिशांचा बाहुले बनण्याची इच्छा नव्हती.

46 भारतात ब्रिटिश वर्चस्वाच्या वाढीस हातभार लावणारे प्रमुख घटक:

कर्नाटक युद्धे

प्लासीचे युद्ध

बक्सरचे युद्ध

दिवाणी हक्कांची प्राप्ती

नियामक कायदा (Regulating Act)

इंग्रज-म्हैसूर युद्धे

इंग्रज-मराठा युद्धे

इंग्रज-शीख युद्धे

तैनाती फौज प्रणाली

दत्तक वारस नामंजूर (दत्तक पुत्रांना अधिकार नाहीत)

पाठ – ६

ब्रिटिश राजवटीचा प्रभाव (IMPACT OF BRITISH RULE)

I. बहुपर्यायी प्रश्न

1. ड

2. ब

3. क

4. ब

5. क

6. ड

7. अ

8. अ

II. जोड्या जुळवा

9. 1. क (कायमधारा पद्धत - कॉर्नवॉलिस)

2. ड (रयतवारी पद्धत - थॉमस मुन्रो)

3. इ (महालवारी पद्धत - 1833 AD)

4. अ (इंग्रजी शिक्षण - लॉर्ड मॅकॉले आणि चार्ल्स वूड)

5. फ (रेग्युलेटिंग ऍक्ट - 1773 AD)

III. एका शब्दात किंवा एका वाक्यात उत्तरे.

10. ब्रिटिश सरकारने जमीनदारांमार्फत कायमस्वरूपी भू-महसूल गोळा करण्याचा जो करार केला, त्याला कायमधारा पद्धत (Permanent Zamindari System) म्हणतात.

11. अशी पद्धत जिथे रयत (शेतकरी) थेट सरकारला मध्यस्थांशिवाय महसूल देतो, त्याला रयतवारी पद्धत (Ryotwari System) म्हणतात.

12. प्रधानमंत्री पिट

13. कारण भारताची संपत्ती इंग्लंडला वळवली जात होती.

14. शोषक

15. दादाभाई नौरोजी

16. 1784 AD

17. 1 लाख रुपये

IV. दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे.

18. मुंबई, कलकत्ता, मद्रास (विद्यापीठे).

19. ब्रिटिशांनी भारतात जमीन महसूल धोरण आणण्याचे उद्देशः

* भारतातील युद्धांचा खर्च भागवण्यासाठी.

* ब्रिटिश अधिकाऱ्यांचे पगार देण्यासाठी.

* आर्थिक गरजा पूर्ण करण्यासाठी.

20. ब्रिटिशांनी लागू केलेल्या तीन महसूल पद्धतीः

* कायमधारा पद्धत (Permanent Zamindari System)

* रयतवारी पद्धत (Ryotwari System)

* महालवारी पद्धत (Mahalwari System)

21. जमीन महसूल पद्धतीचे परिणामः

* ब्रिटिशांनी जमिनीला एक वस्तूमध्ये रूपांतरित केले.

* जमिनीच्या लिलावाचे आणि विक्रीचे प्रकरण वाढले.

* जमीन महसूल रोखीत भरावा लागत असल्याने पैशाचे महत्त्व वाढले.

22. इंग्लंडमधील औद्योगिक क्रांतीचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवर परिणामः

* ब्रिटिश कंपनीने व्यापार आणि वाणिज्यवर एकाधिकार मिळवला.

* भारताची संपत्ती इंग्लंडकडे वाहू लागली.

23. भारतातील प्रमुख घटनात्मक सुधारणाः

* रेग्युलेटिंग ॲक्ट (1773 AD)

* पिट्स इंडिया ॲक्ट (1784 AD)

* मॉर्ले-मिंटो सुधारणा

* मॉन्टेंग्यू-चेम्सफोर्ड सुधारणा (1919 AD)

* भारत सरकार कायदा 1935

24. भारतातील संपत्तीच्या ऱ्हासाचे परिणामः

* भारत एक गरीब राष्ट्र बनला.

* ब्रिटिश भारतात भांडवलाची टंचाई निर्माण झाली.

* ब्रिटिश भारतात भांडवलाची टंचाई निर्माण झाली.

* भारताच्या औद्योगिक विकासाला अडथळा निर्माण झाला.

25. 1935 च्या भारत सरकार कायद्याने घडवून आणलेले बदलः

* भारतात एक संघीय रचना (Federal structure) स्थापित करण्यात आली.

* द्विशासन पद्धत (Dyarchy/Dual Government) सुरू करण्यात आली.

V. चार ते पाच वाक्यात उत्तरे. (3 गुण)

26. कायमधारा पद्धतीचे शेतकऱ्यांवर परिणामः

* जमीनदारांनी शेतकऱ्यांचे शोषण केले.

* जमीनदारांनी कृषी उत्पादन वाढवण्यात रस दाखवला नाही.

* पिके अपयशी ठरली तरी शेतकऱ्याला भाडे द्यावे लागत असे.

* शेतीत घट झाली.

* शेतकऱ्यांना व्यावसायिक पिके घेण्यास भाग पाडले गेले, ज्यामुळे ते अधिक गरीब झाले.

* वेठबिगार (Bonded labor) पद्धत मोठ्या प्रमाणात वाढली.

27. पाश्चात्य शिक्षणाचा भारतावर परिणामः

* पारंपरिक शिक्षण पद्धतीत घट झाली.

* वेगवेगळ्या भाषा बोलणारे लोक एकमेकांशी इंग्रजीमध्ये संवाद साधू शकले.

* यामुळे भारतीयांमध्ये राष्ट्रवाद वाढण्यास मदत झाली.

* यामुळे भारतीय साहित्यावर परिणाम झाला.

* भारताची सामाजिक आणि राजकीय परिस्थिती वैज्ञानिक दृष्टिकोनातून समजून घेण्यास मदत झाल

* युरोपियन विचार भारतीय समाजात आले.

28. रयतवारी पद्धतीचे अटी:

* रयत (शेतकरी) थेट सरकारला महसूल देण्यास बांधील होता.

* जमीन महसूल जमिनीच्या मोजणीनंतर तिच्या सुपीकतेनुसार निश्चित केला जात असे.

* दुष्काळ किंवा पूर आल्याने पिके अपयशी ठरली तरी महसूल द्यावा लागत असे.

* सिंचनाच्या सोयीनुसार महसूल निश्चित केला जात असे.

29. महालवारी पद्धतः

* 'महाल' म्हणजे गाव किंवा इस्टेट, आणि प्रत्येक महालासाठी महसूल निश्चित केला जात असे.

* ही पद्धत उत्तर प्रदेश, मध्य प्रदेश आणि पंजाब यासह विशिष्ट प्रदेशात सुरू करण्यात आली होती.

30. मॉन्टॅग्यू-चेम्सफोर्ड सुधारणाः

* मॉर्ले-मिंटो सुधारणांमुळे भारतीयांचे समाधान झाले नाही.

* राज्य सचिव मॉन्टेग्यू यांनी एक घोषणा केली.

* सुधारणांचे उद्देश होतेः

* भारतीयांना प्रशासनात अधिक भूमिका देणे.

* स्वशासकीय संस्थांना प्रोत्साहन देणे.

* भारत मंत्र्यांच्या (Secretary of State for India) कौन्सिलमध्ये भारतीय सदस्यांची संख्या वाढवणे.

* लंडनमध्ये भारतासाठी उच्चायुक्त (High Commissioner) नियुक्त करणे.

VI. सात ते आठ वाक्यात उत्तरे.

31. कायमधारा पद्धत (1793 AD):

* गव्हर्नर-जनरल कॉर्नवॉलिसने ही पद्धत सुरू केली.

* बंगाल, बिहार आणि ओरिसामध्ये लागू करण्यात आली, जिथे जमीनदारांना महसूल गोळा करण्यासाठी करार दिला गेला.

* जमीनदार ब्रिटिश सरकारचे एजंट बनले.

* कंपनीचा महसूल वाटा कायमस्वरूपी निश्चित करण्यात आला.

* महसूल गोळा करण्याचा खर्च कमी झाला.

* जमीनदारांनी ब्रिटिश सरकारला पाठिंबा दिला.

* ब्रिटिशांनी त्यांच्या राजवटीला पाठिंबा देण्यासाठी आणि न्याय देण्यासाठी नवीन वर्ग तयार केले.

32. मॉर्ले-मिंटो सुधारणाः

* लॉर्ड मिंटो यांनी भारतात ही सुधारणा आणली.

* स्वदेशी चळवळ आणि क्रांतिकारी कारवायांना प्रतिसाद म्हणून लागू करण्यात आली.

* प्रमुख वैशिष्ट्येः

* इम्पीरिअल लेजिस्लेटिव्ह कौन्सिलमध्ये (Imperial Legislative Council) सदस्यांची संख्या वाढवली.

* प्रांतीय कायदेमंडळाचा (provincial legislative councils) विस्तार केला.

* तथापि, या सुधारणांमुळे मोठे बदल झाले नाहीत.

VII. 33. भारताचा नकाशा काढा आणि खालील ठिकाणे चिन्हांकित करा.

अ) कलकत्ता

ब) मुंबई / बॉम्बे

क) मद्रास

ड) उत्तर प्रदेश

इ) पंजाब

पाठ - 7

म्हैसूरू आणि इतर प्रांत

7.1

I) .

1.A

2.C

3.A

4.D

5.B

6.B

7.D

8.B

II).

9) चिक्कदेवराज वडेयर

10) हैदर अली, टिपू आणि ब्रिटिश

11) मद्रास करार

12) मंगळूर करार

13) श्रीरंगपट्टण करार

14) दिवाण पुर्नैया

15) बेंगळूरु आणि जोलारपेटे दरम्यान

16) म्हैसूरुचे प्रतिपादन

17) केंपा नंजम्मणी

18) मिलर आयोग

19) सर एम. विश्वेश्वरय्या

20) प्रशासक

21) रामराज्य

22) १८८१

23) नाल्वडी कृष्णराज वडेयर

24) सर एम. विश्वेश्वरय्या

२५. 1) C)

2). E)

3). A)

4) B)

5) D)

IV)

26). चिक्कदेवराज वडेयर यांची लोकोपयोगी कामगिरी:

राजधानीत "अठरा कचेरी" (प्रशासकीय कार्यालय) स्थापन केले.प्रमाणित वजन आणि मापांची अंमलबजावणी केली.भ्रष्टाचार आणि लाचखोरी रोखण्यासाठी उपाययोजना केल्या.

27) म्हैसूरचे प्रमुख आयुक्त:

मार्क कबन

लुईस बोअरिंग

28) मुम्मडी कृष्णराज वडेयर तिसरे.शिमोगा जिल्ह्यातील नगर भागातील बंड नीट न दडपल्यामुळे ब्रिटिशांनी नाल्वडी कृष्णराज वडेयर तिसरे यांना पदच्युत केले आणि आयुक्त राजवट लागू केली.

29) श्रीरंगपट्टणचा तह.

तहाच्या अटींमध्ये हे समाविष्ट होते:अर्धे राज्य ब्रिटिशांना सोपवीणे.मोठी भरपाई देणे.- त्याच्या दोन मुलांना ब्रिटिशांकडे ओलिस म्हणून ठेवणे.

30) म्हैसूरू. गंडभेरुंड

31) मित्रविंदा गोविंद. सिंगारया.

32) 1859. बेंगळुरू ते जोलारपेट. मार्क कब्बन

व्ही.

33) हैदर अलीची कामगिरी

हैदर अली: कन्नड भाषेसह अनेक भाषा (बहुभाषिक) अवगत होत्या. - म्हैसूर राज्याचा विस्तार केला.एक शूर योद्धा आणि कार्यक्षम प्रशासक होता.- बेंगळुरूमध्ये लालबाग बोटॅनिकल उद्यानाची स्थापना केली.

34) उल्लेखनीय आयुक्तांची कामगिरी

1) मार्क कब्बन (1834-1861)

- म्हैसूरुहून बेंगळुरूला राजधानी हलवली.- राज्याचे प्रशासकीय एककांमध्ये विभाजन केले.न्यायव्यवस्था आणि पोलिस खात्यांमध्ये सुधारणा केली.- कन्नडला प्रशासकीय भाषा बनवीले.बेंगळुरू ते जोलारपेटे अशी पहिली रेल्वे लाईन सुरू केली.-बेंगळुरूमधील कब्बन पार्कचे नाव त्यांच्या नावावर आहे.

2). लुई बेंथम बोअरिंग (1862- 1870)1862 मध्ये आयुक्त म्हणून नियुक्ती झाली.- पोलिस आणि न्यायपालिका संघटित केली.सार्वजनिक शिक्षणात सुधारणा आणल्या.

35. चौथे नाल्वडी कृष्णराजा वडेयार चे शासनराजाच्या कारकिर्दीला "रामराज्य" (आदर्श राज्य) मानले जात असे कारण:-जे.एन. टाटा यांनी बेंगळुरूमधीलभारतीय विज्ञान संस्थेसाठी 371 एकर जमीन आणि 5 लाखांहून अधिक रुपयांचे दान केले. 1907 मध्ये "न्याय विधायक सभा" ची स्थापना. 1910 मध्ये म्हैसूरू पॅलेसचे बांधकाम पूर्ण करणे. -कृष्णराजसागर धरणाचे बांधकाम. -1911 मध्ये "संपत अभ्युदय

परिषद" ची सुरुवात. रुग्णालयांमध्ये मागासवर्गीयांसाठी विशेष प्रतिनिधित्वाची तरतूद. - महिलांना पहिल्यांदाच मतदानाचा अधिकार प्रदान करणे.

36). सर एम. विश्वेश्वरय्या यांचे कार्ये.

सर एम. विश्वेश्वरय्या यांना त्यांच्या "आधुनिक म्हैसूरूचे शिल्पकार आणि निर्माता" म्हणून ओळखले जात असे.योगदान, यासह:- प्रगतीसाठी औद्योगिकीकरणावर भर.- भद्रावती येथे लोखंड आणि पोलाद कारखान्याची स्थापना.चंदन तेल कारखाना, साबण कारखाना आणि चामड्याचे टॅनरीची स्थापना.- 1913 मध्ये म्हैसूरू बँकेची स्थापना- सक्तीच्या प्राथमिक शिक्षणाची लागू करणे.- हेब्बाळ, बेंगळुरू येथे कृषी शाळेची स्थापना.- 1916 मध्ये म्हैसूरू विद्यापीठाची स्थापना.-1915 मध्ये कन्नड साहित्य परिषदेची स्थापना."भारतरत्न" पुरस्कार मिळवणारे पहिले कन्नडिग.

37) टिपू सुलतानचे यश :-   हैदर अलीचा मुलगा होता.- दुसऱ्या अँग्लो-म्हैसूरू युद्धात भाग घेतला.- मराठ्यांच्या मदतीने पहिले अँग्लो-म्हैसूर युद्ध जिंकले.- चौथे अँग्लो-म्हैसूरू युद्ध एकट्याने लढले.श्रीरंगपट्टण येथे दरिया दौलत हा उन्हाळी राजवाडा बांधला.- रेशीम शेतीला लोकप्रियता दिली.- रॉकेट तंत्रज्ञानाचे ज्ञान होते.

VII) ३८. भारताचा नकाशा

(नकाशामध्ये काही दक्षिण भारतातील स्थळे दर्शवलेली आहेत.)

7.2

I)

1. B

2. D

3. D

4. C

5. C

II)

6. किनारपट्टी

7. शिवमोग्गा

8. राणी चन्नम्मा

9. पश्चिम दिशा

10. पहिला केंपेगौडा

III)

11. ज्येष्ठ वेंकटप्पा नायक यांची कार्ये

केळदीचा एक प्रसिद्ध राजा, सैनिकी विजयांसाठी ओळखला जातो.त्याने आपले राज्य किनारपट्टीवरील चंद्रगिरी नदीपर्यंत विस्तारले.मंगळूरमध्ये पोर्तुगीजांचा पराभव केला.वीजापूरच्या आदिलशाहीचा पराभव करून विजयस्तंभ उभारला.

12. केळदी चन्नम्मा

शिवप्पा नायकांची सून.मुघलांना परतावून लावले आणि छत्रपती शिवाजी महाराजांचे पुत्र छत्रपती राजाराम यांना आश्रय दिला.आपल्या शौर्य आणि बलिदानासाठी प्रसिद्ध.मठ (हिंदू मठ) आणि शिक्षणाला पाठिंबा दिला.

13. पहिला केंपेगौडा यांची कार्ये

बेंगळुरू शहराचे संस्थापक.बेंगळुरूचा किल्ला बांधला.बेंगळुरूमध्ये अनेक तलावांची निर्मिती केली.बसवनगुडी आणि गवी गंगाधरेश्वर मंदिरे यांचा जीर्णोद्धार केला.

14. शिवाप्पा नायक यांची कार्ये

केळदीचे प्रसिद्ध शासक.पोर्तुगीजांकडून किनारपट्टीवरील किल्ले जिंकले, त्यामुळे त्यांना "पदुकडलोदेय" (पश्चिम समुद्राचा राजा) ही पदवी मिळाली.चंद्रगिरी आणि मंगळूर येथे संरक्षणात्मक किल्ले बांधले.धार्मिक आणि सहिष्णू शासक होते.वैदिक यज्ञ केले.गोव्याच्या व्यापाऱ्यांना त्यांच्या राज्यात स्थायिक होण्यास अनुमती दिली.ख्रिश्चनांना स्थायिक होऊन शेती करण्यास प्रोत्साहन दिले.

15. दुसऱ्या केंपेगौडा यांची कार्येपहिला केंपेगौडा यांचे पुत्र.मगडी ही त्यांची राजधानी होती.बेंगळुरूमध्ये चार गोपुरे बांधले.बेंगळुरूला एक प्रमुख वस्त्रोद्योग केंद्र म्हणून विकसित केले.--

(खालील उत्तरपत्रिका दिलेली आहे – प्रश्न क्रमांक आणि योग्य पर्याय)

1. D	2. A	3. C	4. B	5. C	6. C	7. D	8. B	9. A	10. C
11. C	12. D	13. D	14. B	15. A	16. B	17. C	18. D	19. C	20. A
21. C	22. C	23. B	24. D	25. C	26. A	27. C	28. B	29. D	30. A
31. D	32. C	33. B	34. D	35. C	36. A	37. B	38. B	39. D	40. B

II)

41)स्वातंत्र्यसैनिकपुट्टबसाप्पा, कल्याण स्वामी आणि गुड्डेमने आप्पय्या गौडा हे या भागातील प्रमुख स्वातंत्र्यसैनिक होते.

42) अमर सुळ्या स्वातंत्र्यसैनिकअमर सुळ्याच्या स्वातंत्र्यसैनिकांनी १३ दिवसांसाठी सुळ्य, पुत्तूर, कासारगोड आणि मंगळूर या भागांवर ताबा मिळवीला होता.

43). प्राचीन राजवंशकदंब, आलुप, होयसळ आणि विजयनगर हे या भागातील प्रमुख राजवंश होते.

44). ऐतिहासिक स्थळेउदयावर (उदयपुर), मंगळूरू (मंगळपुर) आणि बारकुरु ही या भागातील ऐतिहासिक स्थळे आहेत.

45) तुळुनाडूची पूजापद्धत तुळुनाडू भागात दोन प्रमुख पूजापद्धती आहेत: नागपूजा (नागरधाने) आणि भूतपूजा (भूतारामधने).

46) दक्षिण कन्नड आणि उडुपी हे या भागातील जिल्हे आहेत.

47) बेड्यांचा उठावबेड्यांचा उठाव पुढील कारणांमुळे झाला:स्थानिक जमीनदारांकडून शोषण.ब्रिटिश सरकारचा शस्त्रास्त्र कायदा आणि वन कायदा यामुळे.ब्रिटिशांच्या अन्यायामुळे निर्माण झालेली असंतोषाची भावना, जी स्थानिक सरदार आणि सामान्य लोकांच्या उठावात व्यक्त झाली.

48. हलगली उठावहलगली उठावाचे प्रमुख नेते होते: जडा, बाळा आणि रामी.

49). स्वातंत्र्यसैनिकस्वामी रामानंद तीर्थ, हर्डीकर मंजाप्पा रामचंद्र राव, आणि शरणगौडा इनामदार हे या भागातील प्रमुख स्वातंत्र्यसैनिक होते.

III)

50). कित्तूरची राणी चन्नम्मा

राणी चेन्नम्मा ही कित्तूरची धाडसी राणी होती आणि मल्लसर्ज देसाई यांची पत्नी होती. तिने शिवलिंग रुद्र सर्ज याला दत्तक घेतले आणि राज्यकारभार सुरू केला.ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीने या दत्तक प्रकरणावर आक्षेप घेतला आणि त्यामुळे संघर्ष उभा राहिला.चन्नम्मा यांनी ब्रिटिशांच्या दडपशाही धोरणांचा तीव्र विरोध केला.थॅकेरेने 500 सैनिकांसह कित्तूरवर हल्ला केला, पण चन्नम्मा यांनी 6000 सैनिकांसह शौर्याने लढा दिला.तिच्याजवळ शौर्य असूनही, तिच्या स्वतःच्या माणसांनी विश्वासघात केला आणि तिला बैलहोंगल येथे कैद करण्यात आले.या भारतातील ब्रिटिशांविरोधात लढा देणाऱ्या पहिल्या महीलांपैकी एक म्हणून ओळखली जातात.आजही त्यांची आठवण लोकगीतांमध्ये (लावणी) जपली जाते.

51) हलगली बेड्यांच्या उठावाची कारणे ब्रिटिश सरकारच्या शस्त्रास्त्र कायद्यानुसार बेड्यांना शस्त्र बाळगण्याचा अधिकार नाकारला गेला.धाडसी असलेल्या बेड्यांनी या कायद्याचा आणि ब्रिटिश हस्तक्षेपाचा विरोध केला.संघर्ष उफाळून आला आणि ब्रिटिशांविरोधात उठाव झाला.

52). सिंधूर लक्ष्मण यांचा वारसासिंधूर लक्ष्मण हे ब्रिटिशांविरोधात लढणारे धाडसी योद्धा होते.त्यांनी ब्रिटिशांच्या खजिन्यांवर आणि श्रीमंतांवर हल्ला करून गरीबांना मदत केली.त्यांनी शोषित लोकांची सेवा केली आणि त्यांच्या धैर्यामुळे प्रसिद्ध झाले.ब्रिटिशांनी अपमान केल्यानंतर त्यांनी सुटका करून घेतली. आणि एका ब्रिटिश पोलिस अधिकाऱ्याचा वध केला, ज्यामुळे ते इतिहासातील एक महान व्यक्तिमत्त्व ठरले.

IV)

53). हैदराबाद - कर्नाटक मुक्ती संग्रामहैदराबादमध्ये निजामशाहीविरुद्धचा संघर्ष हा धैर्य आणि त्यागाने भरलेला ऐतिहासिक प्रसंग होता.यामध्ये मोठ्या प्रमाणात बलिदाने आणि शौर्य दिसून आले.निजामच्या राजवटीखालील हिंदूंना खूप हालअपेष्टा सहन कराव्या लागल्या.निजामच्या "कालघोडा" सैन्याची क्रूरता प्रसिद्ध होती.: या संघर्षातील उल्लेखनीय नेत्यांमध्ये स्वामी दयानंद, हर्डीकर मंजाप्पा आणि रामचंद्र राव यांचा समावेश होता, ज्यांनी "वंदे मातरम्" चळवळ सुरू केली.1947 मध्ये भारताला स्वातंत्र्य मिळाले, परंतु हैदराबाद 17 सप्टेंबर 1948 पर्यंत निजामाच्या राजवटीखाली राहिले.जेव्हा भारतीय सैन्याने ते मुक्त केले आणि ते भारतात विलीन झाले.

54) संगोळी रायण्णांचे कार्ये- संगोळी रायण्णा हे एक शूर योद्धा आणि कित्तूर बंडातील एक प्रमुख व्यक्तिमत्व होते.- ते राणी चन्नम्माचे एक निष्ठावंत सरदार आणि एक कट्टर देशभक्त होते.- रायण्णानी इंग्रजांविरुद्ध गनिमी युद्ध केले, त्यांच्या कार्यालयांवर आणि तिजोरींवर छापे टाकले.- ते इंग्रजांच्या बाजूने काटा होते, इंग्रजांनी त्यांना एक भयानक विरोधक म्हणून पाहिले.- दुर्दैवाने, रायण्णांचा देशद्रोह्यांनी विश्वासघात

केला आणि इंग्रजांनी त्यांना पकडले.- त्यांना व त्यांच्या सहा साथीदारांसह इंग्रजांनी फाशी दिली. - रायण्णांची समाधी (स्मारक) नंदगड येथे आहे.

V) 55) दक्षिण भारत नकाशा

पाठ -०८

भक्ती पंथ आणि सुफी परंपरा (उत्तर सूची)

१. क
२. अ
३. ब
४. अ
५. ड
६. गोविंद भट्ट यांनी लिहिले.
७. कनकदास
८. संत शिशुनाळ शरीफ
९. विश्वंभरा
१०. गेसूदराज
११. तिरुप्पमैं
१२. पुरंदर विठ्ठल
१३. शिशुनाळ शरीफ
१४. इ. स.१८१९
१५. नीरू आणि निमर
१६. दोन ओळींची कविता
१७. ग्रंथ साहेब
१८. शीख गाणी
१९. रामचरितमानस
२०. ईश्वरीपुरी

२१. मिराबाई
२२. लांब केसाचा
२३. व्यासराय
२४. हावेरी जिल्ह्यातील बांकापूर तालुक्यातील बाड या गावी झाला.
२५. वरदप्पा नायक आणि लीलावती
२६. त्यांना सोनं मिळाल्यामुळे कनकदास हे नाव पडले.
२७. रामानंद
२८. गुरुनानक
२९. गुरुनानकानी वास्तव्य केलेल्या बिदर येथील स्थळाला गुरुनानक झरा असे म्हणतात.
३०. तुलसीदास
३१. मिराबाई
३२. मोईनुद्दीन चिस्ती
३३. गोदादेवी
३४. शिवमोगा जिल्ह्यातील उडूताडी
३५. संत शिशुनाळ शरीफ
३६. कबीरदास यांचे संदेश

हिंदू आणि मुस्लिम धर्मामध्ये सुसंवादावर भर दिला.

जातीव्यवस्था, उधळपट्टी जीवनशैली, जातीचे श्रेष्ठत्व आणि धार्मिक असमानता यांचा निषेध.

३७. भक्ती चळवळीचा प्रभाव :---

भक्ती संतांनी हिंदू आणि मुस्लिम मध्ये सुसंवाद साधला.

स्थानिक भाषांमध्ये साहित्य निर्मिती झाली ज्यामुळे प्रादेशिक भाषा समृद्ध झाल्या.

३८. अक्कमहादेवी यांचा जन्म शिवमोगा जिल्ह्यातील उडूतडीमध्ये झाला.

वडील; निर्मलशेट्टी

आई; सुमती

३९. गुरुनानकांची शिकवण

गुरुनानक हे शीख धर्माचे संस्थापक आहेत.

त्यानी उपदेश केला की संपूर्ण विश्वासाठी फक्त एकच देव आहे.

देव सत्य आणि शाश्वत आहे.

जीवनात कपट, फसवणूक, चोरी किंवा हिंसाचारात सहभागी होऊ नये.

गुरुभक्ती मुक्ती कडे नेऊ शकते.

- त्यानी मूर्ती पूजा, जातीव्यवस्था आणि सती प्रथेला विरोध केला.

४०. सुफी पंथाची तत्त्वे

फक्त एकच देव आहे आणि तो सर्व शक्तीमान आहे.

आपण सर्व त्याची मुले आहोत.

प्रामाणिक श्रमाचे महत्त्व अधोरेखित केले.

सर्व मानव समान आहेत असा उपदेश केला.

जाती व्यवस्थेला विरोध केला.

४१. भक्ती चळवळीची प्रमुख तत्वे

सामाजिक विषमतेचा निषेध केला आणि समानतेला प्रोत्साहन दिले.

भक्ती संतानी अंध कर्मकांडांना विरोध केला.

त्यांनी लोकांना एकत्र आणण्याचे आणि जवळ आणण्याचे काम केले.

खरा धर्म प्रेम आणि मानवतेची सेवा आहे असा उपदेश केला.

फक्त एकच देव आहे यावर भर दिला.

४२. कनकदास ----

कनक दास हे दास साहित्याचे एक प्रमुख संगीतकार होते.

त्यांचा जन्म १५०८ मध्ये हावेरी जिल्ह्यातील बंकापूर तालुक्यातील बाड या गावी झाला.

त्यांचे मूळ नाव थिम्मप्पा होते.

वडील: बीराप्पा, आई: बचम्मा.

तो ७८ गावांचा सेनापती होता.

त्याला कनक नायक असे म्हटले गेले. कारण त्यांना सोन्याचा हंडा मिळाला होता.

आदिकेशव हे त्यांचे धारण केलेले नाव होते.

त्यानी अंधश्रद्धेचा निषेध केला.

आपल्या कीर्तनातून कनकदासानी जाती पद्धतीची विडंबना मांडली आहे.

४३. मिराबाई -----

भगवान श्रीकृष्ण हे मीराबाई चे पूजनीय दैवत होते.

मिराबाईंना कलियुगाची राधा म्हणून ओळखले जाते. त्यांचा जन्म राजस्थानातील रजपूत राजघराण्यात झाला.

राजा रतन सिंग यांची मुलगी मीराबाईंचा मेवाडचा राजकुमाराबरोबर विवाह झाला. बालपणापासूनच आध्यात्मिक ओढ असल्यामुळे पूजा ध्यान आणि कीर्तनामध्ये वेळ व्यतीत करीत होत्या. मीराबाईंच्या पतीच्या कुटुंबाचा कृष्ण भक्तीला विरोध होता. या त्रासाने मीराबाईने राजभोगाचा त्याग फिरून श्रीकृष्णाच्या क्षेत्रामध्ये म्हणजेच वृंदावनला आल्या. त्यांनी रचलेल्या कीर्तनामध्ये भक्ती प्रेम भरून ओसंडत होते. गिरीधर गोपाल हे त्यांच्या भगवंताचे नाव होते. त्यांच्या शेकडो भाषणामुळे मीराबाई जनमानसात अजरामर झाल्या.

४४.

1. कनकदास (हरिदास संत)
2. गुरुनानक (शिख धर्माचे संस्थापक)
3. चैतन्य महाप्रभू (वैष्णव संत)
4. मिराबाई (कृष्ण भक्त कवयित्री आणि संत)
5. तुलसीदास (रामचरितमानसचे रचनाकार)

नागरिकशास्त्र

पाठ -9

शासकांग, कार्यांग आणि न्यायांग शब्दावलीचा परिचय

प्रश्न 1. दिलेल्या पर्याया मधून योग्य उत्तर निवडा

1. ब) कायदेमंडळ

2. क) संसद

3. क) लोकसभा

4. ब) राज्यसभा

5. क) सर्वोच्च न्यायालय

6. अ) इंग्लंड

प्रश्न क्रमांक 2. योग्य शब्दाने रिकाम्या जागा भरा.

7.बॅरोमीटर

8.संसद

9.सार्वभौम

10.कायदेमंडळ

11. सार्वजनिक

12. द्विसदन

13. एकसदन

14. द्विसदन

15. कार्य

16. कार्यकारी

17.एक्सेक्यू

18.मेंदू

19. नोकरशाही

20.कल्याण आणि सुरक्षा

21.न्यायपालिका

22. संविधान

प्रश्न क्रमांक 3. पहिल्या दोन शब्दांमधील सहसंबंध समजून तिसऱ्या शब्दाला संबंधित शब्द लिहा

23. वरिष्ठ ग्रह

24. न्याय

25. इंग्लंड

26. पंतप्रधान

27. लॅटिन

प्रश्न 4. एका वाक्यात उत्तरे लिहा

28. कारण हे एक असे व्यासपीठ आहे जिथे लोकप्रतिनिधी लोकांचे मत व्यक्त करण्यासाठी एकत्र येतात.

29. कायदेमंडळाचे

30. फ्रेंच शब्द पार्लर आणि लॅटिन शब्द पार्लमेंटम पासून तयार होतो.

31. कायदेमंडळ ही सरकारची शाखा आहे जी राष्ट्रासाठी कायदे तयार करते.

32. एक सदनीय कायदेमंडळ सभागृह

33. द्विसदनीय कायदेमंडळ सभागृह

34. भारत आणि इंग्लंड

35. कायदेमंडळाने कायदेमंडळाने तयार केलेले कायदे अमलात आणणारी सरकारची शाखा

36. लॅटिन शब्द एक्सेक्यू वरून

37. कार्यकारी मंडळ

38. कल्याणकारी राज्य

39. नाममात्र कार्यकारी ही अशी व्यवस्था जिथे सरकार प्रमुख राज्यप्रमुखाच्या नावाने अधिकार वापरतो.

40. मुख्य कार्यकारी अधिकारी ही अशी व्यवस्था असते जिथे सरकारचा प्रमुख प्रत्यक्ष अधिकार वापरतो.

41. फ्रेंच शब्द पार्लर आणि लॅटिन शब्द पार्लमेंटम.

42. न्यायव्यवस्था

43. जस्टीया

44. एकात्मिक न्यायव्यवस्था ही अशी व्यवस्था आहे जिथे देशातील सर्व न्यायालय एका श्रेणीबद्ध तत्त्वावर आधारित रचना आणि कार्य करतात.

45. संघराज्य न्यायव्यवस्था ही अशी व्यवस्था आहे जिथे देशात केंद्र आणि राज्यासाठी स्वतंत्र न्यायव्यवस्था असते.

46. भारत आणि कॅनडा.

47. न्याय देणे

48. अमेरिका आणि स्वित्झर्लंड

प्रश्न क्रमांक. 5. खालील प्रश्नांची दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

49. कायदेमंडळाला नवीन कायदे तयार करण्याचा, कायद्यात दुरुस्त करण्याचा आणि राष्ट्रासाठी जुने कायदे रद्द करण्याचा सर्वोच्च अधिकार आहे.

50. कायदेमंडळाला कार्यामध्ये नवीन कायदे तयार करण्याचा कायद्या त दुरुस्त करण्याचा सर्वोच्च प्राथमिक कार्य आहे.

51. विधिमंडळाचे प्रकार 2 आहेत

1. एक सदनीय कायदेमंडळ 2. द्वी सदनीय कायदेमंडळ

52. कार्यकारी संकुचित अर्थ राज्याचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी आणि सल्लागार.

53. कायदे अमलात आणण्यासाठी जबाबदार असलेल्या अधिकाऱ्यांची एकत्रित संस्था.

54. गार्नर यांच्या मते कार्यकारी ही सरकारची शाखा आहे जी संविधान आणि न्यायालयीन निर्णयाद्वारे व्यक्त केलेल्या राज्याच्या इच्छेची करते.

55. कार्यकारी अधिकारी किंवा कार्य संपूर्ण सरकारचे प्रतिनिधित्व करते आणि त्यांचे कायदे हे सुनिश्चित करतात त्यांचे विविध अंग त्यांच्या जबाबदाऱ्या पूर्ण करतात

56. न्यायांगाचे प्रकार

1. एकात्मिक न्याय व्यवस्था.

2. संधीय न्यायव्यवस्था.

57. जेव्हा अंधारातून न्यायाचा दिवा निघतो तेव्हा अत्याचाराची कृता स्पष्ट होते.

58. नागरिकांच्या हक्कांचे उल्लंघन झाल्यास त्यांचे संरक्षण करण्यासाठी न्यायालयाने जारी केलेले आदेश म्हणजेच रीट होय.

59. केंद्र सरकारची तीन अंगे आहेत

1.कायदेमंडळ

2कार्यकारी मंडळ

3.न्याय मंडळ

VI. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी तीन ते चार वाक्यांमध्ये द्या:

६०. संविधानातील तरतुदी जोडण्याची, दुरुस्त करण्याची आणि रद्द करण्याची प्रक्रिया.

६१. लोकांच्या आकांक्षा पूर्ण करण्यासाठी सार्वजनिक धोरण नियम तयार करून, त्यांना राष्ट्रीय जीवनाचा आरसा बनवून कायदेमंडळ राष्ट्राच्या एकूण प्रगतीचे प्रतिबिंबित करते.

६२. ग्रीस, फिनलंड, स्वीडन, डेन्मार्क, युगोस्लाव्हिया, पोर्तुगाल, न्यूझीलंड इत्यादी देश.

६३. कायदेमंडळाकडे कायदा बनवणे, सरकार स्थापन करणे,

सार्वजनिक तक्रारींचे निवारण, घटनात्मक सुधारणा इत्यादींसह व्यापक अधिकार आहेत.

६४. राष्ट्राच्या एकूण प्रशासनासाठी, कायदे लागू करण्यासाठी,कल्याणकारी राज्याची स्थापना करण्यासाठी, परराष्ट्र धोरण, नियम, करार आणि राष्ट्रीय हितांचे रक्षण करण्यासाठी कार्यकारी जबाबदार आहे.

६५. कार्यकारी मंडळाचे प्रकार:

- नाममात्र कार्यकारी मंडळ

- वास्तविक कार्यकारी मंडळ

- संसदीय कार्यकारी मंडळ

- अध्यक्षीय कार्यकारी मंडळ

- एकल कार्यकारी मंडळ

- बहुवचन कार्यकारी मंडळ

- राजकीय कार्यकारी मंडळ

- कायमस्वरूपी कार्यकारी मंडळ

६६. न्यायिक पुनरावलोकन म्हणजे कायदेमंडळाने पारित केलेल्या कायद्यांची आणि कार्यकारी मंडळाने जारी केलेल्या आदेशांची घटनात्मक वैधता तपासण्याची शक्ती.

६७. "न्यायपालिका ही सरकारची एक शाखा आहे जी नागरिकांचे हक्क ठरवते आणि त्यांचे संरक्षण करते,

गुन्हेगारांना शिक्षा करते, न्यायाचे समर्थन करते आणि निरपराधांना अत्याचाराच्या धोक्यापासून संरक्षण देते."

VII. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी पाच ते सहा वाक्यांमध्ये द्या:

68. कायदेमंडळाचे महत्त्व:

- कायदा बनवणे

- सरकारची स्थापना

- घटनादुरुस्ती

- सार्वजनिक तक्रारींचे निवारण

- राष्ट्रीय जीवनाचा आरसा

- राष्ट्रीय सार्वभौमत्वाचे प्रतीक

69. कार्यकारिणीचे महत्त्व:

- कार्यकारिणी ही सरकारची यंत्रणा आहे

- कायदे अंमलात आणणे

- लोकशाहीचे प्रभावी साधन

- कल्याणकारी राज्याचे साधन

- राष्ट्रीय प्रतिष्ठेचे प्रतीक

70. न्यायपालिकेचे महत्त्व:

- कायद्याचे संरक्षण करणे

- हक्क आणि स्वातंत्र्यांचे संरक्षण करणे

- नागरी सुरक्षा आणि कल्याण

- राज्यात सुव्यवस्था प्रस्थापित करणे

- जनतेचा विश्वास वाढवणे

७१. कायदेमंडळ आणि कार्यकारिणीमधील फरक:

- कायदेमंडळ: राष्ट्रपती आणि संसद यांचा समावेश आहे

- कार्यकारिणी: पंतप्रधान आणि मंत्रिमंडळ यांचा समावेश आहे

- कायदेमंडळ: कायदे बनवते

- कार्यकारिणी: कायदे लागू करते

- कायदेमंडळ: आंतरराष्ट्रीय करारांवर स्वाक्षरी करण्यास अधिकृत नाही

- कार्यकारिणी: आंतरराष्ट्रीय करारांवर स्वाक्षरी करण्यास अधिकृत

- कायदेमंडळ: राष्ट्रीय जीवनाचा आरसा

- कार्यकारी मंडळ: राष्ट्रीय प्रतिष्ठेचे प्रतीक

७२. कार्यकारी मंडळाचे प्रकार:

- नाममात्र कार्यकारी मंडळ

- वास्तविक कार्यकारी मंडळ

- संसदीय कार्यकारी मंडळ

- अध्यक्षीय कार्यकारी मंडळ

- एकल कार्यकारी मंडळ

- बहुवचन कार्यकारी मंडळ

- राजकीय कार्यकारी मंडळ

- स्थायी कार्यकारी मंडळ

७३. न्यायपालिकेची कार्ये:

- कायद्यांचा अर्थ लावणे

- न्याय प्रशासन करणे

- आदेश जारी करणे

- सल्ला देणे

- न्यायालयीन पुनरावलोकन

७४. राष्ट्रीय प्रतिष्ठेचे प्रतीक म्हणून कार्यकारी मंडळ:

- आंतरराष्ट्रीय संबंधांना चालना देणे

- आंतरराष्ट्रीय करारांमध्ये प्रवेश करणे

- राष्ट्रीय हितांचे रक्षण करणे

- शांतता आणि सौहार्दाची धोरणे अंमलात आणणे

- या सर्व कारणांमुळे, कार्यकारी मंडळ हे राष्ट्राचे प्रतीक आहे.

पाठ – 10
केंद्र सरकार

दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा:

1. A) 28
2. B) 8
3. C) 552
4. D) 250
5. C) राष्ट्रपती
6. A) पंतप्रधान

II. योग्य शब्द घालून जागा भरा:

7. विधिमंडळ
8. कार्यकारी मंडळ
9. न्यायपालिका
10. 25 वर्षे
11. 12
12. 30 वर्षे
13. लोकसभेत

14. राष्ट्रपती भवन

15. 5 वर्षे

III. दिलेल्या दोन शब्दांमधील संबंध समजून घ्या आणि त्याप्रमाणे तिसऱ्या शब्दासाठी संबंधित शब्द लिहा:

16. राज्यसभा

17. सहा वर्षे

18. तीस वर्षे

IV. प्रत्येकी एका वाक्यात उत्तरे द्या:

19. संसद – भारताची सर्वोच्च विधिमंडळ संस्था आहे.

20. घटक म्हणजे:

1. राष्ट्रपती

2. लोकसभा (जनतेचे सभागृह)

3. राज्यसभा (राज्यांचे सभागृह)

21. दोन सभागृहे म्हणजे:

1. लोकसभा (जनतेचे सभागृह)

2. राज्यसभा (राज्यांचे सभागृह)

22. पात्र मतदार म्हणजे:

असे नागरिक ज्यांचे वय 18 वर्षे पूर्ण झाले आहे.

२३. लोकसभा सदस्य

लोकप्रतिनिधींचे सभागृहाचे सदस्य.

२४. सर्व राज्यांच्या विधिमंडळातील सदस्य

राज्यांचे निवडून आलेले प्रतिनिधी.

२५. संसद सदस्य (MP)

संसदेमध्ये जनतेचे प्रतिनिधित्व करणारा व्यक्ती.

२६. राष्ट्रपती, पंतप्रधान आणि मंत्रीमंडळ

सरकारची कार्यकारी शाखा.

२७. ३५ वर्षे

लोकसभा सदस्य होण्यासाठी आवश्यक किमान वय.

२८. लोकसभा आणि राज्यसभा

संसदेची दोन सभागृहे.

२९. राष्ट्रपती

राज्यप्रमुख.

३०. केंद्रीय संसदेच्या दोन्ही सभागृहांचे सदस्य

लोकसभा आणि राज्यसभा सदस्य.

३१. पंतप्रधान

सरकारचे प्रमुख.

३२. राष्ट्रपती लोकसभेतील बहुमत गटाच्या नेत्याची निवड

पंतप्रधान म्हणून करतो.

३३. लोकसभा

जनतेचे सभागृह.

३४. लोकसभा सरकार हटवू शकते

अविश्वास ठराव मंजूर करून आणि बहुमत सिद्ध करून.

V. पुढील प्रश्नांची प्रत्येकी दोन ते तीन वाक्यांमध्ये उत्तरे द्या:

३५. लोकसभा अध्यक्षाचे अधिकार आणि कर्तव्ये:

सभागृहातील चर्चेचा अजेंडा ठरवणे.

सभागृहात शिस्त, शांतता आणि सुव्यवस्था राखणे.

चर्चासत्र योग्य प्रकारे पार पाडणे.

योग्य निर्णय घेणे.

36. मतमोजणी मंडळाची रचना:

संसदेच्या दोन्ही सभागृहांचे निवडून आलेले सदस्य आणि राज्य विधिमंडळांचे निवडून आलेले सदस्य.

37. संसदीय प्रणाली:

पंतप्रधानांच्या नेतृत्वाखालील मंत्रिमंडळ लोकसभेस जबाबदार असते आणि ही संसदीय शासन प्रणालीची वैशिष्ट्यपूर्ण बाब आहे.

VI. खालील प्रश्नांची तीन ते चार वाक्यांत उत्तरे द्या:

38. विरोधी पक्षनेत्याची भूमिका आणि कार्ये:

सत्ताधारी सरकारच्या चुका दाखवून देणे.

सरकारच्या धोरणे व नियमांचे परीक्षण करणे.

सरकार, मंत्रिमंडळ आणि अधिकाऱ्यांना सतर्क करणे.

39. मंत्रिमंडळाची निर्मिती:

राष्ट्रपती लोकसभेतील बहुमत पक्षाच्या नेत्याची पंतप्रधान म्हणून नियुक्ती करतो. पंतप्रधानांच्या शिफारसीनुसार इतर मंत्र्यांची नियुक्ती राष्ट्रपती करतो आणि मंत्रिमंडळाची निर्मिती होते.

VII. खालील प्रश्नांची पाच ते सहा वाक्यांत उत्तरे द्या:

40. लोकसभा सदस्य होण्यासाठी आवश्यक अर्हता

उमेदवार भारताचा नागरिक असावा. वय किमान 25 वर्षे असावे. कोणत्याही सरकारी पदावर नसावा. सद्सदविवेकबुद्धी असावी. न्यायालयाने दोषी ठरवलेला किंवा शिक्षा ठोठावलेला नसावा. दिवाळखोर नसावा. संसदेद्वारे निश्चित केलेल्या इतर अर्हता पूर्ण कराव्यात.

41. संसदचे अधिकार आणि कार्ये:

कायदे करण्याचे अधिकार (विधी निर्माण). अर्थसंकल्प मंजूर करण्याचे अधिकार (आर्थिक अधिकार).

कार्यकारी अधिकार: प्रशासनाची देखरेख करणे.

घटनादुरुस्ती अधिकार: संविधानामध्ये दुरुस्ती करणे.

42. भारताच्या राष्ट्रपतीचे अधिकार:

पंतप्रधान व इतर मंत्र्यांची नियुक्ती करणे.

विधेयकांवर स्वाक्षरी करून त्यांना कायदा बनवणे.

तिन्ही संरक्षण दलांचा सर्वोच्च कमांडर.

सर्वोच्च न्यायालय व उच्च न्यायालयांतील न्यायाधीशांची नियुक्ती.

दोषी व्यक्तींना माफी देणे किंवा शिक्षा कमी करणे.

43. पंतप्रधानांचे महत्त्व:

लोकसभेचे नेते

खात्यांचे वाटप करण्याचा अधिकार.

सरकारचे प्रमुख.

मंत्रिमंडळाचा पुनर्गठन करू शकतात.

राष्ट्रपतींना मंत्र्यांच्या नियुक्ती व बडतर्फीची शिफारस करतात.

राष्ट्रपतींना महत्त्वाच्या निर्णयांवर सल्ला देतात.

पाठ-11

राज्य सरकार

I. दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा:

1. बेळगावी
2. 6
3. 224
4. 75
5. मुख्यमंत्री

II. योग्य शब्द लिहा:

6. विधानसभेचे अध्यक्ष

7. राष्ट्रपती निवडणूक

८. 25 वर्षे

९. 30 वर्षे

१०. मुख्यमंत्री

११. 5 वर्षे

१२. बंगळुरू (Bangalore)

III. पहिल्या दोन शब्दांमधील संबंध ओळखा आणि तो तिसऱ्या शब्दावर लागू करा:

१३. राज्य सरकार

१४. वरचे सभागृह

१५. तीस वर्षे

IV. एका वाक्यात उत्तर द्या:

१६. विधान परिषद

१७. राष्ट्रपती

१८. राज्यपाल आणि राज्य विधिमंडळ यांना अनुक्रमे राज्य विधानसभा आणि परिषद असे म्हणतात.

१९. विधानसभा आणि विधान परिषद

२०. एकसदनी (फक्त एकच सभागृह असलेली विधानसभा)

२१. राज्यपाल आणि मुख्यमंत्री तसेच मंत्रिपरिषद

२२. 35 वर्षे

२३. राज्यपाल

२४. राज्यपाल

२५. मुख्यमंत्री

२६. राज्यपाल

२७. द्विसदनी (राज्य विधिमंडळामध्ये दोन सभागृहे असलेले)

V. खालील प्रश्नांना तीन ते चार वाक्यांत उत्तरे द्या:

२८. विधानसभेच्या सदस्य होण्यासाठी पात्रता:

उमेदवार भारतीय नागरिक असावा.

किमान वय 25 वर्षे असावे.

उमेदवाराने शासनाच्या अंतर्गत कोणतेही नफा देणारे पद धारण करू नये.

दिवाळखोर नसावा.

२९. विधानसभेच्या अधिकार व कार्य:

ती राज्याची विधी मंडळ आहे

आर्थिक बाबतीत तिचा निर्णय अंतिम असतो.

ती मंत्रीमंडळावर नियंत्रण ठेवते.

ती मंत्रीमंडळ हटवू शकते.

तिचे सदस्य राष्ट्रपतींच्या निवडणुकीत सहभागी होतात.

३०. आमदारांचे कर्तव्य:

मतदारसंघात भेट देणे आणि लोकांच्या अडचणी सोडवणे.

लोकांसाठी welfare schemes चा विशेष विचार करणे

लोकांच्या तक्रारी सभागृहात मांडणे.

लोकांच्या हिताचे कायदे करण्यासाठी काम करणे.

३१. राज्यपाल होण्यासाठी पात्रता:

भारतीय नागरिक असावा.

वय किमान ३५ वर्षे असावे.

(राज्यपालसाठी संसद किंवा राज्य विधीमंडळाचे सदस्य असणे आवश्यक नाही; परंतु त्यांनी नफा देणारे कोणतेही पद धरलेले नसावे.)

VI. पुढील प्रश्नांची प्रत्येकी पाच ते सहा वाक्यांमध्ये उत्तरे लिहा:

३२. लोकसभा आणि विधानसभेतील साम्य:

सदस्य होण्यासाठी किमान वय २५ वर्षे असते

सदस्य थेट लोकांद्वारे निवडले जातात.

कार्यकाल ५ वर्षांचा असतो.

दोन्ही त्यांच्या त्यांच्या संबंधित विधीमंडळाच्या खालच्या सभा आहेत.

सदस्य सभागृहात लोकांच्या अडचणी मांडतात.

अर्थसंकल्पीय विधेयके प्रथम या सभांमध्ये मांडली जातात.

या सभांचे प्रमुख विधीमंडळाचे नेते असतात.

या सभांचे सदस्य मंत्री होऊ शकतात.

३३. राज्यसभा आणि विधान परिषदेतील साम्य:

सदस्य होण्यासाठी किमान वय ३० वर्षे असते.

सदस्य अप्रत्यक्षपणे निवडले जातात.

कार्यकाळ सहा वर्षांचा असतो.

दोन्ही त्यांच्या संबंधित विधीमंडळांचे वरचे सभागृह आहेत.

सदस्य सभागृहात जनतेच्या समस्या मांडतात.

या सभागृहांमध्ये प्रसिद्ध व्यक्तींना नामनिर्देशित केले जाते.

या सभागृहांचे सदस्य मंत्री म्हणून काम करू शकतात.

३४. मुख्यमंत्र्यांचे अधिकार आणि कार्ये:

राज्यपालांना मंत्र्यांच्या नियुक्तीबाबत सल्ला देणे.

मंत्र्यांमध्ये खात्यांचे वाटप व पुनर्वाटप करणे.

मंत्र्यांना पदावरून दूर करणे.

केंद्र व राज्य यांच्यात चांगले संबंध राखण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावणे.

३५. कर्नाटकातील मुख्यमंत्र्याची यादी पाहून गुण देणे

पाठ-12

भारताचे स्वाभाविक विभाग

I .

1 A 2 B 3 C 4 A

5 C 6 D 7 C 8 B

9 C 10 C 11 B 12 A

13 C 14 D 15 B 16 A

17 C 18 A 19 A 20 C

21 A 22 B 23 C 24 D

२५. भारताचे भौगोलिक विभाग:

अ. उत्तरेकडील पर्वत

ब. उत्तरेकडील मैदाने

क. द्वीपकल्पीय पठार

ड. किनारी मैदाने

२६. कर्नाटकचे भौगोलिक विभाग:

अ. किनारी प्रदेश

ब. मालेनाडू (पश्चिम घाट)

क. मैदान प्रदेश (पठार)

२७. भारताचे भौगोलिक स्थान:

अ. भारत पूर्णपणे उत्तर गोलार्धात स्थित आहे.

ब. हा दक्षिण आशियातील एक द्वीपकल्प आहे.

क. भारत हा क्षेत्रफळाने ७ वा सर्वात मोठा देश आणि जगातील दुसऱ्या क्रमांकाचा सर्वात जास्त लोकसंख्या असलेला देश आहे.

२८. द्वीपकल्पीय पठार:

अ. द्वीपकल्पीय पठाराचा उत्तरेकडील भाग माळवा पठार म्हणून ओळखला जातो.

ब. दक्षिणेकडील भाग दख्खन पठार म्हणून ओळखला जातो.

२९. किनारी मैदाने:

- द्वीपकल्पीय पठार दोन्ही बाजूंनी किनारी मैदानांनी वेढलेले आहे.

- हे किनारी मैदाने विभागली जाऊ शकतात:

- पश्चिम किनारी मैदाने

- पूर्व किनारी मैदान

प्रकरण.13
उत्तर अमेरिका

I. खालील प्रश्नांची योग्य उत्तरे निवडा.

1. 23½° कर्कवृत्त
2. बेरिंग समुद्रधुनी
3. हिंदी महासागर
4. पनामा
5. तिसरा सर्वात मोठा खंड
6. पश्चिम बाजू
7. वरील सर्व
8. माउंट मॅकिन्ले
9. कॉलोराडो नदी

10. प्रेअरीज मैदाने
11. अपलेशियन प्रदेश
12. मिसिसिपी नदी
13. ग्रँड कॅनियन
14. सेंट लॉरेन्स
15. लेक सुपीरियर
16. मिशिगन
17. मध्य आणि दक्षिणेकडील प्रदेश
18. टुंड्रा-प्रकारचे मॉस आणि लिकन
19. पाइन, फर, स्प्रूस, लार्च
20. प्रेअरीज गवताळ प्रदेश
21. कॅलिफोर्नियाचा पश्चिम किनारा
22. क्युबा
23. कॅलिफोर्निया
24. मासेमारीचे क्षेत्र
25. सोन्याची खाण
26. मेक्सिको
27. युएसए
28. पिट्सबर्ग
29. शिकागो
30. पूर्वेकडील बाजूस.

II. रिकाम्या जागा योग्य शब्दांनी भरा.

31. उत्तर अमेरिका खंडाला प्रेअरीची भूमी असे म्हणतात.
32. कॅनडामध्ये, लाकूड तोडण्यावर अवलंबून असलेल्या लोकांना लंबरजॅक्स म्हणतात.
33. प्रेअरी मैदान जगाची धान्य कोठी म्हणून ओळखले जाते.
34. शंकुधारी जंगले तैगा म्हणून ओळखली जातात.
35. हडसन बे अटलांटिक महासागरात स्थित आहे.
36. ओल्ड फेथफुल, एक जगप्रसिद्ध गीझर, येल्लोस्टोन राष्ट्रीय उद्यान, युएसए मध्ये स्थित आहे.
37. बार्लीचा वापर बियर च्या उत्पादनात होतो.

III. जोड्या जुळवा.

38. मेक्सिको - माया संस्कृतीचे ठिकाण
39. कॅनडा – स्नो बर्ड ध्रुवीय अस्वल
40. युएसए - ग्रँड कॅनियन होम्स बॅरिंजरक्रिटर ज्वालामुखी
41. वेस्ट इंडिज - क्रिकेट, बेटे

IV. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या.

39. जगातील सर्वात मोठे बेट ग्रीनलँड आहे.
40. उत्तर अमेरिका खंडातील सर्वात खालचा भाग डेथ व्हॅली आहे.
41. व्हाईट माउंटन आणि रॉकी माउंटन कॅलिफोर्निया मध्ये स्थित आहेत.

42. लॅब्राडोर पठार अपलेशियन पर्वतांपासून सेंट लॉरेन्स दरीने वेगळे होते.
43. उत्तर अमेरिकेतील सेंट लॉरेन्स नदी वर्षाचे पाच महिने गोठलेली असते.
44. उत्तर अमेरिका खंडात मका हे पीक "कॉर्न" म्हणून प्रसिद्ध आहे.
45. उत्तर अमेरिकेतील सर्वात जुनी खनिज खाण सोन्याची खाण आहे.
46. जगातील सर्वाधिक अणुऊर्जा उत्पादन करणारा देश अमेरिका आहे.

47. आर्कटिक महासागरात स्थित सर्वात मोठे बेट ग्रीनलँड आहे.
48. उत्तर अमेरिका खंडात 24 देश आहेत.

V. खालील प्रश्नांची दोन ते चार वाक्यात उत्तरे द्या.

49. उत्तर अमेरिका खंडाचे स्थान आणि विस्तार वर्णन करा.

    उत्तर अमेरिका पूर्णपणे विषुववृत्ताच्या उत्तरेकडे स्थित आहे. त्याचा अक्षांशीय विस्तार 7° उत्तर अक्षांशापासून 84° उत्तर अक्षांशापर्यंत आहे. उत्तर अमेरिकेचे क्षेत्रफळ 24.24 दशलक्ष चौरस किलोमीटर आहे.
50. उत्तर अमेरिका खंडातील प्रमुख देशांची यादी करा.

    उत्तर अमेरिका खंडात 24 देश आहेत, त्यापैकी प्रमुख कॅनडा, युनायटेड स्टेट्स, मेक्सिको, अलास्का, ग्रीनलँड, वेस्ट इंडिज, कॅलिफोर्निया आणि क्यूबा हे आहेत.
51. उत्तर अमेरिकेतील ग्रँड कॅनियन कसे तयार झाले?

    उत्तर अमेरिकेतील ग्रँड कॅनियन कॉलोराडो नदीने कॉलोराडो पठाराच्या प्रचंड धूपणामुळे तयार झाले आहे.
52. उत्तर अमेरिकेतील प्रमुख वनस्पती आणि प्राण्यांची नावे सांगा.

    उत्तर अमेरिकेतील प्रमुख वनस्पती पाइन, फर, लार्च, ओक, चेस्टनट, बर्च, बीच, मेपल, महोगनी, लॉगवुड, इत्यादी आहेत. प्राणी - रेनडिअर, कॅरिबू, ध्रुवीय अस्वल, बीव्हर, काळा अस्वल, सिल्व्हर फॉक्स, स्नो माऊस, वर्क पाइन, लिंक्स, सांबर, इत्यादी.
53. उत्तर अमेरिकेतील प्रमुख नद्यांची यादी करा.

    उत्तर अमेरिकेतील प्रमुख नद्या मिसिसिपी, मिसौरी, कॉलोराडो, सेंट लॉरेन्स, इत्यादी आहेत.
54. उत्तर अमेरिकेतील प्रमुख लोक आणि भाषांचे वर्णन करा.

    उत्तर अमेरिकेतील बहुसंख्य लोक अमेरिकन इंडियन आणि आफ्रिकन वंशाचे आहेत, त्यापैकी बहुतेक स्पॅनिश, इंग्रजी, फ्रेंच किंवा अमेरिकन इंडियन भाषा बोलतात.

VI. खालील प्रश्नांची पाच ते सहा वाक्यात उत्तरे द्या.

55. उत्तर अमेरिका खंडाच्या भौतिक विभाजनांबद्दल लिहा.

    उत्तर अमेरिका खंड चार मुख्य नैसर्गिक विभागांमध्ये विभागलेला आहे, ते म्हणजे:

1. पश्चिमेकडील पर्वत किंवा रॉकी पर्वत.
2. महा मध्यवर्ती मैदाने
3. कॅनेडियन पठार
4. अपलेशियन उच्चभूमी

56. प्रेअरीज ग्रेट प्लेन्सवर एक टीप लिहा.

    मध्यवर्ती मैदानांना प्रेअरीजचे ग्रेट प्लेन्स म्हणतात, जे पूर्वेकडील अपलेशियन आणि पश्चिमेकडील पर्वतांमध्ये आढळतात. ही मैदाने खूप विस्तृत आहेत (उत्तर अमेरिकेच्या एकूण भूभागाच्या 3/5 टक्के) आणि त्यांचा उतार सपाट ते तिरका असतो. ही मैदाने मिसिसिपी आणि मिसौरी नद्या आणि त्यांच्या उपनद्यांनी तयार केली आहेत, ज्यामुळे ती जगातील सर्वात सुपीक मैदानांपैकी एक आणि चांगला कृषी क्षेत्र आहे.
57. उत्तर अमेरिका खंडातील प्रमुख तलावांबद्दल लिहा.

उत्तर अमेरिकेत मोठ्या संख्येने गोड्या पाण्याच्या आणि खाऱ्या पाण्याच्या तलावांचा समूह आहे, त्यापैकी बहुतेक कॅनेडियन पठाराच्या दक्षिणेकडील काठावर स्थित आहेत. प्रमुख तलाव ह्युरॉन, ओंटारिओ, मिशिगन, इरी आणि सुपीरियर हे आहेत. एकत्रितपणे, या तलावांना ग्रेट लेक्स (महान तलाव) म्हणतात. लेक सुपीरियर हा ग्रेट लेक्सपैकी सर्वात मोठा आणि जगातील सर्वात मोठा गोड्या पाण्याचा तलाव आहे. शिकागो आणि डेट्रॉईट ही शहरे या तलावाच्या किनाऱ्यावर स्थित आहेत, आणि हे सर्व तलाव महत्त्वपूर्ण जलमार्ग प्रदान करतात.

58. उत्तर अमेरिका खंडातील नैसर्गिक वनस्पति प्रकारांची नावे सांगा.

उत्तर अमेरिका खंडातील नैसर्गिक वनस्पति प्रकार खालीलप्रमाणे आहेत:

1. टंड्रा
2. पानगळीची जंगले
3. समशीतोष्ण मिश्रित जंगल
4. समशीतोष्ण गवताळ प्रदेश
5. भूमध्यसागरीय जंगल
6. उष्णकटिबंधीय आणि अर्ध-वाळवंट
7. उष्णकटिबंधीय पर्जन्यवन.

59. उत्तर अमेरिका खंडाच्या लोकसंख्या घनतेबद्दल लिहा.

उत्तर अमेरिकेच्या पूर्वेकडील भागात सर्वाधिक लोकसंख्या घनता आढळते, जिथे शहरीकरण खूप जास्त आहे, उदाहरणार्थ, न्यूयॉर्क, वॉशिंग्टन, शिकागो इत्यादी, परंतु खंडाचा बहुतेक उत्तरेकडील भाग जास्त बर्फवृष्टीमुळे सामान्यतः रिकामा असतो. युनायटेड स्टेट्सची शहरी केंद्रे आणि औद्योगिक क्षेत्रे सर्वाधिक लोकसंख्या घनतेची क्षेत्रे आहेत, ज्यात उत्तर अमेरिकेच्या 98% लोकसंख्या शहरी आहे.

प्रकरण -14

दक्षिण अमेरिका

उत्तरे

1. ब) 1498

2. ब) रेड इंडियन्स

C. क) विषुववृत्त, मकरवृत्त आणि उष्णकटिबंध

4, ड) दक्षिण अमेरिका

5. ड) आर्क्टिक महासागर

6. ब) ब्राझील

7. क) बोलिव्हिया आणि पराग्वे

8. ड) अँडिज पर्वत

9. ब) माउंट अकनाकागावा

10. क) एंजल धबधबा

आय 1. ड) वरील सर्व

12. क) ॲमेझॉन

13. ब) लेक टिटिकाक सरोवर

14. अ) विषुववृत्त आणि मकरवृत्त

15. क) विषुववृत्तीय हवामान क्षेत्र

16. क) अटकाम वाळवंट

17. ब) सेल्वासा

18. ब) महोगनी आणि एबोनी

19. क) लानोस

20. क) पंपास

21. ब)दक्षिण अमेरिका

22.अ. गाल्पगोस बेटे

23.अ. मका

24. ब) ब्राझील

25. अ) पेरू आणि चिली

26. क) दक्षिण अमेरिका

Ii. रिक्त उत्तरे भरा

27.   रेड इंडियन्स

28. पंपास

29. ब्राझील

30. पनामा कालवा

31. फुटबॉल

Iii. 32.

अ

1. व्हेनेझुएला

2. ब्राझील

3. अर्जेंटिना

4. विषुववृत्त सेल्वास

Iv.

33. फ्रेंच गयाना

34. चिली

35.सावोपौलो

36. 6960मी.

37. चोरन

38. चोरन

39.कँडर

40. उरुग्वे

41. गयाना

42. रबरा चे दूध काढण्यासाठी (लॅटिक्स)

43. हे आकारात त्रिकोणी आहे. उत्तरेकडील रुंद आणि दक्षिणेकडे अरुंद

12 डिग्री उत्तर अक्षांश पासून 56 अंश दक्षिणेकडील अक्षांश आणि 35 पासून वाढवणे

पश्चिम रेखांश 81 डिग्री पश्चिम रेखांश. दक्षिणेकडील एकूण जमीन क्षेत्र

अमेरिका सुमारे 17.71 दशलक्ष चौरस किलोमीटर आहे, जे त्यापेक्षा तीन पट मोठे आहे

भारत.

44, - व्हेनेझुएलाचा लानोस

ब्राझीलचा कम्पोस

अर्जेन्टिनाचा पॅम्पास

45. दक्षिण अमेरिकेची महत्वाची वनस्पती - महोगनी, एबोनी, रबर ट्री इ. प्राणी - उडणारे माकड

, गिलहरी, माकडे, ॲनाकोंडा. पायथन .जाग्वार, लामा, अल्पाकास, टर्टल, रिया, इत्यादी.

46. उरुग्वे, ब्योनस ऐरिश.रिओ , रिओ डी जानिरो आणि सावो पालो ही दक्षिणेकडील सर्वाधिक लोकसंख्या असलेल्या शहरे आहेत.

. 47. ख्रिस्तोफर कोलंबस या भूखंडावर येऊन पोहचला त्याने या भूखंडाला भारत असे म्हटले व तेथील स्थानिक लोकान रेड इंडियन्स असे म्हटले आहे.

, 48. या खंडातील प्रमुख नैसर्गिक विभाग आहेत:

1. अँडिज पर्वत

2. पूर्वेकडील उंचवट्याचा प्रदेश

3. मध्यभागातील सखल प्रदेश

4. पश्चिम किनारपट्टीचा मैदानी प्रदेश

49, दक्षिण अमेरिका खंडातील नैसर्गिक वनस्पतीचे प्रकार खालीलप्रमाणे:

1. विषुववृत्तीय अरण्ये (सेल्वास)

2. उष्णकटिबंधीय गवताळ प्रदेश (कंपास)

3. समशीतोष्ण कटिबंधातील उबदार अरण्ये

4. उष्ण वाळवंटी प्रदेशातील वनस्पती

5. उष्णकटिबंधीय वाळवंटातील वनस्पती

6. भूमध्य सागरी वनस्पती

7. शीत कटीबंधातील अरण्ये

8. समशितोष्ण कटिबंधातील गवताळ कुरणे

प्रकरण 15

सामाजिक आणि धार्मिक सुधारणा

१.पुनर्जागरण चळवळ

२.१८१४

३.विल्यम बेंटिक

४.प्रार्थना समाज

५.विधवा पुनर्विवाह साठी

६.मूळ शंकर) दयानंद सरस्वती(

७ .श्रद्धा नंद

८.१२ जानेवारी १८६३

९.डॉ .ॲनी बेझंट

१० .सावित्रीबाई फुले

ll.११ .राजा राम मोहन राय

१२ .ज्योतिराव फुले

१३ .लाला हंसराज

१४ .रवींद्रनाथ टागोर

१५" .वेदांत कडे परत जा -"घोषवाक्य

१६ .बाळ गंगाधर टिळक

१७ .एच. पी. ब्लॅव्हटस्की आणि एच .एस. ऑलकॉट

१८ .श्री नारायण गुरु

१९ .सय्यद अहमद खान

२० .ताराबाई शिंदे

lll

२१ .१८७५

२२ .१८७३

२३ .१८८९

२४ .१८१४

२५ .१९२०

IV.

१ .H

२ .E

३ .F

४ .A

५ .B

६ .G

७ .C

८ .D

V.

२७ .राजा राम मोहन राय यांना भारतीय पुनर्जनकाचे जनक म्हटले जाते

२८ .सत्यशोधक समाजाचे संस्थापक महात्मा ज्योतिराव फुले

२९" .उठा जागे व्हा आणि ध्येय साध्य होईपर्यंत थांबू नका "स्वामी विवेकानंद यांचे आवाहन

३० अलिगड चळवळीचे नेते सर सय्यद अहमद खान.

३१ श्री नारायण गुरु मी स्थापन केलेली संस्था श्री नारायण धर्म परिपालन योग.

३२ .प्रसिद्ध भारतीय ख्रिश्चन सुधारक पंडित रमाबाई.

३३ .भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या पहिला महिला अध्यक्ष ॲनी बेझंट.

३४ .खेत्रीचा राजा अजित सिंह यांच्या सूचनेवरून नरेंद्रनाथ दत्त यांना स्वामी विवेकानंद असे नाव देण्यात आले.

३५ .डॉ.बी .आर. आंबेडकर आणि ज्योतिबा फुले यांना त्यांचे आध्यात्मिक मार्गदर्शन म्हणून स्वीकारले.

३६ .पंडित रमाबाईंचा जन्म पश्चिमघाटातील गंगा मुला येथे झाला.

३७ .बाळ वागले एमजी चंदावरकर महादेव गोविंद रानडे हे समाज सुधारक या संस्थेचे प्रमुख होते.

३८ .एच . पी .ब्लॉव्हटस्की ,ॲनी बेझंट,सावित्रीबाई फुले, पंडित रमाबाई, ताराबाई शिंदे ह्या महिला समाजसुधारक होत्या.

३९ .ॲनी बेझंट यांची मासिके न्यू इंडिया आणि कॉमनवेल्थ

४० .स्वामी विवेकानंद म्हणाले होते ,"जोपर्यंत लोक उपासमार गरिबी आणि अज्ञान आहेत तोपर्यंत मी त्यांच्याशी लढण्यासाठी पुन्हा पुन्हा जन्म घेईन".

४१ .आर्य समाजाचा प्रभाव असलेले राष्ट्रीय नेते बाळ गंगाधर टिळक ,लाला लजपत राय

Vll.

४२ .सामाजिक दृष्ट प्रवृत्ती उच्चाटन करण्यात ब्राह्मण समाजाची भूमिक

सती जाती, प्रथा मूर्ती पूजा बहुपत्नीत्व बालविवाह आणि अंधश्रद्धेचा त्यांनी कडाडून विरोध केला राजा राम मोहन राय आणि त्यांच्या अनुयायाने ब्रिटिशावर प्रभाव पडला.

गव्हर्नर जनरल विल्यम बेटिक यांच्या नेतृत्वाखाली सती प्रथेवर बंदी घालण्याचा सरकारचा उद्देश. तर्कशुद्ध विचारसरणीद्वारे हिंदू धर्माचे शुद्धीकरण करणे.

४३. सत्यशोधक समाजाचे कार्यः मागासवर्गीयांमध्ये जागरूकता निर्माण करण्यासाठी ज्योतिराव फुले यांनी स्थापना केली. अस्पृश्य, अनाथ आणि विधवांसाठी शाळा उघडल्या. त्यांच्या पत्नी सावित्रीबाई फुले यांच्या मदतीने पुण्यात मुलींची शाळा सुरू केली. विधवांसाठी पुनर्वसन केंद्रे उघडली.

४४. धर्मांतरित व्यक्तींना हिंदू धर्मात परत आणण्यात आर्य समाजाची भूमिकाः

स्वामी दयानंद सरस्वती यांनी आर्य समाजाची स्थापना केली आणि लोकांना "बेदांकडे परत जा" असे आवाहन केले, आदर्श वैदिक समाजाची पुनर्स्थापना करण्याची त्यांची इच्छा होती. त्यांचे शिष्य श्रद्धानंद यांनी लोकांना पुन्हा हिंदू धर्मात आणण्यासाठी शुद्धी चळवळीचे नेतृत्व केले.

४५. मुस्लिम समाजात सुधारणा करण्यात सर सय्यद अहमद खान यांची भूमिकाः बहुपत्नीत्व, घटस्फोट आणि पडदा पद्धतीसारख्या प्रथांना विरोध, मुस्लिमांमध्ये इंग्रजी शिक्षणाला चालना दिली. वैज्ञानिक आणि साहित्यिक कृतींचे उर्दूमध्ये भाषांतर करण्यासाठी ट्रान्सलेशन सोसायटी सुरू केली, अलिगढ़ इन्स्टिट्यूट गॅझेटद्वारे वैज्ञानिक विचारसरणीचा प्रस्तर केल्य

४६. मागासवर्गीयांसाठी श्री नारायण गुरूंचे पाऊलः १९०३ मध्ये श्री नारायण धर्म परिपालन योगमची स्थापना केली. मागासवर्गीयांच्या सामाजिक आणि आर्थिक उन्नतीसाठी काम केले, जातीभेदाला विरोध केला. जातीमुक्त प्रवेशासह संस्कृत शाळा उघडल्या. "एक देव, एक धर्म, एक जात" या तत्त्वाचा प्रचार केला. सर्व जातींना प्रवेश मिळावा अशी ३० हुन अधिक मंदिरे बांधली.

४७. महिला शिक्षणात सावित्रीबाई फुले यांचे योगदानः मुलींची शाळा उघडली आणि शिक्षिका म्हणून काम केले, विधवांसाठी पुनर्वसन केंद्रे उघडली आणि स्त्रीभ्रूणहत्या रोखण्याचा प्रयत्न केला. प्लेग पीडितांची सेवा केली. पत्तीच्या मृत्यूनंतर सत्यशोधक समाजाचे नेतृत्व केले.

४८. "महिलांचे उत्थान हेच राष्ट्राचे उत्थान आहे" स्वामी विवेकानंद यांचे औचित्यः मानवतेच्या सेवेसाठी रामकृष्ण मिशनची स्थापना केली, महिलांबद्दल खोल आदर आणि काळजी बाळगली. महिलांवर परिणाम करणाऱ्या सामाजिक वाईट गोष्टी दूर करण्याचा प्रयत्न केला.

VllI

प्रकरण १६-

भारतीय स्वातंत्र्याचे पहिले युद्ध (१८५८-१८५७)

1. शिपाई बंड
2. सावरकर .डी.व्ही .
3. लक्ष्मीबाई आणि हजरत महाल
4. बहादूर शाह दुसरा .
5. मंगल पांडे .
6. बराकपूर
7. उपकंपनी युती व्यवस्था
8. विलंबाचा सिद्धांत
9. डुकराची चरबी आणि गायीची चरबी .
10. -१८५७ .

II.

11. लॉर्ड कॅनिंग
12. कुंवर सिंग .
13. लॉर्ड डलहौसी .
14. एनफिल्ड रायफल .
15. राणी व्हिक्टोरिया .

II. 16.

1. एफ

२ . जी

३ डी .

४ क .

५ . ब

६ ई .

७ ह .

८ . अ

१७:१८५७ च्या उठावाची कारणे .

१.१८५७ मध्ये ब्रिटिशांनी एनफिल्ड रायफल्सचे एक नवीन मॉडेल सादर केले .

२.अशी अफवा पसरली होती की काडतुसे डुक्कर आणि गायीच्या चरबीने ग्रीस केली जातात .

३काडतुसे तोंडाने चावावी लागत होती ., ज्यामुळे

हिंदू आणि मुस्लिम सैनिक दोघांच्याही धार्मिक भावना दुखावल्या जात होत्या.

४.ज्या सैनिकांनी त्यांचा वापर करण्यास नकार दिला त्यांना शिक्षा होत होती .

१८:लॅप्सच्या सिद्धांताअंतर्गत ब्रिटिशांनी भारतीय राज्यांना जोडले .

५सातारा ., जयपूर, उदयपूर, झाशी, संबलपूर आणि अवध

१९ पहिल्या .स्वातंत्र्ययुद्धाची मुख्य कारणे:

६राजकीय कारणे .

७प्रशासकीय कारणे .

८आर्थिक कारणे .

९सामाजिक आणि धार्मिक कारणे .

१०लष्करी कारणे .

११तात्काळ कारणे .

V.

२०:उठावादरम्यान सामाजिक आणि धार्मिक परिणाम .

o ब्रिटिशांनी भारतीयांना गोऱ्या लोकांवर ओझे म्हणून पाहिले.

त्यांनी भारतीयांना असंस्कृत आणि संस्कृतीचा अभाव असलेले म्हटले.

o भारतीयांना संदर्भित करण्यासाठी हिंदी"," "काळे.इत्यादी शब्द वापरले "

o हॉटेल्स आणि क्लबमध्ये ख्रिश्चन मिशनरी क्रियाकलापांमुळे .अशा सूचना लावण्यात आल्या "कुत्रे आणि भारतीयांना परवानगी नाही" भारतीयांमध्ये असंतोष आणि बंडखोरी निर्माण झाली.

२१:१८५७ च्या उठावात राणी लक्ष्मीबाईंची भूमिका .

राणी लक्ष्मीबाई ही एक शूर राणी होती जी इंग्रजांविरुद्ध लढली.

o तिने तिच्या वडिलांकडून घोडेस्वारी आणि युद्धकला शिकली होती.

o लॉर्ड डलहौसीने राबवलेल्या लॅप्सच्या सिद्धांताविरुद्ध लढा दिला.

o पहिल्या स्वातंत्र्ययुद्धात शौर्याने लढताना ती युद्धात मरण पावली.

२२त्याचा भारतावर खोल राजकीय :पहिल्या स्वातंत्र्ययुद्धाचे परिणाम ., आर्थिक आणि

सांस्कृतिक परिणाम झालाभारत राणी व्हिक्टोरियाच्या .ईस्ट इंडिया कंपनीचे राज्य संपले .

प्रत्यक्ष राजवटीत आलाब्रिटिशांनी भारतीय परंपरा .,

रीतीरिवाज आणि अधिकारांचा आदर करण्याचे वचन दिले.भविष्यातील स्वातंत्र्यलढ्यांसाठी ते प्रेरणास्थान बनले .

धडा १७ –

स्वातंत्र्य चळवळ

1. ब्रिटिश

2. दादाभाई नौरोजी

3. ब्रिटिश

4. 1885

5. मध्यम

6. बंगालची फाळणी

7. दहशतवादी

8. बंकिमचंद्र चटर्जी

9. उमेशचंद्र बॅनर्जी

10. लालालजपतराय

11. लॉर्ड कर्झन

12. वरीलपैकी काहीही नाही

13. पुराणमतवादी

14. बाळ गंगाधर टिळक

15. 1909 चा कायदा

16. 379

17. विनायकदामोदर सावरकर

18. ही सर्व मूल्ये

19. ब्रिटन

20. 1915

21. दुसरी परिषद

22. अब्दुल गफार खान

23. 1935

24. जवाहरलाल नेहरू

25. जयप्रकाश नारायण

26. शिकारी

27. पोर्तुगीज

28. बल्लारीसिद्धम्मा

29. बल्लारीसिद्धम्मा

30. केसरी

31. बल्लारीसिद्धम्मा

32. 1946

33. ब्रिटिश

34. वरीलपैकी काहीही नाही

35. सुभाषचंद्र बोस

36. आंबेडकर

37. पूना करार

II)

३८१८५७.

३९७२.

40.1914

41. मध्यम युग

42. अतिरेकी युग

43. गांधीवादी वय

44. ढाका

45. खुदीराम बोस

46. भगतसिंग

47. महात्मा गांधी

48. सत्याग्रह

49. १९१७

50. संपुर्ण क्रांती

51. महात्मा गांधी

52. मॅपिलास

53. चौटा

54.बी .बसवलिंगप्पा

55. मुहम्मद अली जिना

56. जवाहरलाल नेहरू

57.1939 ते 1945

58. डॉ. बी. आर. आंबेडकर

59. गोपाळ कृष्ण गोखले, श्रीमद राजचंद्र

III)

60. सुभाषचंद्र बोस

61 वंदे मातरम्

६२१९११.

63. महात्मा गांधी

64. 26 जानेवारी

65. खेडा सत्याग्रह

66. सुभाषचंद्र बोस

६७. १९२२

III. ६८.

1. जयप्रकाश नारायण → A. संपूर्ण क्रांतीचे नेते

2. डॉ.बी. आर. आंबेडकर → डी .संविधानाचे शिल्पकार

३. बालगंगाधर टिळक → सी.लोकमान्य

४ हुडगेक .एस .एन → बी .हिंदू-मुस्लिम एकतेचे राजदूत

५ मुहम्मद अली जिना →ई .मुस्लिम लीगचे नेते

IV.

६९ फ्रेंच .राज्यक्रांती आणि अमेरिकन स्वातंत्र्ययुद्धाचा भारतीयांवर राजकीय प्रभाव पडला.

७० .. राष्ट्रवाद म्हणजे एखाद्याच्या राष्ट्राप्रती निष्ठा आणि समर्पण, त्याची संस्कृती, हितसंबंध आणि स्वातंत्र्य वाढवणे.

७१.स्वामी दयानंद सरस्वती हे सत्यार्थ प्रकाशचे लेखक आहेत .

७२. डॉ बी. आर .आंबेडकर संविधान सभेच्या मसुदा समितीचे अध्यक्ष होते .

७३.केसरी आणि मराठा ही बाळ गंगाधर टिळकांनी प्रकाशित केलेली वर्तमानपत्रे होती .

७४.याचा अर्थ स्वराज्य हा भारतीयांचा नैसर्गिक अधिकार आहे आणि त्यांनी तो दावा केला पाहिजे .

७५अॅनी बेझंट आणि बाळ ग .ंगाधर टिळकांनी गृहराज्य चळवळ सुरू केली.

७६.मंगल पांडे यांना भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्यातील पहिले क्रांतिकारक म्हटले जाते .

७७. चंपारण्य सत्याग्रह, खेडा सत्याग्रह, असहकार चळवळ, मीठ सत्याग्रह आणि भारत छोडो आंदोलन.

७८. त्यांच्या वडिलांचे नाव करमचंद गांधी होतेआणि त्यांच्या आईचे नाव पुतळीबाई गांधी होते.

७९.गांधीजी एका व्यापाऱ्यासाठी कायदेशीर सल्लागार म्हणून काम करण्यासाठी दक्षिण आफ्रिकेत गेले .

८०.गोपाळ कृष्ण गोखले हे गांधीजींचे राजकीय मार्गदर्शक होते .

८१ भारतीय प्रतिनिधित्वाच्या अभावामुळे सायमन कमिशनला विरोध .झाला, ज्यामुळे

सायमन गो बॅकचा नारा लागला.

८२.विनोबा भावे यांनी भूदान चळवळ सुरू केली .

८३.आदिवासी बंड प्रामुख्याने ब्रिटिश जमीन धोरणे आणि वन कायद्यांविरुद्ध होते .

८४संथाल ., भिल्ल, मुंडा आणि गोंड हे भारतातील प्रमुख आदिवासी समुदाय आहेत.

८५महात्मा गांधी चं .पारण्य चळवळीचे मुख्य नेते म्हणून उदयास आले.

८६.सरदार वल्लभभाई पटेल यांनी खेडा सत्याग्रहाचे राजकीय नेतृत्व केले .

८७कठोर जमीन महसूल धोरणे आणि धार्मिक दडपशाही ही मप्पिला .

बंडाची मुख्य कारणे होती.

८८.राणी अब्बक्काची समाधी कर्नाटकातील उल्लाल येथे आहे .

८९ .तिने बेल्लारी येथे गरीब महिलांसाठी एक आरोग्य संस्था सुरू केली .(स्थानिक नोंदींनुसार अचूक नाव बदलू शकते)

९०.लॉर्ड लुईस माउंटबॅटन हे भारताचे शेवटचे ब्रिटिश व्हाइसरॉय होते .

९१.धार्मिक आधारावर पाकिस्तान भारतापासून वेगळे झाले .

९२सावरकर हे द्विराष्ट्रीय .डी.मुहम्मद अली जिना आणि व्ही .

सिद्धांताचे मुख्य प्रतिनिधी होते.

९३जर तुम्ही मला रक्त द्या" सुभाषचंद्र बोस यांनी ., तर मी तुम्हाला स्वातंत्र्य देईन.ही घोषणा दिली "

९४बाळ गंगाधर टिळक म्हणाले ., “स्वराज्य हा माझा जन्मसिद्ध हक्क आहे आणि तो मी मिळवणारच”.

९५आयएनए . म्हणजे भारतीय राष्ट्रीय सेना.

VI

९६:भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसची दोन प्रमुख उद्दिष्टे होती .

१.संवैधानिक मार्गांनी भारतीयांना सरकारमध्ये योग्य वाटा मिळवून देणे .

२ . धर्म, जात किंवा प्रदेश काहीही असो, भारतीयांमध्ये एकता वाढवणे.

९७ . महत्वाचे मध्यमवर्ीय नेते दादाभाई नौरोजी, गोपाळ कृष्ण गोखले, फिरोजशाह

मेहता आणि सुरेंद्रनाथ बॅनर्जी यांचा समावेश होता.

त्यांचा याचिका, ठराव आणि ब्रिटिशांशी संवाद यासारख्या शांततापूर्ण पद्धतींवर विश्वास होता.

९८. लाला लजपतराय, बाळ गंगाधर टिळक आणि बिपिनचंद्र पाल हे लालबाल-

पाल म्हणून प्रसिद्ध होते.

ते भारतीय राष्ट्रीय चळवळीच्या अतिरेकी टप्प्यातील प्रमुख नेते होते.

९९(स्वराज्य) टिळकांनी स्वराज्य ., स्वदेशी वस्तूंचा वापर, परदेशी उत्पादनांवर बहिष्कार आणि

भारतीय संस्कृतीचे पुनरुज्जीवन आणि गणेश चतुर्थी आणि शिवाजी जयंती सारख्या सणांचा पुरस्कार केला.

त्यांनी राष्ट्रीय शिक्षण आणि जनसंघर्षासाठी देखील जोर दिला.

१००.जालियनवाला बाग हत्याकांड १३ एप्रिल १९१९ रोजी अमृतसरमध्ये घडले .

त्याचे नेतृत्व ब्रिटिश अधिकारी जनरल रेजिनाल्ड डायर यांनी केले, ज्यांनी शांततापूर्ण मेळाव्यावर गोळीबार करण्याचे आदेश दिले.

१०१लाहोर मध्यवर्ती कारागृहात फाशी देण्यात आलेले तीन भारतीय क्रांतिकारक भगतसिंग ., राजगुरू आणि

सुखदेव होते.

१०२१९२४ ते १९२९ दरम्यान ., गांधीजींनी

अस्पृश्यता निर्मूलन, खादीचा प्रचार, ग्राम स्वच्छता, प्रौढ शिक्षण आणि महिलांचे सक्षमीकरण यासारख्या रचनात्मक कार्यक्रमांना चालना दिली.

या प्रयत्नांचा उद्देश ग्रामीण जीवनाचा उन्नती करणे आणि स्वातंत्र्यासाठी जनतेला तयार करणे हा होता.

१०३स्वातंत्र्य चळवळीतील प्रमुख शेतकरी उठावांमध्ये चंपारण्य सत्याग्रह .

(१९१७(, खेडा सत्याग्रह (१९१८), बारडोली सत्याग्रह .यांचा समावेश होता (४७-१९४६) आणि तेभागा चळवळ (१९२८)

या चळवळींनी उच्च कर, सक्तीची शेती आणि अन्याय्य जमीन धोरणांचा निषेध केला.

१०४.मिळाले (१९८७) आणि पद्मविभूषण (१९५५) कमलादेवी चट्टोपाध्याय यांना पद्मभूषण .

भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्यात, नाट्यगृहात, सामाजिक सुधारणांमध्ये आणि

हस्तकला आणि महिला सक्षमीकरणाला प्रोत्साहन देण्यासाठी त्यांच्या योगदानाबद्दल त्यांना मान्यता मिळाली.

१०५डॉ बी आर आंबेडकर यांनी महाड सत्याग्रह, काळाराम मंदिर प्रवेश.

चळवळ यासारख्या चळवळींचे नेतृत्व केले आणि दलितांसाठी स्वतंत्र मतदारसंघांची मागणी केली.

त्यांनी अस्पृश्यता नष्ट करण्यासाठी आणि समानता सुनिश्चित करण्यासाठी घटनात्मक तरतुदींचाही पुरस्कार केला.

VII. 106. राष्ट्रवादाच्या वाढीस कारणीभूत ठरणारे घटक सूचीबद्ध करा.

भारतात राष्ट्रवादाच्या उदयास अनेक घटक कारणीभूत ठरले ब्रिटिशांनी .भारताच्या

अर्थव्यवस्था आणि संस्कृतीचे शोषण केल्याने राष्ट्रीय जाणीव जागृत झालीपाश्चात्य शिक्षणाने भारतीयांना .

स्वातंत्र्य, समता आणि स्वराज्य यासारख्या लोकशाही आदर्शांशी परिचित केलेअमेरिकन आणि फ्रेंच लोकांच्या यशाने .

क्रांतींनीही भारतीयांना प्रेरणा दिली .सुधारकांची भूमिका, प्रेस आणि १८८५ मध्ये भारतीय

राष्ट्रीय काँग्रेसची स्थापना यामुळे राष्ट्रीय कारणासाठी लोकांना एकत्र आणण्यास मदत झाली.

१०७.दलित चळवळीबद्दल लिहा .

दलित चळवळीचा उद्देश भारतातील जाती ..आधारित भेदभाव आणि अस्पृश्यतेविरुद्ध लढणे होता-

डॉ. बी आर आंबेडकर यांच्या नेतृत्वाखाली, त्यांनी सामाजिक न्याय, राजकीय प्रतिनिधित्व आणि दलितांसाठी शिक्षणाची उपलब्धता या चळवळीने शोधली

जातीचा विचार न करता सर्व नागरिकांसाठी समानता आणि प्रतिष्ठेवर भर दिला

भारतीय संविधान घडवण्यात आणि अल्पसंख्य समुदायांसाठी कायदेशीर हक्क सुरक्षित करण्यात त्यांनी महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली.

१०८.पुणे कराराबद्दल लिहा .

२४ सप्टेंबर १९३२ रोजी महात्मा गांधी आणि डॉ बी. आर यां. आंबेडकर यांच्यात पूना करार झाला हा सामूहिक पुरस्कारात प्रस्तावित . दलितांसाठी स्वतंत्र मतदारसंघांचा प्रश्नसोडवण्यासाठी एक तडजोड होतीकरारानुसार ., दलितांना कायदेमंडळात राखीव जागा देण्यात आल्या होत्या परंतु

सामान्य मतदारांच्या आतया करारामुळे .

स्वातंत्र्य लढाईदरम्यान भारतीयांमध्ये आणखी फूट पडू नये म्हणून मदत झाली.

१०९.सविनय कायदेभंग चळवळीबद्दल थोडक्यात लिहा .

१९३० मध्ये महात्मा गांधींनी दांडीकडे मिठाच्या मार्चने सविनय कायदेभंग चळवळ सुरू केलीत्यात वसाहतवादी कायदे शांततेने मोडणे ., कर भरण्यास नकार देणे आणि ब्रिटीश वस्तूंवर बहिष्कार घालणे यांचा समावेश होता या चळवळीत संपूर्ण भारतात मोठ्या प्रमाणात . लक्षणीयरीत्या तीव्र केले आणि भारताची

एकता आणि दृढनिश्चय प्रदर्शित केला.

११०.भारत छोडो चळवळ स्पष्ट करा .

८ ऑगस्ट १९४२ रोजी महात्मा गांधींनी या आंदोलनात भारतातील .या आवाहनासह भारत छोडो आंदोलन सुरू केले "करा किंवा मरा" ब्रिटिशांनी मोठ्या प्रमाणात नेत्यांना अटक करून दडपशाही करून .ब्रिटिश राजवटीचा तात्काळ अंत करण्याची मागणी करण्यात आली प्रतिसाद दिला, परंतु देशभरातील लोक निषेधार्थ उभे राहिलेजरी ते .

अखेर दडपले गेले, तरी ते स्वातंत्र्यापूर्वीचे शेवटचे मोठे आंदोलन होते आणि

स्वराज्यासाठी भारताची तयारी प्रतिबिंबित करते.

VII

१११.डॉ बी आर आंबेडकर

डॉ. बी. आर. आंबेडकर हे एक कायदेपंडित, समाजसुधारक आणि भारतीय संविधानाचे प्रमुख शिल्पकार होते.

दलित कुटुंबात जन्मलेले, त्यांनी सामाजिक भेदभाव आणि अस्पृश्यतेविरुद्ध लढा दिला त्यांनी उपेक्षित समुदायांसाठी कायदेशीर हक्क . मिळवून देण्यात

महत्वाची भूमिका बजावली आंबेडकर हे भारताचे पहिले कायदेमंत्री देखील होते आणि त्यांनी रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडियाची स्थापना . केली त्यांच्या प्रयत्नांनी आधुनिक भारतात सामाजिक न्याय आणि समानतेचा पाया घातला.

११२सुभाषचंद्र बोस .

सुभाषचंद्र बोस हे एक प्रमुख स्वातंत्र्यसैनिक आणि भारतीय राष्ट्रीय सेना (INA) चे नेते होते. त्यांचा ब्रिटिश राजवटीविरुद्ध सशस्त्र संघर्षावर विश्वास होता आणि त्यांनीतुम्ही मला रक्त द्या मी तुम्हाला स्वातंत्र्य देईन", ही प्रसिद्ध घोषणा दिली . त्यांनी जपानी पाठिंब्यानेINA ची स्थापना केली आणि १९४३ मध्ये स्वतंत्र भारताचे तात्पुरते सरकार स्थापन केले. बोस यांनानेताजी म्हणून ओळखले जात असे. आणि त्यांनी त्यांच्या धैर्याने आणि देशभक्तीने अनेकांना प्रेरित केले.१९४५ मध्ये त्यांचा गूढ मृत्यू वादाचा विषय राहिला आहे .

नवम.११३ .

११९०७ - सुरत विभाजन .

२१९१९ - रौलेट कायदा .

३१९२८ - सायमन कमिशन .

४१९२८ - मोतीलाल नेहरू अहवाल .

५१९३० - दांडी मार्च .

६१९३२ - पुणे करार .

७१९४२ - भारत छोडो आंदोलन .

.स्वतंत्र भारताची स्थापना १९४ -

प्रकरण – १८
कर्नाटक एकीकरण आणि सीमावाद

I.
1 ब) कविराज मार्ग
2 ड) वरील सर्व
3 क) महात्मा गांधी
4 ड) वरील सर्व
5 क) तीन
6) क) कर्नाटक
7 ब) अखंड कर्नाटक राज्य निर्माण परिषद

II
8. 1915
9 . अलुर वेंकट राव
10. 1955
11. महाजन
12. के .सी. रेड्डी

13.562

III

14. कोवेंपू
15. शैक्षणिक कर्नाटक
16. बेळगावी
17. 1973

IV

1)कर्नाटक एकीकरण लिग—--1890
2) बेळगावी काँग्रेस अधिवेश–1924
3) महाजन अहवाल –1966
4) कर्नाटक सभा –1916

V

19) अलुर वेंकटराव
20)जय भारत जननीय तनुजा ते
21कर्नाटक गाथा वैभव
22)कुवेंपू
23)फजल अली आयोग
24)बिदर,गुलबर्गा,रायचूर
25) 19 जिल्हे
26) डी देवराज अर्स
27) बी.शंकर.नारायण राव
28) राज्य पुनर्रचना आयोग

VI

29. कर्नाटक एकीकरण समिती,कन्नड साहित्य परिषद, कर्नाटक एकीकरण लीग
30. अलुर वेंकट राव,कुवेंपू,कर्नाड सदाशिवराव,बी.शंकर. नारायण राव
31. मक्कल्ला पुस्तका, विश्व कर्नाटक,जया कर्नाटक
32. महाराष्ट्र, गोवा आणि केरळ
33. बेंगळुरू, म्हैसूरु,बेळगावी,कलबुर्गी अशी 4 विभागात पुनर्रचना

VII

34. 1956 मध्ये विशाल मैसूर राज्याच्या स्थापने दरम्यान समाविष्ट केलेले जिल्हे असे होते. मैसूरु,मंड्या,कोलार, तुमकुर,चिकमंगळुरू, शिवमोग्गा,दक्षिण कन्नड,उडुपी धारवाड,बेळगावी,विजयपुरा,बागलकोट,बिदर,कलबुर्गी,रायचूर,बळ्ळारी

35. कर्नाटक सध्याच्या जिल्ह्यांची संख्या 31

बागलकोट,बळ्ळारी,बेळगावी,बेंगळुरूग्रामीण, बेंगळुरू शहर,बिदर, चामराज नगर,चिक्ककबळापुर, चिक्कमंगळूर,चित्रदुर्ग,दक्षिण कन्नड,रामनगर,तुमकुर,उडुपी, उत्तर कन्नड,विजयपूर,यादगीर, कोडगु, कोलार,गदग,गुलबर्गा,दावणगिरी,धारवाड,हसन,हवेरी, विजयनगर,रायचूर,म्हैसूरू,मंड्या,शिवमोग्गा.

प्रकरण- 19

कर्नाटकाच्या सामाजिक चळवळी

1. C) 20 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात

2. A) 1970 चे दशक

3. B) गांधीजी

4. C) कन्नड चळवळ वाचवा

05. D) वरील सर्व

6. A) सालमरद तिम्मक्का

7. B) विनायक कृष्ण गोकाक

8. D) 1982

9. B) आर . डी. लियांग

10. D) शिमोगा

I I.

11. पर्यावरण

12. 284

13. सुंदरलाल बहुगुणा

14. 1975

15. शेतकरी

16. डॉ. बी.आर. आंबेडकर

17. मोजण्याचे एकक

III. 18.

अ	ब
1 . कमला देवी चट्टोपाध्याय -	महिला चळवळ
2 . एम . डी. नंजुंडास्वामी -	शेतकरी चळवळ
3. डॉ. बी. आर.आंबेडकर -	दलित चळवळ
4. डॉ. राजकुमार -	गोकाक चळवळ
5. सुंदरलाल बहुगुणा -	अप्पिको चळवळ

IV.

19. भारतातील विविध भागात, लोक झाडे वाचवण्यासाठी आणि वाढवण्याच्या उद्देशाने त्यांचा नाश रोखण्यासाठी झाडांना मिठी मारतात, ज्याला चिपको चळवळ म्हणतात.

20. कर्नाटकात, श्रीरंगम्मा आणि रुक्मिणीम्मा बी.ए. सन्मान पदवी मिळवणाऱ्या पहिल्या महिला

21.. इंदिराम्मा बंगळुरूच्या पहिल्या महिला महापौर होत्या

22. पद्मश्री पुरस्कार

23. डीएसएस दलित संघर्ष समिती

24. वन विभागाने नीलगिरी आणि बाभूळ सारख्या आयात केलेल्या वनस्पती लावण्यास सुरुवात केली. या प्रकल्पाला सामाजिक वनीकरण म्हणतात.

25. 10वा चामराज वडेयर

26. शिवमोगा

27. सरोजिनी नायडू

28. सह्याद्री पर्वतरांगातील एक महत्त्वाची नदी असलेली तुंगा प्रदूषित होत असल्याचे पाहून, तुंगाचा उगम वाचवण्यासाठी एक चळवळ सुरू करण्यात आली.

29. कर्नाटक

V.

30. सह्याद्री खाणविरोधी मंचतुंगाचे मूळ वाचवाकापा किंवा आलिंगन द्या चळवळ सालुमारदा थिम्मक्का पर्यावरणाच्या अस्तित्वासाठी लढा

31. पाणी ही सर्वात मौल्यवान गोष्ट आहे. सर्व प्राणी, पक्षी, वनस्पती आणि झाडांसाठी पाणी आवश्यक आहे. पाण्याचा मुख्य स्रोत असलेल्या तलावांना वाचवल्याने भूजल पातळी वाढते. ते या सर्व सजीवांना जीवन देते.

32. प्रसिद्ध नाटकाला कन्नडला श्वास घेऊ द्या. जे काही येईल ते असो, कन्नडला होऊ द्या गोकाक अहवाल अंमलात आणला जावा. कर्नाटकात कन्नड भाषेचा श्वास भरा

33. कर्नाटक राज्य शेतकरी संघटना कर्नाटक प्रांत शेतकरी संघटना.दलित संघर्ष समिती किसान सभा शेतकरी मजूर संघटना

34. एम.डी. नानजुंडास्वामी. सुंदरेशपुट्टन्नय्या., काडिडालुशमन्ना

35. देवानूर महादेव

डॉ. सिद्धलिंगय्या

VI .

36. पर्यावरण चळवळ

महिला चळवळ

शेतकरी चळवळ

दलित चळवळ

कन्नड बचाओ चळवळ

गोकाक चळवळ

37. दलितांना जातिव्यवस्थेत कोणतेही स्थान नव्हते, ते शूद्र होते, एक असा समुदाय जो सामाजिकदृष्ट्या समाजाच्या मुख्य प्रवाहातून सामाजिकदृष्ट्या वगळण्यात आला होता कारण त्यांचा जन्म अस्पृश्य जातींमध्ये झाला . होता . आणि त्यांना कोणताही सामाजिक दर्जा नव्हता. याविरुद्ध अनेक संघर्ष करण्यात आले. दलितांसाठी मूळ प्रेरणा डॉ. बी. आर. आंबेडकरांची धार्मिक भूमिका, शिक्षण, संघटना आणि संघर्ष हे दलित चळवळीचे बीजमंत्र होते. हैदराबाद कर्नाटक प्रदेशात, बी. शामसुंदर यांनी 1970 मध्ये भीमसेना संघटनेची स्थापना केली. त्यांनी दलित चळवळीला एक नवीन वळण दिले. बसवलिंगप्पा भूषा प्रकरण कर्नाटक दलित संघर्ष समितीची स्थापना झाली . आणि ही समिती दलितांसाठी लढली

अध्याय – 20
कर्नाटक – आर्थिक आणि सामाजिक परिवर्तन

Q.1

1. B. भूसुधारणा
2. C. जमिनदार
3. A. 1970
4. C. 1974 भूसुधारणा कायदा
5. C. डी. देवराज अर्स
6. C. तीन
7. B. शेतकरी
8. D. चौथे कृष्णराज वडेयार
9. A. 1977
10. C. पंचायत राज प्रणाली

Q.2

11. 40 गुंठे

12. उपराष्ट्रपती

13. 1975

14. म्हैसूर

15. स्थानिक स्वराज्य

Q.3.

16. डी. देवराज अर्स

17. बी. डी. जत्ती

18. न्यायमूर्ती नेस्टल सी. मिलर

19. एल. जी. हवनूर

20. ग्राम पंचायत, तालुक पंचायत, जिल्हा पंचायत

21. श्री नझीर साहब

22. सा. शि. 1959

23. एस.एस.एल.सी. परीक्षा

Q.4.

24.

☐ जमीनदार पद्धतीची समाप्ती

☐ भूसुधारक प्रणालीतील प्रगती

☐ कमाल जमीन धारणा मर्यादा

☐ आर्थिक शेतजमिनींची निर्मिती

☐ सहकारी शेतीचा विकास

25.

☐ सर्व प्रकारच्या भूसुधारक शेतीचा अंत केला.

☐ शेतकऱ्याला त्याच्या नांगरत असलेल्या जमिनीवर हक्क प्रस्थापित करण्याची मुभा मिळाली.

☐ सर्व भूसुधारक शेतीच्या जमिनी सहकारी संस्थांच्या मालकीखाली गेल्या.

☐ ज्यांना जमिनीवर हक्क मिळवायचा होता आणि ज्यांना भरपाई हवी होती त्यांनी न्यायाधीशाकडे अर्ज केला.

☐ न्यायाधीशाचा निर्णय अंतिम होता.

26.

शेतकऱ्याला शेतीच्या खर्चासाठी व स्वतःस व कुटुंबाला आरामदायी जीवन जगण्यासाठी पुरेसे उत्पन्न मिळवता येईल अशा जमिनीच्या क्षेत्रफळाला आर्थिक शेती म्हणतात.

27.

शेतकरी स्वेच्छेने सहकारी संस्था स्थापन करतात आणि आपली सर्व उत्पादने शेतकऱ्यांच्या हवाली करतात व एकत्रितपणे शेती करतात. उत्पादन आल्यावर, कायमस्वरूपी जमीन विकासासाठी आवश्यक भांडवल बाजूला ठेवतात आणि उरलेली रक्कम वाटून घेतात. याला सहकारी शेती व्यवस्था म्हणतात.

28

□ एल. जी. हवनूर आयोग

□ टी. के. वेंकटरमण स्वामी आयोग

□ ओ. चिन्नप्पा रेड्डी आयोग

29

□ साहूकार चन्नैय्या

□ एम. बसवय्या

30

□ भू-सुधारणांमुळे छोट्या शेतकऱ्यांना जमिनीचे मालकी हक्क मिळाले

□ शेतकऱ्यांचे हक्क संरक्षित केले गेले

□ शेतकऱ्यांना सहकारी शेती पद्धतीतून काही लाभ मिळाला

□ सहकारी शेती पद्धती अपेक्षेप्रमाणे यशस्वी ठरली नाही

Q.5.

31

पंचायतींनी दलित, मागासवर्गीय व महिलांना स्वराज्यात सहभागी होण्यासाठी अधिक संधी उपलब्ध करून दिल्या. या नवीन प्रणालीमुळे कर्नाटकाचा सामाजिक आणि राजकीय नकाशा हळूहळू बदलला.

32

1974 मध्ये एका कुटुंबासाठी कमाल भू-धारणा मर्यादा 54 एकर होती, जर ती कोरडवाहू जमीन असेल आणि पाण्याच्या सुविधा उपलब्ध नसतील. जर जल सिंचन सुविधा उपलब्ध असतील आणि दोन किंवा अधिक पिके घेतली जात असतील, तर एका कुटुंबासाठी 10 ते 18 एकर मर्यादा निश्चित करण्यात आली होती. आणि जर एका पिकासाठी जल सिंचित जमीन असेल, तर 27 एकर ही कमाल मर्यादा निश्चित करण्यात आली होती.

पाठ 21

वेगवेगळ्या क्षेत्रात प्रगती

1.ड. 20 वा

2.अ मोबाईल

3.ब इंटरनेट

4.क. 2000

5.ड कारवार

6.अ 49

7.ब. 19

8.क. गांधीजी

9. सिलिकॉन सिटी

10. मंगळूर समाचार

11. बेंगलोर

12. मेंढी (डॉली)

13. शेती

14. कृषी क्षेत्र

15. 1996

16. एका व्यक्तीकडून दुसऱ्या व्यक्तीला किंवा एका ठिकाणी नेऊन दुसऱ्या ठिकाणी बातम्या किंवा माहिती पोहोचवण्याच्या पद्धतीला सप्रेशन प्रणाली म्हणतात.

17. प्राचीन काळी कबुतरे आणि उंटाचा वापर संवादाचे साधन म्हणून केला जात असे.

18. बेंगलोर आणि धारवाड मध्ये बायोटेक्नॉलॉजी पार्कची स्थापना करण्यात आली आहे.

19. बेंगलोर मधील महाकाय कंपन्या इन्फोसिस आणि विप्रो आहेत.

20. मातीची धूप म्हणजे वारा पाऊस आणि पुऱ्या सारख्या नैसर्गिक शक्तीमुळे मातीच्या सुपीक वरच्या थराचे नुकसान.

21. औद्योगीकरण म्हणजे विविध उद्योगाची स्थापना आणि वाहतुकी सारख्या संबंधित पायाभूत सुविधा विकसित करण्याची प्रक्रिया.

22. नैसर्गिक साधनांमध्ये जमीन पाणी खनिजे जंगले ऊर्जा आणि इतर नैसर्गिक संपत्ती याचा समावेश होतो.

23. माहिती तंत्रज्ञान म्हणजे तंत्रज्ञानाच्या मदतीने माहिती तयार करण्याचे आणि प्रसारित करण्याची प्रक्रिया.

24. जैवतंत्रज्ञान ही उपयुक्त उत्पादने तयार करण्यासाठी सजीव प्राणी किंवा त्यांच्या गुणधर्माचा वापर करण्याचे तांत्रिक प्रक्रिया आहे.

25. शास्त्रज्ञ विलमूट यांनी पाहिला क्लोन पहिला प्राणी तयार केला

26. मास मीडियाचे तीन गट

1. प्रिंट मीडिया

2. इलेक्ट्रॉनिक मीडिया

3 मनोरंजन माध्यमे.

27. हे देशाचे एकता अखंडता आणि एकता राखण्यास मदत करते व्यापार आणि वाजीन्य विकासात देखील ते भूमिका बजावते.

28. कृषी विकासासाठी घेतलेले उपाय

1. सिंचन व्यवस्था

2. माती संवर्धनावर भर

3. सेंद्रिय शेती पद्धतीने प्रोत्साहन देणे.

29. तीन प्रकारचे उद्योग

1 लघुउद्योग

2. मध्यम उद्योग

3. मोठ्या प्रमाणात उद्योग

30. जैवतंत्रज्ञानाच्या शाखा

1. अनुवांशिक अभियांत्रिकी

2. डीएनए फिंगरप्रिंटिंग तंत्रज्ञान

3. टिशू कल्चर

4. क्लोनिंग

31. विविध क्षेत्रे जसे की

1. उद्योग

2. शेती

3. व्यापार आणि वाणिज्य

4. शिक्षण

5. आरोग्य

6. कन्नड भाषेचा विकास

7. प्रशासन

32. मातीची धूप होण्याची कारणे.

1 जंगलतोड

2. चुकीच्या शेती पद्धती

33. विविध नदी खोऱ्यातील प्रकल्प

1 तुंगभद्रा प्रकल्प

2. कृष्णा अप्पर धरण प्रकल्प

3. भद्रा प्रकल्प

4. घटप्रभा प्रकल्प

5. हेमावती प्रकल्प

6. हरंगी प्रकल्प

34. आज रेडिओ टेलिव्हिजन मोबाईल फोन इंटरनेट इत्यादी सर्व समुदायापर्यंत पोहोचवणारे संवादाचे माध्यम आहेत.

35. कर्नाटकातील प्रमुख उद्योग

1 लोखंड आणि पोलाद उद्योग

2. कापूस वस्त्रोद्योग

3. साखर उद्योग

4. इलेक्ट्रॉनिक उद्योग

5 रेशीम उद्योग

6. कागद उद्योग

7. सिमेंट उद्योग इत्यादी

36 औद्योगिक धोरणांतर्गत समाविष्ट असलेले पैलू.

1 उद्योगाची स्थापना

2 गुंतवणूक

3. उद्योगासाठी परदेशी मदत

4. औद्योगिक कर आकारणी

5. कामगार कल्याण आणि संरक्षण

37. उद्योगाणी हे करावे.

1. समुदायाच्या विकासात योगदान द्या.

2. नैसर्गिक सौंदर्य जपा.

3 पर्यावरणाच्या ऱ्हास होऊ नये.

4 नैसर्गिक संसाधनाचा शाश्वत वापर करा.

प्रकरण 22

न्यायंग (उत्तर सूची)

१. अ

२. क

३. ड

४. क

५ . अ

६. ब

७. ब

८ . अ

९ . ड.

१० . क

११ . न्यायालयाचे महत्व

कायदेमंडळाने बनवलेल्या कायद्यांचा अर्थ न्यायालय लावतात.

न्यायालय व्यक्तीमधील आणि व्यक्ती आणि सरकारमधील वाद ऐकतात आणि त्यावर निर्णय देतात.

नागरिकांचे जीवन, मालमत्ता आणि हक्कांचे रक्षण करण्यात न्यायालय महत्त्वाची भूमिका बजावतात.

१८. सर्वोच्च न्यायालय ;

सर्वोच्च न्यायालय हे भारतातील सर्वोच्च न्यायालय आहे . जे देशाचे एकता राखण्यासाठी स्थापन झाले आहे .

सर्वोच्च न्यायालय नवी दिल्ली येथे आहे.

त्यात एक मुख्य न्यायाधीश आणि इतर न्यायाधीश असतात 34.

न्यायाधीशांची नियुक्ती राष्ट्रपती करतात.

हे देशातील सर्वोच्च न्याय प्राधिकरण आहे.

१२. सर्वोच्च न्यायालयाची कार्य ;

सर्वोच्च न्यायालय केंद्र आणि राज्यांमधील वाद सोडवते.

मूलभूत हक्कांचे संरक्षण करण्यासाठी ते रिट जारी करते.

ते संविधानाचा अर्थ लावते.

राष्ट्रपतीने सल्ला मागितला तर तो त्यांना सल्ला देते.

ते नियम आणि कायदे बनवते.

१३. लोक अदालतीची भूमिका (लोकन्यायालय);

लोकअदालत ही तडजोडीद्वारे वाद जलद आणि कमी खर्चात सोडवण्यासाठी सरकारने स्थापन केलेली एक प्रणाली आहे.

लोक अदालती राज्य किंवा जिल्हास्तरीय अधिकाऱ्याद्वारे सोयीस्कर ठिकाणी आयोजित केल्या जातात.

त्याचे निर्णय न्यायालयाच्या निकालांच्या समतुल्य मानले जातात आणि ते अमलात आणण्या योग्य असतात.

लोक अदालतिचे निर्णय अंतिम आणि दोन्ही पक्षावर बंधनकारक असतात, ज्यामुळे वेळ, पैसा आणि श्रम वाचतात.

१४. उच्च न्यायालये ;

उच्च न्यायालय ही राज्य पातळीवरील सर्वोच्च न्यायालये आहेत.

उच्च न्यायालय मध्ये एक मुख्य न्यायाधीश आणि इतर न्यायाधीश असतात.

राष्ट्रपती भारताचे सरन्यायाधीश आणि राज्यपाल यांच्याशी सल्लामसलत करून उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांची नियुक्ती करतात.

उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांचे निवृत्तीचे वय ६२ वर्षे आहे.

उच्च न्यायालयामध्ये इंग्रजी आणि स्थानिक भाषा वापरता येतील.

१५. सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांसाठी पात्रता;

एखाद्या व्यक्तीने कमीत कमी पाच वर्षे उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश असणे आवश्यक आहे

किंवा एखाद्या व्यक्तीने कमीत कमी दहा वर्षे उच्च न्यायालयात वकील असणे आवश्यक आहे.

सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांचे निवृत्तीचे वय ६५ वर्षे आहे .

१६. दोन प्रकारची न्यायालय आणि त्यांची कार्य;

दोन प्रकारचे गौण न्यायालय आहेत; दिवाणी न्यायालये आणि फौजदारी न्यायालये .

दिवाणी न्यायालये मालमत्ता, पैसे आणि करारांशी संबंधित वाद हाताळतात.

फौजदारी न्यायालय खून, चोरी, दरोडा संबंधित प्रकरणे हाताळतात.

प्रकरण - 23

संरक्षण दले (उत्तरे)

I. योग्य उत्तर निवडा.

1. A) मंत्री.
2. B) नवी दिल्ली
3. C) 1999
4. B. नौदल आणि वायुसेना
5. D) जनरल
6. C) डेहराडून
7. D) कर्नाटक
8. B) ॲडमिरल
9. B) 5 कमांड्स
10. A) 15200 किमी सीमा आणि 7516.5 किमी सागरी सीमा.
11. C) 4 थे
12. D) सीमा सुरक्षा दल
13. B) राष्ट्रपती
14. C) गृह संरक्षक दल
15. D) केंद्रीय औद्योगिक सुरक्षा दल
16. A) शिस्त आणि एकता

II. रिकाम्या जागा भरा.

17. स्वातंत्र्य दिन आणि प्रजासत्ताक दिन
18. नवी दिल्ली
19. शेवटच्या श्वासापर्यंत सेवा
20. सीमा रस्ते संघटना .
21. एनसीसी (NCC)
22. मानवता आणि स्वयंसेवा

III. खालील प्रश्नांची दोन ते तीन वाक्यात उत्तरे द्या.

23. संरक्षण विभागाच्या जबाबदाऱ्या:

- देशाच्या सीमावर्ती भागांचे संरक्षण.
- देशाच्या एकात्मतेचे संरक्षण.
- बेकायदेशीर कृत्ये आणि अवैध कृत्यांना प्रतिबंध.

24.सहाय्यक संरक्षण दले

- सीमा सुरक्षा दल
- सीमा रस्ते संघटना
- तटरक्षक दल
- केंद्रीय औद्योगिक संरक्षण दल

24. सहायक संरक्षण दले:

- एनसीसी - राष्ट्रीय कॅडेट कोर
- भारतीय रेडक्रॉस संस्था
- नागरिक पोलीस दल
- गृहरक्षक दल

25. औद्योगिक सुरक्षा विभागाची कार्ये:

- सरकारी आणि खाजगी औद्योगिक युनिट्स आणि प्रकल्पांना सुरक्षा प्रदान करणे.
- विमानतळे, बंदरे, रेल्वे स्थानके, अणुऊर्जा प्रकल्प आणि इतर संरक्षित क्षेत्रांना सुरक्षा प्रदान करण
-

पाठ -24

भारत आणि शेजारील देश – उत्तर पत्रिका

A. 1. D   2. B   3. C   4. B   5. C   6. D   7. A   8. D

B. 9. दलाई लामा

10. 8

11. 1954

12. मॅकमोहन

13. चक्का

14. दक्षिण आशियाई प्रादेशिक सहकार्य संघटना (SAARC)

15. भारताचे शेजारील देश:

• अफगाणिस्तान • पाकिस्तान • चीन • नेपाळ • भूतान

• बांगलादेश • म्यानमार • श्रीलंका

16. सार्कच्या स्थापनेची उद्दिष्टे:

• दक्षिण आशियाई देशांमध्ये परस्पर विश्वास आणि सहकार्य वाढवणे.

• दक्षिण आशियातील लोकांच्या कल्याणासाठी कार्य करणे.

• आर्थिक, सांस्कृतिक आणि वैज्ञानिक क्षेत्रांमध्ये सहकार्य.

• विकसनशील देशांशी संबंध मजबूत करणे.

17. भारत आणि पाकिस्तानमधील प्रमुख समस्या:

• काश्मीर विवाद • लष्करी अस्थैर्य

• दहशतवाद • पाण्यावरील वाद

• अल्पसंख्याकांचे संरक्षण

• व्यापार व आर्थिक विकासातील अडथळे

18.सार्कच्या सदस्य राष्ट्रांमध्ये खालील देशांचा समावेश होतो:

- भारत
- पाकिस्तान
- बांगलादेश
- भूतान
- मालदीव
- नेपाळ
- श्रीलंका
- अफगाणिस्त

प्रकरण -25

संयुक्त राष्ट्रसंघ

1. 24 ऑक्टोबर 1945. 2 . 6 3 .सुरक्षा समिती . 4 .10 5. विवादास्पद.

6. न्यूयॉर्क . 7. सर्वसाधारण सभा. 8. द हेग . 9.महासचिव . 10 . 10 डिसेंबर 1948.

11. 1.पॅरिस 2.रोम 3.जिनिव्हा 4. न्यूयॉर्क

12.सप्टेंबर. 13.193 . 14.सुदान . 15. 15. 16.लेक सक्सेस. 17. 24 ऑक्टोबर

18.खालील देशांच्या अध्यक्षांनी संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या स्थापनेत मोलाची भूमिका बजावली .

1.अमेरिकेचे रुझवेल्ट . 2.इंग्लंडचे चर्चिल . 3.रशियाचे स्टॅलिन.

19 संयुक्त राष्ट्र संघाची मूलभूत उद्दिष्टे जगात शांतता प्रस्थापित करणे आणि युद्धांवर प्रतिबंध घालणे.

A.देशादेशामध्ये आंतरराष्ट्रीय, आर्थिक, सांस्कृतिक आणि मानवतावादी सलोखा निर्माण करणे. B .मानवी हक्कांबद्दल आदर निर्माण करणे. C .वरील सर्व उद्दिष्ट साध्य करण्याच्या दृष्टीने एक संयोजकाची भूमिका बजावणे.

20. संयुक्त राष्ट्रसंघाची उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी खालील संलग्न शाखा स्थापन करण्यात आलेल्या आहेत.

A .सर्वसाधारण सभा. B .सुरक्षा समिती. C .आर्थिक आणि सामाजिक परिषद. D .आंतरराष्ट्रीय न्यायालय E.मुख्यालय . F.धार्मिक विधीमंडळ

21 संयुक्त राष्ट्र संघाने साध्य केलेली उद्दिष्टे

A .आर्थिक योगदान . B .सामाजिक योगदान. C . मानवी हक्कांची घोषणा .

D .नवीन राष्ट्रांच्या निर्मितीसाठी सहकार्य. E .जगात शांतता प्रस्थापित करणे .

22. संयुक्त राष्ट्रसंघात सेवा बजावलेले प्रमुख भारतीय .

A.जनरल के .एस. तिम्मय्या. B. डॉक्टर नागेंद्र सिंग . C.बेनेगल नरसिंगराव D.श्रीमती विजयालक्ष्मी पंडित

23 ' हा कायमस्वरूपी सदस्यांना मिळालेला नकार अधिकार आहे कायमस्वरूपी सदस्यांनाच हा अधिकार आहे

24 1.जागतिक आरोग्य संघटना (WHO) 2. जागतिक व्यापार संघटना (WTO). 3. जागतिक अन्न संघटना (WFO)

4. संयुक्त राष्ट्र संघाची आर्थिक सामाजिक आणि सांस्कृतिक संघटना(UNESCO). 5. संयुक्त राष्ट्रसंघाची आंतरराष्ट्रीय आपत्कालीन बालकनिधी.(UNICEF)

25. इंग्लिश, स्पॅनिश, रशियन, चायनीज ,अरेबिक, फ्रेंच.

पाठ वा 26. ऑस्ट्रेलिया

1.D	2. D	3. A	4. C	5. C	6. A	7. D
8. D	9. B	10. D	11. D	12. D	13. C	14. D
15.A	16. B	17. D	18. A	19. C	20. C	21. A
22. C	-	-	-	-	-	-

आ. 23. लोखंड आणि पोलाद उद्योगधंदे-स्वयंचलित वाहन उद्योग–जहाज निर्माण वस्त्रोद्योग कागद,रबर, रट्ट व लाकडाचा उद्योग.

24. पूर्वेकडील उंचवट्याचा प्रदेश- मद्य सखल मैदानी प्रदेश- पश्चिमेचा पठारी प्रदेश.

25. ऑस्ट्रेलिया खंड हा पूर्वार्ध दक्षिण आणि पूर्व गोलार्धात आहे.

26 सतराव्या शतकात युरोपच्या जेम्स कुक याने शोधलेल्या ऑस्ट्रेलियाला नवीन भूखंड म्हणतात.

27 ऑस्ट्रेलियाच्या विस्तारातील सुमारे %94भाग समुद्रसपाटीपेक्षा600 मी. खाली असून समतल भाग आहे. त्यामुळे ऑस्ट्रेलियाला समतल भूखंड असे म्हणतात.

पाठ - 27 अंटार्क्टिका

अ.

1.D	2.D	3.A	4.D	5.B	6.D
7.D	8.B	9.D	10.D	11.A	12.D
13.D	14.C	15.C	16.B	17.D	18.D
19. C	-	-	-	-	-

आ.

20. अंटार्क्टिका खंडातील प्रमुख वनस्पती म्हणजे शेवाळ, दगडफूल, पाची बुरशीजन्य वनस्पती.

21. जगातील पाचव्या क्रमांकाचा मोठा खंड असून एकूण विस्तार 14.2 मिलियन चौरस किलोमीटर. याचा आकारमान भारत आणि चीन देशाच्या आकारमानापेक्षा जास्त आहे.

22. हा खंड केवळ वैज्ञानिक संशोधन करण्यासाठी राखीव ठेवण्याचा उद्देश आहे.

23. मैत्री, प्रियदर्शनी या संशोधन केंद्राची स्थापना केलेली आहे. भारती नावाचा आणखी एक संशोधन केंद्र अंटार्टिकामध्ये स्थापण्याची योजनाभारताने आखली आहे.

24. अंटार्टिका करारावर स्वाक्षरी केलेल्या देशांची नावे खालील प्रमाणे आहेत.

ऑस्ट्रेलिया, चिली, बेल्जियम, फ्रान्स आणि नॉर्वे.

25. पांढरा खंड, शित वाळवंट, शीतखंड